

92
П63

ПОСТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА РАЛАНА

КНИГА
ДВАНADЦЯТА

ПАЛІІ «ПСИХОЛОГІЧНОЇ ВІЙНИ»

«ЯСТРУБИ» РВУТЬСЯ НА МІСЯЦЬ

ЗЛОЧИНЦЯМ НЕМАЄ ПРОЩЕННЯ

«МИР ДЛЯ ГАЛІЛЕЇ»,
АБО ГЕНОЦИД ПО-ІЗРАЇЛЬСЬКИ

УНІАТО-НАЦІОНАЛІСТИЧНІ
МІФОТВОРЦІ

СВІДКИ ЄГОВИ
В БРУКЛІНСЬКИХ ТЕНЕТАХ

ПЕРЕСТУПИТИ МЕЖУ

**Ті,
що вийшли
з тьми,
у пітьму
кануть.**

Ярослав Галан

ПОСТ **ІМЕНІ** **ЯРОСЛАВА** **РАСЛАНА**

Книга дванадцята

**ПАМФЛЕТИ, СТАТТІ,
НАРИСИ**

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО «КАМЕНЯР»
1983

У2
84.Ук7 /Ш6(2=4к)7я43
П63

Это двенадцатая книга сборника публицистических, научно-популярных статей и других материалов, направленных против буржуазной идеологии, в частности против украинского буржуазного национализма, международного сионизма, клерикализма. Особое внимание уделяется проблемам идеологической борьбы на современном этапе.

Редакційна колегія:

Р. М. ФЕДОРІВ (голова), Я. П. ГОЯН,
Є. А. ГРИНІВ, В. Г. ДОНЧИК, К. Г. ЗОЗУЛЯК,
Ю. І. РИМАРЕНКО, І. С. СКРУТЕНЬ, Л. П. ШЛЕМКЕВИЧ

Упорядники:

МИХАЙЛО ВЕЗПАЛЬКО і БОГДАН ЗАЛІЗНЯК

Рецензенти:

Ю. Ю. СЛИВКА, доктор історичних наук;
В. П. ТРОЩИНСЬКИЙ, кандидат історичних наук

10 55745

ПЕРЕОБЛ. 1987

1

**ПРАВДУ
НЕ
ЗДОЛАТИ**

ОЛЕКСАНДР
ЛЕВЧЕНКО

Палії «психологічної війни»

«...Якщо проти нас не можуть піти зараз із зброєю в руках, то йдуть із зброєю брехні і наклепу»¹. Ці віщі ленінські слова особливо гостро й злободенно звучать сьогодні.

Адже у світі ще доволі тих, хто ненавидить нас і боїться. Вони бояться нашої комуністичної переконаності, вони не можуть вибачити нам ні штурму Зимового палацу, ні повстання на київському «Арсеналі», ні інтернаціонального братерства народів.

Противник веде нападки на нашу економіку, ленінську національну політику, зокрема на керівну роль партії. Шаленим атакам піддаються рішення XXVI з'їзду партії, червневого (1983 р.) Пленуму ЦК КПРС, положення і висновки з доповіді Генерального секретаря ЦК КПРС товариша Ю. В. Андропова «Шістдесят років СРСР», нові мирні ініціативи нашої країни. Робляться спроби перекрутити їх смисл, применшити значення.

Апологетика капіталізму, прагнення очорнити досягнення реального соціалізму, спотворити його суть, дискредитувати марксистсько-ленінське вчення, поширення міфу про «агресивність» Радянського Союзу, провокування націоналістичних настроїв у населення соціалістичних країн, експлуатація релігійних пережитків — такі основні напрями сучасної антикомуністичної і антирадянської пропаганди.

Змінюються часи, але стара злоба, як і раніше, душить нових ворогів марксизму-ленінізму. І сьогоднішні трубадури антикомунізму повторюють, поновлюють і всіляко модифікують ветхі завіти своїх духовних попередників, доктрини яких давно викинуто на смітник історії.

¹ Ленін В. І. Промова на засіданні пленуму Московської Ради.— Повне зібр. творів, т. 42, с. 352.

«Імперіалісти не розстаються з замірами економічної війни проти соціалістичних країн,— говорив Генеральний секретар ЦК КПРС товариш Ю. В. Андропов,— втручання в їх внутрішні справи в надії розхитати їх суспільний лад, намагаються добитися воєнної переваги над СРСР, усіма країнами соціалістичної співдружності.

Звичайно, ці плани приречені на провал. Нікому не дано повернути назад хід історичного розвитку»¹.

Підривні дії ворогів соціалізму набирають особливого розмаху на фоні загального загострення становища в світі з вини імперіалізму США. І чим активніше мілітаристи розгортають воєнні приготування, тим голосніше вони кричать про «радянську воєнну загрозу», про «руку Москви».

Безпрецедентний за своїми масштабами і ворожістю антирадянський психоз поширюється через засоби масової інформації США та інших країн НАТО.

Активним співучасником антирадянських пропагандистських кампаній в Пентагон і його шеф К. Уайнбергер — до речі, бізнесмен, колишній керівник гігантської воєнно-будівельної корпорації «Бектел». Два видання фальшивки «Радянська воєнна могутність», сфабрикованої у відомстві Уайнбергера і представленої особисто ним «світовій співдружності» з великою помпою, ефекту не дали. Однак уряд з берегів Потомаку продовжує діяти за принципом, викладеним колишнім помічником міністра оборони США А. Сілвестером: «Уряд має право брехати».

Противники соціалізму мають чималий досвід організації різного роду підривних акцій, у тому числі й ідеологічних диверсій. Тут має місце розподіл функцій. Одні, «розвідники», шукають шляхи підриву комуністичної переконаності, ретельно вивчають наші «вузькі» місця; інші прагнуть вирощувати і «доїти» «дисидентів»; треті галасують біля радіомікрофонів і ведуть наклепницьку пропаганду з допомогою друкованого слова; четверті прогризають лазівки для протягування «західних ідей» в суспільні науки, літературу, мистецтво, сферу соціалістичних суспільних відносин.

Робота кипить цілодобово. Лазівки, які вдалося б прогризти ідеологічним противникам у здоровому тілі соціалістичного суспільства, вони хотіли б з часом розширити до широких тунелів, щоб таким чином довести справу до

¹ Андропов Ю. В. Шістдесят років СРСР. К.: Політвидав України, 1982, с. 20—21.

організації контрреволюційних виступів, як це було, зокрема, у Польщі.

«Проти Радянського Союзу, країн соціалізму ведеться безпрецедентна за своїми масштабами і шаленістю психологічна війна,— наголошено у постанові червневого (1983 р.) Пленуму ЦК КПРС.— Не гребуючи брехнею і маклепами, буржуазна пропаганда памагається очорнити соціалістичний лад, підірвати соціально-політичну та ідейну єдність нашого суспільства»¹. Вона ведеться на щонайвищій антикомуністичній ноті.

«Головна зброя психологічної війни,— писав один із «атлантичних» ідеологів, американський генерал Сарноф,— це підливна пропаганда... Її цінність визначається тим, чи зміцнює вона мораль союзників, чи послаблює мораль противника».

«Психологічна війна,— не стримується в свою чергу орган військово-промислового комплексу ФРН,— переслідує яскраво виражені підливні цілі проти країн Сходу».

Звичайно, імперіалістична пропаганда і в минулому не відзначалася добропорядністю. Вона завжди вдавалася і вдається тепер до брудних методів і прийомів. Проте необхідно бачити суттєві відмінності між ідеологічною боротьбою і «психологічною війною». Принципова позиція нашої партії в цьому питанні добре відома. КПРС, наголошувалось на Всесоюзній науково-практичній конференції у Талліні «Загострення ідеологічної боротьби на світовій арені і політичне виховання трудящих», вважала і вважає, що соціалістична і буржуазна ідеології непримиренні, що боротьба між ними буде продовжуватись. Але саме боротьба ідей, а не відверта підливна діяльність, яка ставить під загрозу мир, безпеку, розвиток економічного і культурного співробітництва між народами.

Наші ідейні противники неспроможні протиставити марксистсько-ленінському вченню щось цілісне і переконливе, вони змушені визнавати «ідеологічну привабливість теоретичного комунізму». От тому і прагнуть підмінити боротьбу ідей акціями «психологічної війни», за якими все частіше стоять імперіалістичні розвідки, насамперед Центральне розвідувальне управління США. Свого часу Рада національної безпеки при президенті США, яка координує діяльність ЦРУ, спеціальною директивою так визначила суть «операції психологічної війни»:

¹ Матеріали Пленуму Центрального Комітету КПРС. 14—15 червня 1983 року. К.: Політвидав України, 1983, с. 65.

«Ведення пропаганди, в тому числі з використанням анонімних, фальсифікованих або таємно субсидованих публікацій, політичні дії з залученням осіб без громадянства, зрадників і підтримка політичних партій, квазівоєнні методи, включаючи допомогу повстанцям і саботаж, економічні дії, пов'язані з валютними операціями». Одним словом, як вони самі визначають, це — «симбіоз пропаганди, підривної роботи і шпигунства».

З приходом до влади в США нинішньої адміністрації в 1981 році широкомасштабна ідеологічна диверсія проти країн соціалізму та всіх прогресивних сил була відкрито піднесена в ранг державної політики Сполучених Штатів. З цією метою здійснюється реорганізація всієї системи антирадянської, антикомуністичної пропаганди, відроджується і переозброюється апарат «психологічної війни». Управління по міжнародних зв'язках (УМЗ) знову перетворено в Інформаційне агентство США (ЮСІА), відділення якого діють більш ніж у 120 країнах світу.

Агресивність у пропаганді поєднується з агресивністю у політиці і навіть випереджає останню. Наклепи на соціалізм і реклама імперіалістичної політики, підбурювання, дезінформація, обман, шельмування одних імен і створення ореолу навколо інших, захоплення інформаційних плацдармів у ефірі інших країн — такі методи американської і натовської пропаганди.

До ведення «психологічної війни» проти СРСР, світової соціалістичної системи, комуністичних і робітничих партій, антивоєнних рухів залучені практично всі ланки урядового апарату США та інших капіталістичних країн. Нею керує президент США і його найближчі помічники. Її ведуть спеціальні служби. На неї працюють численні інститути, які спеціалізуються на боротьбі з комунізмом. Лише у Сполучених Штатах їх нараховується понад 150.

Уся ця підривна робота щедро фінансується. Скажімо, бюджет Інформаційного агентства США — головного відомства офіційної зовнішньополітичної пропаганди — перевищує нині 900 мільйонів доларів.

Величезні кошти витрачаються на утримання «Голосу Америки», а також підривних радіостанцій «Свобода» і «Вільна Європа», чия наклепницька діяльність програмується ЦРУ. Тільки мовами народів Радянського Союзу передачі американських радіостанцій ведуться понад 93 години на добу. В цілому на Радянський Союз спрямовані передачі 37 зарубіжних радіостанцій — понад 200 годин на добу на 23 мовах народів СРСР.

Підміною боротьби ідей «психологічною війною», ідеологічною інтервенцією Вашингтон прагне обґрунтувати «право» США на насильницьке, аж до розв'язання «обмеженої», а то й «затяжної» ядерної війни, переक्रювання світу.

У Вашингтоні заговорили про безпосередню конфронтацію з СРСР шляхом економічної, торгової і технологічної війни, а також про можливості «перемоги» над соціалістичними країнами у «затяжній ядерній війні». У цій загальній стратегії протиборства з реальним соціалізмом було винайдено і дещо нове — «психополітична війна». Її мета — дестабілізувати існуючий лад у країнах соціалістичної співдружності за допомогою політичних та ідеологічних диверсій, шпигунства, різноманітних підривних пропагандистських акцій.

«Психополітична війна» — невід'ємна частина нового глобального «хрестового походу» проти комунізму, оголошеного президентом США Р. Рейганом у його промові в Лондоні 8 червня 1982 року.

Господар Білого дому ратував у британському парламенті за конфронтацію з реальним соціалізмом, за «право» Заходу відкрито втручатись у внутрішні справи країн соціалістичної співдружності з метою зміни існуючого в них ладу. «Давайте ж перестанемо вагатися,— закликав він,— давайте скористаємося нашою могутністю» для того, щоб «марксизм-ленінізм опинився на попелищі історії».

За 66 років існування Радянська влада знала немало «хрестоносців». Чим закінчувалися їх походи — усім добре відомо. Впевнені у правоті своєї справи, в нездоланності комуністичних ідей, ми вели і будемо вести безкомпромісну наступальну боротьбу проти антикомунізму і антирадянзму.

Заклики знову заритись у траншеї «холодної війни», спроби привчити людей до думки про можливість ядерної війни — все це привело зовсім не до тих результатів, яких чекали в Білому домі. Його господар дійсно залякав співвітчизників і союзників. Але почуття серйозної стурбованості викликав у них не пострах вигаданої «радянської загрози», а бездумний авантюризм вашінгтонської адміністрації, її шовіністичний мілітаристський курс, погоня за химерою військової переваги, її імперські амбіції, які ігнорують реальності сучасної епохи.

Як відзначається у доповіді члена Політбюро секретаря ЦК КПРС товариша К. У. Черненко на червневому

(1983 р.) Пленумі ЦК КПРС, «головну ставку США і країни НАТО роблять сьогодні на досягнення воєнної переваги над СРСР і Організацією Варшавського договору, на нестримну гонку озброєнь, яка прикривається вигадками про «радянську воєнну загрозу». Авантюристична політика Вашингтона, нагнітаючи до краю міжнародну напруженість, штовхає людство до ядерної катастрофи.

При всій гостроті міжнародних відносин КПРС, як і раніше, твердо переконана, що ядерне безумство можна спинити».

Однак американські імперіалісти йдуть напролом, форсуючи розміщення крилатих ракет у Західній Європі.

У Сполучених Штатах у рамках наміченого «хрестового походу» діє спеціальна міжвідомча група, а також група загального планування на рівні міністрів, до яких, звичайно, входять представники Інформаційного агентства США (ЮСІА) і ЦРУ. Їх завдання — координація антисоціалістичних програм, пропаганда політики Вашингтона, підготовка «неохрестоносців» — кадрів для ідеологічних диверсій і т. ін.

У 1984 році на фінансування численних антикомуністичних заходів у рамках «хрестового походу» передбачено виділити 65 мільйонів доларів. Це окрім видатків на радіодиверсії.

А як відповідає президент Рейган на мирні радянські ініціативи? З його боку простежується єдине прагнення: добитися за будь-яку ціну воєнної переваги над СРСР, над країнами — учасницями Варшавського договору. Пропозиції Уряду СРСР, зокрема ті, що висловлені товаришем Ю. В. Андроповим у промові 3 травня ц. р., де йдеться про готовність Радянського Союзу домовитися про однакову кількість ядерних потенціалів у Європі, залишаються без відповіді з американської сторони. Не вистачає часу обдумати їх. Бо, на думку адміністрації США, головне — доозброїтися, розмістити «Першинги» і крилаті ракети в Західній Європі, пробитися в космос із своїм реманентом протиракетного захисту. А тоді вже, можливо, милостиво погодитися на переговори з СРСР, але, звісно, з позиції сили.

Якби президент у перерві між войовничими заявами частіше зазірав до підручника історії власної країни, він натрапив би на висловлювання свого славетного попередника Джорджа Вашингтона, який, ніби передбачаючи можливість подібної ситуації, залишив своїм нащадкам заповіт: «Країна, яка повсякчас живиться ненавистю до

іншої країни, перетворюється на раба своєї власної ворожнечі».

Організаторам «психологічної війни» нема чого протиставити миролюбним конструктивним пропозиціям СРСР та інших соціалістичних країн. Нічого вони не можуть запропонувати народам, крім наклепів, націоналістичної, расистської ідеології і практики, погроз розпочати третю світову війну.

Чи замислюються у Вашингтоні над тим, до чого може призвести ставка на конфронтацію з соціалістичним світом? «КПРС,— підкреслив товариш Ю. В. Андропов у промові на листопадовому (1982 р.) Пленумі ЦК КПРС,— проти того, щоб спір ідей перетворювався в конфронтацію між державами і народами, щоб мірилом потенцій суспільних систем ставали зброя і готовність вдаватися до неї»¹.

Радянські люди не схильні ні переоцінювати, ні недооцінювати наміри і плани організаторів «психологічної війни». Ми протиставляємо підіривній політичній та ідеологічній діяльності класового противника, його злісним наклепам на соціалізм, непохитну згуртованість, глибоку ідейну переконаність і високу політичну пильність кожної радянської людини, нашу готовність захищати Батьківщину, революційні завоювання соціалізму.

Ми не дозволимо ідейному противникові підірвати підвалини нашого суспільства, заважати нам жити і працювати. Соціалізм знаходиться в історичному наступі. Майбутнє за соціалізмом.

¹ Матеріали Пленуму Центрального Комітету КПРС. 22 листопада 1982 р. К.: Політвидав України, 1982, с. 26.

ВАЛЕНТИНА
СМИРНОВА

«Яструби» рвуться на Місяць

Діячі з НАСА (Національного управління США з питань аеронавтики і досліджень космічного простору) ніколи не відмовлялися виконувати замовлення Пентагону. Наприклад, запускати військові супутники-шпигуни на зразок «Біг берд», здатні «розгледіти» на Землі навіть м'ячик для гольфу. Але... Але настав час, і пентагонівським чинам запраглося власноручно торкнутися космічних проблем.

Так, якщо до середини 70-х років Пентагон одержував на космічні дослідження вдвоє менше коштів, ніж цивільні відомства, то вже наприкінці минулого десятиліття він значно випередив НАСА. При нинішній же адміністрації для нього взагалі настали золоті дні.

Щоправда, міністерству оборони йшлося не стільки про кошти — у США військові завжди одержують (стільки, скільки запрагнуть), — скільки про вчених, котрі почали мирне освоєння космосу. І ось нарешті «яструби» домоглися свого. Всю космічну програму країни було скеровано на мілітаристські рейки, підпорядковано лише довгостроковому проекту «Спейс шаттл». Тепер можна гріти руки. З роллю другої скрипки покінчено: Пентагон віднині — перша, а НАСА — не більш як простий носильник, що тягне на своєму карку воєнну машину. Просто в космос! А там...

...А там, у захмарній височині, ширяють над Землею літаючі командні пункти. До них швартуються космічні кораблі багаторазового використання типу «Шаттл» з військами та зброєю на борту. Звідси ж стартують «крейсерські» пілотовані кораблі, оснащені лазерними установками. В глибинах космосу зачаїлись автоматичні «сторожові» супутники, які тримають під прицілом супутники противника, а також земні об'єкти (це вам не м'ячики для гольфу). Ось він, космос майбутнього, яким бачать його пентагонівські «яструби».

А поки що — всю увагу «Шаттлові», головному чинникові розвитку космічної військової програми. Перш за все він послужить для випробування прицільних систем лазерної зброї. Всі польоти космічних кораблів з військовими вантажами на борту, як і належить, заковані під назвою «Голубі човни». У найближче десятиріччя буде здійснено 100 таких стартів. А кошти на все це? Вони є. У 1982 фінансовому році НАСА субсидувало на «Шаттл» 5,6 мільярда доларів, а Пентагон щедро відвалив ще на 200 мільйонів більше. І це не рахуючи тих трьох мільярдів, які приховані в інших статтях асигнувань.

Щоправда, частину коштів витрачено на спорудження Центру керування військовими польотами в Колорадо-Спрінгс і на завершення будівництва стартового майданчика міністерства оборони на базі ВПС США Ванденберг. Ось що називається «діловий» підхід до справи! Тим більше, що ця база, на думку спеціалістів, — ідеальне місце для запуску будь-яких космічних об'єктів на полярні орбіти Землі, які, з погляду військових, дуже зручні для шпигунства. «З них супутники США можуть спостерігати за територією Радянського Союзу, Китаю і країн Східної Європи», — потирають руки генерали.

Та повернімося до «Шаттла». Отже, як уже згадувалося, його першочерговим завданням є випробування системи «наведення і стеження», яка, за свідченням газети «Балтімор сан», «призначатиметься для знищення радянських ракет» і матиме надзвичайно важливе значення, «бо розміщений на орбіті лазер повинен буде точно наводити сильно концентрований світловий промінь на ракети, які перебувають від нього за сотні або тисячі миль. Оскільки лазерний промінь вільно проходить через земну атмосферу, теоретично він зможе пропалити дірку в корпусі ракети і тим самим спричинити її руйнування в польоті». На «Шаттл» покладаються й інші функції: «інспекція» чужих космічних об'єктів, доставка їх для демонтажу і знищення «в разі потреби» тощо. До того ж Пентагон підстьобує себе безглуздими заявами, на зразок тієї, що будімо «США можуть бути назавжди вигнані з космосу росіянами».

А тут ще подали свій голос ревнителі патовського військового пріоритету: «В обстановці воєнного психозу, створюваного у нас в країні, не буде нічого дивного, якщо незабаром з'являться «космічні війська», — писав журнал «Мазер Джонс». Прочитали це та й гупнули себе в чоло у військового відомстві: дійсно, про війська ж зовсім

забули! І почалося: «США повинні створювати нові підрозділи своїх збройних сил — космічні війська. Їх місія — повернути еру американської ядерної переваги 50-х років», — сипнув з жаром журнал «Невел уор колледж ревью».

І ось 1 вересня 1982 року почало функціонувати так зване космічне командування із штаб-квартирою в Колорадо-Спрінгсі. Як заявив начальник штабу ВПС США Л. Аллен, його створення було в першу чергу зумовлене тим, що «дослідження і розробки в галузі космічної зброї, котрі проводяться, дадуть змогу незабаром (!) здійснювати операції в космосі». Отже, на думку натівських генералів, їх космічна епопея вступає у найбільш активну фазу. Тож цілком закономірним повинен видатись і той факт, що їм забаглося домогтись мобілізації всіх наукових і технічних ресурсів США на здійснення космічної воєнної програми типу «Манхеттен». Тієї самої, в рамках якої в 40-х роках у США була створена атомна бомба.

Пригадуєте, як, виступаючи в Білому домі з нагоди нагородження членів екіпажу «Колумбії», президент Рейган заявив, що «проект «Спейс шаттл» додасть нової енергії нашому національному оновленню»? Що ж, частково ця «енергія» знайшла своє вивільнення у рекомендаціях, підготовлених для Білого дому, Пентагону та держдепартаменту колишнім директором розвідувального управління міністерства оборони Д. Грехемом. Він пропонує розгорнути на орбіті «протягом 5—6 років космічну систему оборони першого покоління», яка має складатися із «432 орбітальних супутників, з яких 100 будуть постійно націлені на Радянський Союз». На борту кожного з них планується розмістити до 50 ракет з бовголівками інфрачервоного наведення, призначених для знищення «космічних об'єктів противника». Протягом наступних 10—12 років у космічному просторі буде розгорнуто ракетну систему другого покоління, основу якої складатимуть орбітальні бойові станції, оснащені «новітньою зброєю, такою, як лазер високої енергії або променева зброя». На додаток рекомендується сконструювати космічний крейсер вартістю всього-на-всього... 500 мільйонів доларів.

Так, космос безмежний. І плани Пентагону щодо його використання у своїх цілях також. Останнім часом вони сягнули навіть... Місяця. Справа в тому, що у колах пентагонівської вояччини цілком серйозно дискутується питання про встановлення там так званої «абсолютної

зброї». Не біда, що Місяць — не американська територія. Досить оголосити його «зоною своїх життєвих інтересів» — і ділу кінець. «На Місяці? На перший погляд така ідея має здатися божевільною, — впадає в одкровення англійська газета «Дейлі телеграф», — але вона розглядається як одна з майбутніх альтернатив групою спеціалістів у Редстоунівському арсеналі в Хантсвіллі (штат Алабама) і в штаті стратегічної авіації в місті Омаха (штат Небраска). Подумайте про переваги пілотованої місячної лазерної бойової станції». Що ж, подумати дійсно є над чим, тим більше, що коли буде усунено «єдину технічну перешкоду» на шляху до втілення цієї маячні, тобто створено лазер «досить потужний і з досить тонким променем, щоб бути спроможним знищити космічні літальні апарати на відстані 238 000 миль», може трапитися так, що для роздумів часу не вистачить. Бо ж доведеться чимдуж опанцюватися серед місячних кратерів і каньйонів.

Та для «американської національної енергії», яка б'є через край, і цього видасться замало. Як «мінімум ще дві бойові станції в далекому космосі, щоб можна було цілодобово охоплювати всі ділянки навколоземних орбіт», мріють роздобути для себе в майбутньому пентагонівські вояки. Оце так розмах! Справжній космічний імперіалізм без кінця і краю.

В Америці полюбляють вдаватися до різних пророцтв і фантастичних передбачень, часто будуючи їх на цілком реальному ґрунті.

...У 1995 році відбувся страйк, організований профспілкою космічних робітників і шахтарів. Один день страйку коштував 30 мільйонів доларів. Його вдалося придушити, тільки припинивши всі поставки продовольства і будь-який зв'язок з Землею. «Бунтарів» негайно повернули на Землю і внесли до чорних списків компанії. Через п'ять років, коли знову виникла загроза конфлікту, американський комітет начальників штабів попросив повноважень на використання сили для забезпечення «національної оборони». Фантастика, скажете ви! Не поспішайте. Це лише один із нюансів фундаментального дослідження «Економіка страйків і бунтів на стадії ранньої колонізації космосу», що його провела корпорація «Ренд корпорейшн». Так от, його автори радять монополіям не гаючись розробити єдину стратегію і тактику щодо «утримання питання космічних страйків і бунтів у рамках контролю».

Що ж, на перший погляд ніби нічого не залишилось поза увагою учасників шоу, що його організував президент Рейган під гаслом впровадження в життя «національної космічної політики», яку американська преса наклала «зорею нового століття».

«Космос повинен залишатися мирним, — говорив товариш Ю. В. Андропов, відповідаючи журналові «Шпигель» (ФРН). — Ми запропонували укласти міжнародний договір про нерозміщення в космосі зброї будь-якого роду. Ми переконані, що слід піти навіть далі: домовитись про заборону взагалі застосування сили як у космічному просторі, так і з космосу щодо Землі».

Радянський Союз пропонує також повністю заборонити випробування будь-якої зброї космічного базування, відмовитися від створення нових протисупутникових систем, ліквідувати ті, що уже створені. Крім того, уряд нашої країни прийняв виключно важливе рішення — запровадив односторонній мораторій на виведення в космос будь-яких видів протисупутникової зброї, поки інші країни, в тому числі і США, будуть утримуватися від виведення його в космос.

Усе це, очевидно, і не влаштовує Сполучені Штати. Тривалий час адміністрація Рейгана мовчала. А з приводу нових ініціатив уряду СРСР державний департамент робить вигляд, ніби США «невідомо» про точний зміст радянських пропозицій. Головне для них — виграти час і якомога фундаментальніше підготуватися до перенесення гонки озброєнь у космос.

Ставці уряду США на невтримний мілітаризм, грубу силу і парощування озброєнь слід покласти надійний засліп — вимагає світова громадськість.

1055745

МИКОЛА
СОЛОМАТІН

Ідеологи без ідеології

«Ідеологія цього середовища скрайньо реакційна та носить на собі ярлик скомпромітованого фашизму». Що ж, дуже влучне і точне визначення суті реакційної націоналістичної емігрантщини, яке з'явилося на шпальтах чикагського «Українського життя».

Це націоналістична газета, але з претензіями на певну поміркованість. Якщо про Радянський Союз вона передруковує нісенітниці з американської буржуазної преси, то оунівське середовище знає як свої п'ять пальців. Виступаючи проти його бандерівського крила, «Українське життя» інколи досить в'їдливо висміює запроданство і нікчемність перестарілих «борців» за «соборну і самостійну» Україну, їх так звану «солідаризацію» з американськими ультра, сіоністською вояччиною, фашистськими режимами в Чилі і Сальвадорі.

Оунівці ніколи не виступали самостійною силою, а завжди намагалися спертися в боротьбі проти українського народу на імперіалістичні кола капіталістичних країн. Ось що писало з цього приводу те ж саме «Українське життя»: «Колись вони вислугувувались польській дефензиви, потім співпрацювали з гітлерівськими паїзниками в різних абверах і вінетах, щоб в кінці найти нових покровителів у «вільному світі» і при їх допомозі ставати різними «президентами», сенаторами, секретарями, провідниками, керівниками різних бюр тощо».

Так, український буржуазний націоналізм давно втратив будь-яку соціальну базу у нашій країні і перетворився у найманця розвідувальних і пропагандистських служб сучасного імперіалізму. В організаційному плані — це надзвичайно строкатий конгломерат усіляких партій і угруповань, які загрузли у нескінченних чварах. На шпальтах жовто-блакитних видань рясніють зізнання з приводу того, що «внутрішні взаємини» стагнують,

витворюючи задушливу атмосферу, й сприяють повільному завмиранню». Журнал «Український самостійник» так, наприклад, свого часу охарактеризував становище в СУБі (бандерівській спілці українців Британії): «Опартийщення громадських організацій, коритництво партійців, розпивання, деморалізація і визиск громади, байдужість до факту, що 80% українських дітей у суботніх школах не розуміє української мови, політичний примітивізм назовні і патріотична патетика вередині». І що ж на це відповіли субівці? «Це правда,— зізналися вони,— що в системі СУБу є більше ніж півсотні клубів, в яких наші люди п'януть, грають «на машинах», грають у карти тощо. Але подібне завважається також у клубах «Об'єднання» і в клубах прихильників ДЦ УНР» (розшифровується не більше не менше, як Українська народна республіка).

Отже, робить висновок журнал, «в нашому суспільстві на еміграції зле діється: йде розклад на кожному секторі його». Втім, уже в наступному номері цей журнал визнав таку критику «шкідливою», а щодо СУБу зауважив, що «крім пиття алкоголю в клубах таки ведеться і корисна громадська діяльність». Корисна в розумінні націоналістів — значить антирадянська. Проте, незважаючи на алкогольний допінг, і в цьому середовищі знаходяться ті, хто «вимагає тверезого усвідомлення релятивної слабості наших сил». Йдеться насамперед про молодь, яка не приймає націоналістичних постулатів і серед якої, як пише «Українське слово», «тепер соціалістичні ідеї популярні». Наприклад, як свідчить анкетне опитування читачів, мюнхенський журнал «Сучасність» не має жодного передплатника у віці до 20-ти років.

Без підтримки міжнародної реакції український буржуазний націоналізм вже давно канув би у пільму історії. Але він потрібний імперіалізму в його боротьбі з соціалізмом, з розрядкою міжнародної напруженості. Нині, коли з вини Сполучених Штатів різко загострилась міжнародна обстановка, оунівці виступають рупором військово-промислового комплексу, закликаючи до дальшої гонки озброєнь, розв'язання термоядерної війни.

Ось, наприклад, що пише у бандерівському «Шляху перемоги» його оглядач Л. Рихтицький: «Як далеко ми ще від загального конфлікту? Я думаю, що можна почати наставляти годинник — зі всіма незаними, невідомими, непередбаченими, бажаними і небажаними наслідками. Та чи хтось колись стримав вибух війни? Це історична,

закономірна конечність. Маймо це на увазі». Тема озброєння, доозброєння жваво обговорюється на шпальтах націоналістичних видань і вже звучить як своєрідний панегірик сучасним засобам масового знищення людей. Так, клерикальна газета «Християнський голос» дає докладне описання крилатих ракет, які «можна випускати з літаків посередині океанів або континентів, з підводних човнів, з нормальних кораблів». Вони «читають землю» і з точністю до 50—100 метрів потрапляють у ціль. Всіляко рекламується також система американських супутників-шпигунів, що «спроможна дати небувалу точність далеколетним ракетам».

Вихваляючи на всі заставки американський військовий потенціал, націоналісти так розпалилися, що навіть припустились «тактичної» помилки. Приміром, наприкінці 70-х років їхні видання безупинно твердили про перевагу США в ядерному озброєнні. Той самий «Християнський голос» із захопленням стверджував, що США «далеко випередили Москву!» Описуючи безперервні дослідження американців «пад щораз новими родами зброї», всіляко схвалюючи їх, канадська націоналістична газетка «Новий шлях» відзначала: «Не Радянський Союз, а Сполучені Штати є такі найбільшою потугою в світі». Така позиція, очевидно, мала вселяти надії націоналістичній емігрантщині на швидку і переможну війну США проти СРСР.

Але згодом виявилось, що войовничим колам імперіалізму вигідно рекламувати не «переваги» США і навіть не військовий паритет, а роздувати міф про «радянську загрозу», про «відставання» США в галузі озброєння, щоб підняти на гресбені цієї пропагандистської хвилі військові асигнування. І націоналісти спішно переорієнтовуються у відповідності з тактичною лінією своїх господарів і хлібодавців. Вже пі слова про «переваги». Військовий паритет, за оцінкою американської газетки «Свобода», — «це свідома чи несвідома неправда». Українські буржуазні націоналісти ратують тепер за «доозброєння» НАТО, за розміщення в Західній Європі американських ракет середньої дальності, за втілення в життя рейганівської концепції «обмеженої ядерної війни».

Як тільки вашінгтонська адміністрація розпочала брехливу пропагандистську кампанію «боротьби» з так званим «міжнародним тероризмом», до якого пачебто причетні соціалістичні країни, до неї відразу підключилась реакційна українська емігрантщина. На шпальтах

жовто-блакитних видань зарясніли статті про «червоний тероризм», про «інспірування міжнародного тероризму з Москви» тощо. Але, як би не пнулися зі шкіри їх автори, міжнародний тероризм у сприйнятті світової громадськості асоціюється все ж таки не з соціалізмом, а саме з капіталізмом. Згадаймо хоча б вбивство Патріса Лумумби або організацію численних замахів на життя Фіделя Кастро. Втім, більшу компрометацію нової пропагандистської кампанії адміністрації Рейгана, ніж підключення до участі в ній у ролі борців проти міжнародного тероризму українських буржуазних націоналістів, важко вигадати. Адже вся історія їхнього існування — це море безневинно пролитої крові. Ось, наприклад, що пише в своїй книзі «Сірий генерал» французький публіцист і історик Аллен Герен: «Показово, коли мова заходить про організацію українських націоналістів,— історики як Заходу, так і Сходу вживають одне й те ж слово: бандити».

Під час громадянської війни на Україні банди націоналістів вбивали робітників, селян, чинили страхотливі єврейські погроми. В їх послужному списку масовий розстріл київських робітників-арсенальців, розгром селянського з'їзду у Полтаві, катування і вбивства у західних областях республіки. Пізніше буржуазно-націоналістичні автори вихваляли банди січових стрільців, які «вогнем і мечем» плюндрували українську землю, проголошуючи це кровопускання «історичним експериментом майбутньої моці бойового націоналізму».

А як лютували терористи-окупівці на тимчасово окупованій фашистами території України! Так, гітлерівський розвідник Ервін Штольце свідчив, що «абвер активно використовував українських націоналістів у ході всієї війни з Радянським Союзом. З числа українських націоналістів формувались загони для боротьби з радянськими партизанами, поліцією вербувалась агентура з числа українських націоналістів для закидання за лінію фронту з метою диверсій, терору, шпигунства і т. д.»

Цієї ганебної історії не приховати українському буржуазному націоналізмові. Втім, це не лише історія. Його людиноненавистницька сутність проявляється і в нинішніх закликах до нарощування гонки озброєнь, до розв'язування нової термоядерної війни. На ядерній зброї, приміром, ґрунтується так звана «революційна концепція» новоявленого «ідеолога» українського буржуазного націоналізму Анатолія Камінського. Коли в американській пресі з'явилося повідомлення про спробу сконструювати

таку собі «доморобну» атомну бомбу, його аж залихома-нило від самої думки про можливість дорватися нарешті до зброї масового знищення. З великим задоволенням цитує цей новоявлений Герострат теоретиків сучасного міжнародного тероризму: «Тільки модерна технологія робить це можливим — бузука, пластична бомба, ручний кулемет і, мабуть, за горизонтом нуклеарна «міні-бомба», — можливо, маляючи водночас у своїй хворобливій уяві постать такого собі жовто-блакитного терориста з атомною чи нейтронною бомбою, який паводить свої порядки на Україні.

Час від часу в буржуазно-націоналістичних виданнях підіймається ще й проблема так званого «ідейного доозброєння», тобто пошуків якихось нових концепцій, що мали б скріпити і об'єднати націоналістичну емігрантщину в боротьбі проти сил прогресу і соціалізму. Тут можна зустріти, приміром, красномовні визнання «дотеперішньої слабкості Заходу на відтинку ідеологічної конфронтації із комуністичним світом». Подібно до того, як «духовні пастирі» націоналізму Д. Донцов і Ю. Вассиян переспівували свого часу реакційні ідейки Ніцше, Шпенглера, геббельсівських пропагандистів, нинішні оупівці в своєму «ідейному доозброєнні» піднімають на щит всілякі буржуазні філософські концепції — неотомізму, неопозитивізму, конвергенції, екзистенціалізму, плюралізму тощо.

Загальновідомо, скільки зусиль коштувала міжнародній реакції підготовка так званих світових конгресів вільних українців. Про що тільки не говорили представники націоналістичних організацій і угруповань. Приміром, на одному з них делегат КУКа нині покійний І. Сирник висунув «кредо» «для кращого уточнення ідеології нашої діаспори». Але й воно нічим не відрізняється від «заложень» Д. Донцова і Ю. Вассияна, що лягли в основу побудови ОУН.

Тепер дещо про саме поняття «ідеологія», як воно трактується сьогодні націоналістичними авторами. Щодо цього не припиняються дискусії, особливо в рамках УНДО («Українське націоналістично-демократичне об'єднання»), УРДП («Українська революційно-демократична партія») і ОУНіз («Організація українських націоналістів за кордоном»).

Намагаючись представити згадані організації «форумом і центром нашої нової стратегії і тактики», націоналісти активізували пошуки відповідних ідеологічних концепцій.

Р. Борковський, наприклад, вважає помилковим твердження про те, що «ідеологія не потрібна, потрібна тільки програма». Він навіть розробляє свою «типологію» ідеологій. Але досить ознайомитися з нею, щоб виявити її штучність, антинаукове, позакласове трактування автором самого поняття «ідеологія». У поглядах Борковського відбився характерний для всієї буржуазної теоретичної думки поворот від концепції «деідеологізації», що була поширена в 60-ті роки, до «реідеологізації», тобто до пошуків «нової хорошої філософії», яка мала б спричинитися до оздоровлення капіталістичного суспільства.

Під егідою різних організацій спілкуються й такі «ідеологи» сучасного українського буржуазного націоналізму, як В. Гришко і А. Камінський. Перший, наприклад, видав книжку «Третя сила, третій шлях, третя революція», у якій, штучно застосовуючи гегелівську тріаду і плентаючись у полоні модних конвергенційних концепцій, стверджував, що «є щось ТРЕТЄ, що має бути і після капіталізму, і після соціалізму, де творчо синтезовані на вищому етапі елементи обох цих минулих для нас систем». Цим невизначним і фальшивим «щось третім» він хотів би прикрити ідейне банкрутство українського буржуазного націоналізму.

Програмні ідеологічні засади ОУНз А. Камінський виклав у своїй першій книжці «На новому етапі». У сімдесятих — вісімдесятих роках вийшло ще кілька його «праць»: «За сучасну концепцію української революції», «Динаміка визвольної боротьби», «Між двома революціями» тощо, де автор продовжує пошуки виходу для своїх поплічників з кризового стану в сфері ідеології. Активно співпрацюючи з видавництвом «Пролог», що існує на субсидії Центрального розвідувального управління США, Камінський займає крайньо праву позицію.

Крім того, як відзначає буржуазно-націоналістична преса, Камінський намагається бути схожим на своїх ідеологічних попередників.

Неспроможний відмежуватися від донцовщини, протиставити їй якісь нові ідеологічні концепції, Камінський силкується їх осучаснити, модернізувати. Мовляв, Д. Донцов орієнтував нас на «чужі маяки» — на Гітлера і Муссоліні, а треба було спиратися на «західну демократію». Але ж Камінський і сам робить ставку на «зовнішню допомогу». Тож йдеться не про заперечення взагалі «чужих маяків», а просто про їх заміну, виходячи з конкретної ситуації.

Цим, власне, і обмежується «критика» Камінським основних ідеологічних засад донцовського фашизму. «Вищесказаним,— підсумовує Камінський,— ми аж ніяк не хочемо знецінювати волевого чинника в боротьбі і політиці взагалі. Ані теж не збираємось заперечувати певних заслуг Донцова по лінії увипуклення і наголошення фактору волі в політикумі. Зовсім навпаки».

У головних питаннях, які розглядаються в його книгах — національному, його співвідношенні із соціальним, ставленні до марксистсько-ленінської теорії, до російського народу,— Камінський повністю солідаризується з Донцовим. Нація, в його розумінні, «це ніщо інше, як свідомість і воля». Він за «одвічний закон» боротьби всіх проти всіх. Анализуючи позицію Камінського в національному питанні, слід звернути увагу на його трактування безбуржуазності української нації. Звичайно, нічого нового немає у твердженні Камінського, що «за царських часів української національної буржуазії не було», як не було і «національного українського робітництва». Але як же бути з українськими буржуазними націоналістами? Він не може заперечувати існування в дореволюційній Україні «заможного і упевіліюваного елемента», який, за його словами, становив «буржуазний клас». Проте, продовжує автор, цей клас «автоматично поривав із своєю нацією і йшов на службу самодержавству», тобто деукраїнізувався. Мовляв, став капіталістом — і автоматично перестав бути українцем. Так само і людина, яка ставала робітником, розмірковує далі Камінський, тут же втрачала свою приналежність до української нації. Дивна логіка у пана Камінського!

Деякої модернізації зазнало у трактуванні автора і питання співвідношення національного й соціального. Підпорядковування соціальних проблем національним не викликає у нього, як і у Донцова, ніяких сумнівів. Хоча він змушений визнати, що в 1917 — 1920 роках націоналісти нехтували «соціально-економічним концептуванням». Це має бути пересторогою і в сучасному, щоб «не легковажити соціальної проблеми взагалі». Більше того, в трактовці Камінського, «соціальне є тісно пов'язане з національно-політичним і про це треба постійно пам'ятати». Що ж вкладає він у поняття «соціального»? Можливо, революційну боротьбу, усупільнення засобів виробництва, скасування приватної власності на заводи, фабрики, землю? Аж ніяк. Спекулюючи на «інфляції» понять, висунутій у теоріях конвергенції і деідеологізації,

Камінський вважає «нелогічним і дивним» протиставлення соціалізму капіталізму чи навпаки. Нині, тобто в умовах постіндустріального суспільства, науково-технічної революції, викладає він своє «кредо», «не є головним, хто є власником». Та насправді якоїсь конкретної соціальної програми Камінський не висуває, бо ж нічого іншого, крім реставрації капіталізму, запропонувати не може. Тому фактично повторюється стара пісенька — спочатку «визволяйся», а вже потім з'ясуємо, заради якого соціального ладу точилась боротьба.

Як не дивно, але Камінський ще й за демократію. Та уясимо для початку, що він викладає у це поняття. По-перше, за його твердженням, «проблема демократії — це не тільки соціально-політичне питання, але в першу чергу психологічне». Отже, це не право народу вирішувати свою долю, управляти своєю державою, а такий собі «взаємореспект, пошанування інакшої думки, солідарність, співпраця, компроміс, загнuzдання егоцентризму, узгідність і ірраціоналізм». Іншими словами — правила хорошого тону, вміння поводити себе у компанії. Саме цього, мовляв, і не вистачало Донцову, за що його і не любили на еміграції.

До того ж Камінський не обмежується лише «салонною» демократією. Видаючи себе за теоретика, він намагається знайти взаємозв'язок між демократією і надією. Звичайно, Камінський далекий від наукового розуміння цих соціальних категорій. У першу чергу його цікавить, чи можна здобути якийсь політичний зиск, пов'язавши в одне ціле націю й демократію. І йому здається, що можна. Процитувавши В. Старосольського («Теорія нації»), Є. Пизюра («Демократія і нація»), О. Бочковського («Наука про націю та її життя») та інших націоналістичних авторів, він доходить таких висновків. Насамперед, його «демократія» «виключає протиставлення однієї частини населення чи народу проти іншої, виключає всяку класову боротьбу в сенсі класичного марксизму-ленізму». Головне — «національна солідарність». Таким чином, якщо взяти сучасне капіталістичне суспільство з його непримиренними класовими протиріччями, приміром, ті ж самі США, де живе Камінський, то виходить, що будь-яка класова боротьба є порушенням демократії, а отже, має суворо каратися законом. Що ж до капіталістів і робітників, то їх об'єднує «національна солідарність». Ця соціальна картина ніби скопійована з гітлерівського третього рейху. Думку ж Камінського можна логічно продовжи-

ти: якщо в ім'я демократії забороняється класова боротьба, то слід розігнати всі політичні партії, закрити газети і безкарно чинити масові розправи і вбивства, як це, скажімо, робить режим Піночета в Чилі. Так «салонна» демократія Камінського з її удаваним «взаємореспектом і пошануванням інакшої думки» перетворюється у звичайнісінький фашизм.

Будучи знаряддям імперіалістичної реакції у боротьбі проти соціального прогресу і миру на землі, український буржуазний націоналізм завжди відзначався лютим антикомунізмом і антирадянщиною. Для Д. Донцова, Ю. Вассіяна, Д. Андрієвського та інших «душпастирів» націоналізму основне завдання полягало в «негації» ідей соціалізму. Не менш затято виступають проти марксизму-ленінізму і сьогочасні «ідеологи» ОУН. Різниця між «старим» — довоєнним і «новим» — післявоєнним націоналізмом полягає лиш у тім, що останній намагається рядитися у наукові мантиї, видаючи себе за українську науку в «екзилі». Приміром, після війни були відкриті такі диверсійні центри, як Українська вільна академія наук (УВАН), пізніше — так званий «Український науковий інститут» при Гарвардському університеті тощо. Газета «Українське життя» у статті «Академоманія» якось висміяла цю пристрась націоналістичної емігрантщини. Її автор нарахував щось аж п'ятнадцять академій. Виявляється — це «світовий рекорд»! «Вірю, — продовжує автор на сторінках «Українського життя», — що ця цифра не є остаточна й буде напевно рости разом з інфляцією...»

Звичайно, всі націоналістичні «академомани» належать до стану затятих антикомуністів. Хоча слід зазначити, що і в цьому націоналістичному потоці зустрічаються деякі модифікації.

Та, незважаючи на них, український буржуазний націоналізм відзначається абсолютним неприйняттям марксизму-ленінізму. Головне тут — класова ворожість націоналізму до цього великого інтернаціонального вчення. Але є й похідні фактори, зокрема неспроможність утримати в оунівських тенетах молодь українського походження, яка тягнеться до прогресивних ідей, в тому числі й до марксистських. А там, де є марксизм, немає місця для націоналізму. Як бідкався лондонський журнал «Визвольний шлях», «безкритичне сприймання насичених марксизмом наук має в наслідку критичне наставлення тієї частини студентства до всього українського (читай —

націоналістичного.— *М. С.)*. Тому висувається нездійсненне завдання — спростувати марксизм-ленінізм.

Робиться це різними засобами, здебільшого досить витонченими, розрахованими на емоції людини. «Все зло у світі від комуністів»,— сичать оунівці. Як уже зазначалося, комуністам приписується міжнародний тероризм, у тому числі вбивство президента Кеннеді, замах на папу римського, постріл у президента Рейгана. Одне слово, буржуазно-націоналістична пропаганда намагається зробити з марксизму опудало для залякування обивателів.

«Утопія», «хиби», «неспроможність» марксизму — такими оцінками рясніють всі буржуазно-націоналістичні видання. Що, марксизм проголошує скасування приватної власності на засоби виробництва? Але ж заждіть, «приватна власність є природним правом людини. Без цього права немає людської гідності». Здається, марксизм виступає за рівність? І от націоналістичний журнал «Вісник» у статті з глобальною назвою «Теологічний сенс розвитку світу» стверджує: «Рівності в світі ніколи не було й не буде». «Надії Маркса не справдилися»,— тишив себе колишній член буржуазної Центральної ради нині покійний П. Феденко. Чому ж? Виявляється, що «природа людей» проти соціалізму. Посилання на «природу» людини, на «природне право» приватної власності, на одвічність нерівності в світі має відвернути від марксизму дрібного власника.

Крім того, українські націоналісти переспівують основні засади буржуазної «марксології». Мовляв, «розвиток капіталізму пішов зовсім іншим шляхом, ніж передбачили Маркс і Енгельс». Факти? Насамперед стверджується, що «промислові кризи, від яких Маркс сподівався розвитку революційного руху серед робітників, уряди індустріальних країн уміють гальмувати». Більше того, втручання капіталістичної держави в соціально-економічне життя, «державне планове регулювання змінило форму і зміст економічних відносин капіталістичних країн». Іншими словами, капіталізм перестав бути капіталізмом. Але стверджувати таке — значить дивитися на світ заплісненими очима.

Аналіз сучасного капіталістичного виробництва засвідчує, що «кейнсіанський ремонт» капіталізму не позбавив його економічних криз, безробіття, інфляції. Щоправда, державно-монополістичний капіталізм намагався застосувати деякі зачатки планового регулювання і тим самим подолати кризові явища, але марно. Як і слід було чека-

ти, плановість і капіталізм виявились явищами несумісними. Нині уряди ряду капіталістичних країн, наприклад США і Англії, кинулись в іншу крайність, проголосивши курс на невтручання держави в економіку, на заохочення вільного підприємництва, що, на їх думку, мало оживити капіталістичну економіку. І знову фіаско — кризові явища наростають, рівень виробництва падає, зменшується продуктивність праці, галопує інфляція, кількість безробітних наближається до фатальної риси «великого потрясіння» початку 30-х років. Навіть буржуазні економісти, які реально оцінюють ситуацію, змушені — уже вкотре! — стверджувати правоту Марксового аналізу капіталістичного способу виробництва.

Не хочуть бачити націоналісти могутнього страйкового руху в країнах капіталу. У викладі «Української думки», пролетарі зникли, перетворились на акціонерів. «Класова боротьба, — твердить, приміром, В. Боковський, — яка мала, за принципом марксизму, весь час посилюватися, згубила своє антагоністичне загострення та прийняла нову форму сталого змагання на економічному відтинку — між профспілками та підприємцями, а з політичного боку — між представниками робітників та капіталістів за більшу чи меншу їх участь у державній владі».

До речі, стаття Боковського була присвячена, як він сам зазначив, «Комуністичному маніфесту Маркса і Енгельса». На час написання Маніфесту кількість членів Союзу комуністів «ледве сягала 200». Нині ж комуністичний рух нараховує десятки мільйонів чоловік. Здавалося б, цифри говорять самі за себе. Але, незважаючи на це і вступаючи у повну суперечність з реальністю, Боковський озаглавлює свою статтю «Банкрутство соціалізму».

Отже, класовий мир між капіталістами і робітниками — замість класової боротьби, заперечення будь-яких соціальних конфліктів, підміна революційної боротьби боротьбою за економічні реформи — таким постає сучасний капіталізм у рожевих маяченнях оунівців.

За своєю соціальною природою і класовою сутністю український буржуазний націоналізм — це ідеологія сільської буржуазії, куркульства. Він завжди вороже ставився до робітничого класу. Правда, в останні роки намітилася цікава тенденція. Характеризуючи події 1917—1920 років на Україні та памагаючись якось пояснити свою поразку в боротьбі з Радянською владою, націоналістичні видання звинувачують ватажків контрреволюції

у тому, що вони, мовляв, не звертали уваги на робітничий рух, не згуртували його під жовто-блакитними прапорами. Закид безпідставний, бо ж інтернаціоналізм робітничого класу за самою своєю суттю ворожий буржуазному націоналізмові, український пролетаріат ніколи б не пішов за його трубадурами.

Втім, і в цьому питанні позиція оунівців повна суперечностей. З одного боку, на їх думку, Марксів концепція дальшої пролетаризації, зростання ролі робітничого класу в капіталістичному суспільстві не підтвердилася. А з другого — визнають, що нині «робітничий клас займає такі сильні позиції, які практично дають йому змогу кожночасно диктувати хід господарського життя цілого народу». Щоправда, в останньому варіанті посилення на Маркса, звичайно, відсутнє, а визнання робітничого класу супроводжується в той же час просторікуваннями про його інтеграцію в буржуазне суспільство, відсутність «передумов для пролетарської марксистської революції», нічим не обґрунтованими твердженнями, що буцімто «боротьба робітничого та інших класів за нові осяги й покращення свого статусу не відбувається і не може відбуватися шляхом «пролетарських» революцій, а лише порядком реформ». Такі в основному напрями буржуазно-націоналістичних фальсифікацій теорії Маркса.

Ще з більшою люттю ставляться українські буржуазні націоналісти до теоретичної спадщини ленінізму. Класова ворожість помножується тут на сліпе русофобство. Оунівські ідеологи всіляко намагаються протиставити ленінізм марксизмові, вивести його «з чисто російських джерел». У їх інтерпретації, теоретичною основою ленінізму нібито був не марксизм, а ідеологічні засади народництва. Одні називають попередниками Леніна Ткачова, інші — Нечаєва або Бакуніна, намагаючись тим самим скомпрометувати ленінізм, заперечити його міжнародне значення. Націоналістам можна відповісти одне: саме Леніну належить заслуга ідейного розгрому народництва. Це розуміють навіть буржуазні автори, зокрема американський історик А. Уайлдмен, який писав у енциклопедії «Марксизм, комунізм і західне суспільство»: «Ленін був немилосердним противником будь-яких народницьких доктрин, і набагато розумніше розглядати його як гнучкого марксиста, ніж прихованого народника».

Суперечливість в оцінках, перекручення ленінських цитат, переказ їх «своїми словами» з метою спотворити їх смисл — такий арсенал буржуазно-націоналістичних

фальсифікацій ленінізму. Наприклад, колишній фашистський колабораціоніст А. Драган пише на сторінках «Визвольного шляху», що Ленін є «головною фігурою в реалізації марксизму». А трохи далі намагається звинуватити ленінізм у ревізіонізмі. З його точки зору, ленінська праця «Матеріалізм і емпіріокритицизм» — «це не філософія, а документ про міжпартійну і внутріпартійну боротьбу». Наче навмисно підкреслюючи своє невігластво, він зазначає, що лише в двох ленінських статтях порушується національне питання — «Критичні замітки з національного питання» і «Про право націй на самовизначення». Але ж загальновідомо, що лише напередодні і під час першої світової війни В. І. Ленін написав понад 50 праць з національного питання, яке і в наші дні залишається ристалищем гострої боротьби проти буржуазно-націоналістичної і ревізіоністської ідеології. Недаремно ж антикомуністи всіх мастей намагаються заперечити факт успішного розв'язання в нашій країні національного питання. З видання у видання повторюються фальсифікаторські твердження про те, що Маркс і Енгельс не приділяли національному питанню належної уваги. Так, у своїй докторській дисертації «Російська комуністична партія і радянська Україна» Ю. Борис, наприклад, заявляє, що «ні Маркс, ні Енгельс не запропонували будь-якого вирішення проблем національностей», що «вони спеціально не цікавились цією проблематикою».

У подібних твердженнях немає ні грама істини. Інтерес класиків марксизму до становища і боротьби національних меншостей простежується вже з перших їх праць. Досить взяти актуальну і на той час проблему Ірландії, яку вони розглядали у тісному взаємозв'язку з долею робітничого класу Англії. «Ніяка нація не може стати вільною, продовжуючи в той же час гнобити інші нації» — ось відоме гасло марксизму.

Закиди марксизмові в недооцінці національного питання, в ігноруванні національних рухів мають давню історію. Викриваючи подібні інсинуації, В. І. Ленін зазначав, що «у порівнянні з «робітничим питанням» підпорядковане значення національного питання не підлягає сумніву для Маркса. Але від ігнорування національних рухів його теорія далека, як небо від землі» ¹.

¹ Ленін В. І. Про право націй на самовизначення. — Повне зібр. творів, т. 25, с. 283.

Буржуазні фальсифікатори часто твердять, що ленінська теорія з національного питання ділиться на дві суперечливі частини — дожовтневу, коли більшовики, мовляв, з тактичних міркувань відстоювали право націй на самовизначення, і післяжовтневу, коли це право було принесене у жертву єдиній багатонаціональній державі. За оцінкою «Визвольного шляху», про якесь самовизначення можна було говорити лише в умовах існування окремих радянських республік. Але це твердження відверто суперечить тому історичному факту, що союзні республіки, будучи суверенними соціалістичними державами, здобули самовизначення саме в рамках СРСР.

Як бачимо, саме життя, більш як шістдесятирічний досвід національного будівництва в СРСР, який має неминуще міжнародне значення, перекреслюють підступні фальсифікації наших ідейних ворогів, що спрямовані своїм вістрям не тільки проти марксизму-ленізму, а й проти соціального прогресу людства, його боротьби за соціальне і національне визволення, за мир і співробітництво між людьми різних рас, національностей і народностей.

Перекручення соціальних процесів як у капіталістичних, так і в соціалістичних країнах, алогізми, що межують з невіглаством, еклектичне запозичення модерних буржуазних концепцій, лютий аптикомунізм і аптирадянщина — ось чим «доозброюють» свої ідеологічні постулати оунівці. І сьогодні вони перебувають у полоні людиноненависницьких ідейок, висунутих свого часу Д. Донцовим, Ю. Вассияном та іншими фашистствующими «речниками» українського буржуазного націоналізму. Тож, як бачимо, нічого націоналісти не збагнули і нічому не навчились.

МИКОЛА
ТОРОПОВСЬКИЙ

В обіймах «свободолюбців»

У жовто-блакитному екзилі в неймовірно високих регістрах гримить нині «національно-патріотичний» галас колишніх оунівських різунів, лемент їхніх «вожденят-бандерят». Тріумфують, звичайно, і віртуози ножа та удавки.

— Йой, яка радість, яка радість, панове...

— Маєте доляра, прошу папа?..

— Ще флешку горівки!

— Взавтра ж посилимо нагінку на сов'єтів!

По шинках і ресторациях торохтять чадні націоналістичні веселощі. Колишні комбатанти з дивізії СС «Галичина» причащаються віскі, а високопоставлені члени «екзильного українського уряду», ставши довкіл дерев'яного «національного корита», споживають смаковиту «горівку-рейгавівку».

Що ж то за шум учинився?

А тому зчинилася чергова націоналістична веремія, що з олімпу нинішньої американської адміністрації раптом зішли на кільканадцять хвилин її найвищі представники, ввімкнули свої по-голлівудському яскраві усмішки, розкрили свої широкі американські обійми і замкнули в них переляканих і тому ще більш жовто- і ще більш блакитних од несподіванки бандерівських провідників. Ось така пригода сталася.

Я не знаю, наскільки обдарований музично віце-президент Сполучених Штатів Америки Джордж Буш, не знаю також і його вокальних здібностей. Можливо, пан Дж. Буш — тенор. А може, співає дискантом чи взагалі — басом-профундо. Але, як би там не було, нещодавно віце-президент США пан Джордж Буш з'явився перед купкою українських націоналістів, набрав повні груди першокласного, звичайно ж, американського повітря і... заспівав. Я не жартую. Проте і панові Джорджу Бушеві було не до

жартів. Бо виконав він не джазову американську класику, — скажімо, Джорджа Гершвіна або ж короля твістів Елвіса Преслі. Це не була також, запевняю вас, і українська народна пісня «Розпрягайте, хлопці, коні». Бо пан Дж. Буш знав, що націоналістичні «хлопці», які зібралися перед ним, сплять і снуть, як вони кинуться запрягати коней, щоб слідом за американськими ракетами МХ помчати у похід на Україну.

«Так що ж то за солоспів виконав віце-президент США для націоналістичної публіки?» — запитає хтось нетерплячий. Солоспів той — печально відомий, та й до того ж цілком у дусі політики нинішнього уряду США. Так от, віце-президент Сполучених Штатів Америки Джордж Буш заспівав перед українськими «націоналістами» перший куплет їхньої улюбленої пісні «Ще не вмерла Україна». Уявляєте, який він мав успіх?

І з'явилося у мене непереборне бажання нагадати адміністрації Сполучених Штатів, кого саме так по-батьківськи ніжно вона приголубила у своїй країні.

Візьмімо, наприклад, Ярослава Стецька. Для оунівських головорізів він був Карбовичем, для фашистської італійської спецслужби — Белендісом, для гітлерівського гестапо — Басмачем, а нині для американського ЦРУ — казна-ким. Він ручкався з катом Іспанії Франко, чоломався з кривавим президентом Португалії Салазаром, обіймався із південнов'єтнамським диктатором Нго Дінь Дьємом, чаркував на Тайвані з ренегатом Чан Кайші...

А ще раніше був у нього нерозлийвода друзяка — гауптман Ганс Кох, колишній полковник блаженної пам'яті української галицької армії (УГА). Саме той Ганс Кох, працівник другого відділу гітлерівського абверу, котрого Стецько 30 червня 1941 року по-жебрацьки смиренно запитав, чи можна вже, нарешті, проголошувати «самостійну» Україну? І хоча буквально за кілька днів гітлерівці перевернули «українського державного воза», керованого імпозантним фірманом у фашистській лівреї Ярославом Стецьком, останній все ж таки встиг виметикувати свої послання: фюреру та рейхсканцлеру Німеччини біснுவатому Адольфу Гітлеру, дуче фашистської Італії Муссоліні та гітлерівському міністрові, одному з головних воєнних злочинців Розенбергу. В усіх трьох посланнях прем'єр «на годину» клявся у вірності фашизмові і божився, що буде слухняним васалом третього рейху. І він таки був вірним гітлерівським лакузою, фашистом з голови до ніг. Ось ще одне свідчення цього. У своїй

автобіографії, котру випадково знайшли серед секретних паперів Розенберга, він таки вивернув свою каїнову душу: «З моїх праць ясно виходить моя світоглядова концепція того, як я уявляю зміст української державності, ідеологію і програму організації, яку я співторив. В цілому ворожа марксизмові, демократії і всяким демократичним ідеологіям і програмам. У політичній площині стою на становищі авторитарного устрою України і монопартійного, в соціальній площині — національного солідаризму, що стоїть близько до націонал-соціалістичної програми... Вважаю головним і вирішним ворогом Москву і жидівство, тому стою на становищі винищення жидів і доцільності перенести на Україну німецькі методи екстермінації жидівства...» Або таке підписане тим же Стецьком: «Відновлена Українська Держава буде тісно співдіяти з націонал-соціалістичною Великонімецьчиною, що під проводом Адольфа Гітлера творить новий лад в Європі і світі...»

Радянські люди не забули і ніколи не забудуть, як «творився» цей лад. Один мільйон 673 тисячі чоловік загинуло в західних областях України від рук фашистів та українських буржуазних націоналістів, яких очолювали Бандера, Стецько та інші злочинці. А кати, на руках яких кров цих сотень тисяч людей, спокійнісінько живуть сьогодні у тих же Сполучених Штатах Америки.

Кілька сотень таких воєнних злочинців розгулюють нині там, багато з них займаються бізнесом, побудованим на крові замордованих.

Та чи відомо винишнім американським властям про кримінальне минуле подібних «бізнесменів»? Безумовно, відомо. Компетентні радянські органи представили свого часу американській стороні відповідні матеріали. Ось, наприклад, адреса колишнього поліція із Нового Яричева на Львівщині М. Деркача, котрий причетний до знищення сотень мирних жителів: Лонг-Айленд сіті, штат Нью-Йорк, 39, Роуд-стріт. Відомо, де живуть інші катюги, — Ю. Теодорович: 1212, Норд Авенс авеню, Чікаго, штат Іллінойс, 60651, а також уродженець міста Стрия С. Голод — м. Аллентаун, штат Пенсільванія, 138, Крін-стріт.

«То чому ж мовчить американська Феміда?» — цілком справедливо може запитати обурений читач. Формально заокеанська Феміда робить вигляд, що вживає деяких заходів, а насправді займається у цьому важливому питанні організацією яскравих, але нікому не потрібних юридичних фейерверків.

Судіть самі. У 1980 році до Львова приїжджали чотири прокурори з США, з якими, за вказівкою Генерального прокурора Союзу РСР, працівники обласної прокуратури спільно розслідували злочини, скоєні гітлерівцями і українськими буржуазними націоналістами під час другої світової війни. До складу тієї першої групи входили — заступник директора відділу спеціальних розслідувань міністерства юстиції США Ніл Шер (керівник групи), прокурори — Норман Московіц, Родні Сміт та слідчий Бертрам С. Фелбаум. Був також адвокат націоналістичного ката з Рави-Руської, пині покійного В. Осідача Луїс Коновал. Представники США побували в Раві-Руській, оглянули місця, де було колись гетто, де розстрілювали мирних людей. Спільно з радянськими прокурорами провели допити очевидців. Відвідали і Новий Яричів.

У березні 1981 року до Львова прибула друга група американських прокурорів для продовження розслідування справ воєнних злочинців. До складу групи входили: Клариса Р. Фельдман — прокурор відділу спеціальних розслідувань міністерства юстиції США (керівник групи), а також слідчий цього ж відділу Бертрам С. Фелбаум, секретар окружного суду в Нью-Йорку Рафпорт і прокурор відділу — Кетлін Н. Колмен. Приїхав також представник посольства США в СРСР. Разом із львівськими юристами була проведена велика за обсягом робота. Американські прокурори визнали: справді, за скоєні злочини винні повинні бути притягнуті до відповідальності. Яких же практичних заходів вжито до спійманих за руки воєнних злочинців? А майже ніяких. Віз, як кажуть, і нині там.

Відповідальність за воєнні злочини і злочини проти людства — не лише юридична, але й політична проблема, вона безпосередньо пов'язана з боротьбою за мир, прогрес і демократію. Тому покарання воєнних злочинців — важлива проблема сучасності. Це підкреслювалося на прес-конференції «Нацистських злочинців — до відповідальності!», яка відбулася 22 березня 1983 року в прес-центрі МЗС СРСР.

Проте заокеанські злочинці-оунівці, включаючи і вищеназваних убивць із Львівщини, отримали цілковиту свободу патякати про свою участь у боротьбі з «міжнародним тероризмом», офіційно оголошеній адміністрацією президента Рейгана. А під «міжнародним тероризмом», як виявилось, американська адміністрація розуміє... виз-

вольну боротьбу народних мас! І загуділи іржаві оунівські труби: «Геть міжнародний тероризм, який підтримує Радянський Союз!» Кажучи коротко, загриміли барабани, позбігалися таргани — націоналістичні вожденята на кшталт Ярослава Стецька — й одразу ж вирішили «гнівно засуджувати», «піддавати остракізму» так званий «міжнародний тероризм» Радянського Союзу!

І коли долинули до оунівських вожденят войовничі ракетно-ядерні вигуки з Білого дому, вони від захоплення почали потирати п'ястуки. Ще б пак: знову ж бо пахло черговим хрестовим походом на СРСР. І тому жовтоблакитники щосили гатять у барабани воєнного психозу.

Що ж, залишимо їх на солодких хвилях політичних галюцинацій. Залишимо разом із струхлявілою ідеєю про самостійну, соборну Україну. Все одно ніщо вже не допоможе оживити труп «самостійної», жодна політична «реанімація». Навіть пан Дж. Буш з його знанням «української справи». А тим паче президент Рейган зі своїм маренням «затяжної ядерної війни».

2

**ЗЛОЧИНЦЯМ
НЕМАЄ
ПРОЩЕННЯ**

ЄВГЕН
КАМІНСЬКИЙ

Для кого закони не писані

Імперіалістичні спецслужби, використовуючи в ідеологічних диверсіях проти Радянського Союзу утруповання українських буржуазних націоналістів, всіляко замовчують той факт, що їх керівне ядро складають колишні гітлерівські пайманці, в тому числі й військові злочинці. Робиться все для того, щоб дати їм змогу уникнути покарання. Особливо характерний у цьому відношенні приклад Сполучених Штатів Америки.

З іншого боку, власті цієї країни роблять усе, щоб якось замаскувати причетність американських спецвідомств до вивезення за океан і влаштування на нову службу сотень військових злочинців. Маскувальний характер просторікувань деяких державних діячів США про «негативне» ставлення до недобитих гітлерівських катів і карателів та їх прислужників особливо виразно проявився у ставленні до справи ліонського ката К. Барб'є. Якихось конкретних рішень і заходів з приводу появи у засобах масової інформації повідомлень про причетність спецслужб США до вербування і переховування від правосуддя цього нацистського вбивці американські власті не здійснили і не збираються, очевидно, поки що здійснювати. Бдине, що до певної міри нагадувало «рішення», — це виступ сенатора П. Мойніхена про те, що сенатська комісія з питань розвідки має зайнятися наведенням додаткових довідок про зв'язки спецслужб Сполучених Штатів з нацистськими військовими злочинцями.

Однак минуло кілька місяців після цієї обіцянки. А в сенаті США наче води в рот набрали. І дивного тут мало. Адже щоб перейти від слів до діла, довелося б сенаторам відмовитися від цілого ряду законодавчих актів, прийнятих обома палатами американського конгресу і спрямованих на порятунок військових злочинців.

Хоча слід нагадати, що в тих же Сполучених Штатах

були прийняті під тиском американської і світової громадськості й інші закони, постанови, домовленості, згідно з якими воєнних злочинців було б притягнуто до відповідальності. Тих, що про них американський прогресивний письменник Ф. Боноскі пише так: «Чи думала статуя Свободи в нью-йоркській гавані, що їй доведеться спостерігати, як під її смолоскипом проходитимуть убивці, котрі вибивали своїм жертвам золоті зуби і переплавляли їх в злитки? Чи думала вона, що біля її ніг проходитимуть бандити із золотом в руках, викрикуючи: «Я вбивав комуністів!»

...8 серпня 1979 року газета «Нью-Йорк таймс» повідомила про домовленість між генеральним прокурором Сполучених Штатів і головою Верховного Суду СРСР щодо співробітництва американських і радянських юристів у «постачанні документів та інших доказів для обґрунтування депортації з Америки винних у співробітництві з нацистами».

І одразу ж заворушилися фашистські подобитки всіх мастей, що знайшли собі притулок за океаном. Найбільш ретельно заходились вибілювати своє злочинне минуле українські буржуазні націоналісти. У свою чергу, американська громадськість, під тиском якої в США й розпочалися судові процеси над кількома гітлерівськими воєнними злочинцями, вимагала від міністерства юстиції пришвидшення розслідування.

«Ми стривожені такою вісткою!» — заявила оунівська газетка «Свобода» одразу після публікації «Нью-Йорк таймс». Як врятувати власні шкури? — в такому, далеко недвозначному, аспекті був розроблений порядок денний одного із засідань верхівки так званого Українського конгресового комітету Америки. «Це не ОУН, а лише окремі українські націоналісти співпрацювали з нацистами», — подав свій голос на захист злочинців їхній «ідеолог» П. Мірчук.

Тим часом націоналістичні видання вдалися до відвертого тиску на служителів буржуазної Феміди, котрі займалися розслідуванням злочинів. Так, коли голова спеціальної слідчої комісії міністерства юстиції США А. Райн заявив, що вважає себе «зобов'язаним шукати доказів злочинів обвинувачених», бандерівський «Шлях перемоги» (Мюнхен) вишкірився йому у відповідь: «...ми вимагаємо, щоб ви негайно відкликали ваші плюгаві обвинувачення проти ОУН і прилюдно просили пробачення».

Так-так, щоб просив прощення у тих самих гітлерівських посіпак, котрі, за висловом англійського публіциста К. Кукріджа, орудували путем і арканом проти мирного населення, дотла спалюючи цілі села, розстрілюючи і саджаючи на палі ні в чому не винних людей. Пощади від цих варварів не знали навіть немовлята.

З не меншою люттю відреагував на повідомлення «Нью-Йорк таймс» бандерівський тижневик «Гомін України» (Канада), в редакції якого теж засіли колишні фашистські прихвосні. Чудово усвідомлюючи, що саме на Україні, там, де вони чинили свої злодіяння, зберігаються найбільш численні й неспростовні звинувачення, знахабнілі злочинці висунули перед американським правосуддям вимогу «відмовитись від радянських доказів, не вишукувати і не депортувати воєнних злочинців», принагідно звинувативши його в намаганні «заплямувати» оунівців. Ніби можна запламити нацистських прислужників більше, ніж вони самі запламили себе участю в кривавих оргіях на тимчасово окупованих гітлерівцями територіях!..

Та під тиском громадськості адміністрація Дж. Картера змушена була таки віддати розпорядження про початок розслідування справ деяких злочинців (нагадаємо, що це було зроблено вперше у повосній історії США). Їх причетність до страшних злодіянь підтверджувалась не лише документально і в свідченнях очевидців та жертв гітлерівського геноциду, яким вдалося врятуватися, а й визнаннями деяких націоналістів, які, вигороджуючи себе, намагалися звалити провину на будь-кого з поплічників.

16 травня 1982 року в телевізійній передачі компанії Сі-Бі-Ес виступив Дж. Лофтус, нині приватний агент, а раніше співробітник міністерства юстиції Сполучених Штатів Америки. Він заявив, що після другої світової війни американські спецслужби ввезли у США чимало воєнних злочинців і зрадників походженням із східно-європейських країн, частина яких, приміром, працює на підрильних радіостанціях «Свобода» і «Вільна Європа». Ці слова підтвердив і конгресмен Б. Френк.

Тут доречно згадати послання колишнього президента США Д. Ейзенхауера від 8 лютого 1956 року, в якому, зокрема, говорилося: «Велика група втікачів, що проживають в нашій країні, одержала в'їзні візи, використовуючи фальшиві посвідчення з тим, щоб уникнути насильної репатріації... Згідно з існуючим законодавством

таке підроблювання документів є цілком обґрунтованим приводом для депортації...»

Але жодна з адміністрацій (за винятком деяких вимушених кроків уряду Дж. Картера) навіть і пальцем не поворухнула для того, аби притягти злочинців до відповідальності. Навпаки, конгрес США, як правило, всіляко сприяв врятуванню гітлерівських колабораціоністів з метою їх подальшого використання в антирадянській підривній діяльності. Таку позицію Вашингтона переконливо ілюструють слова попередника Д. Ейзенхауера на президентському пості Г. Трумена, який, маючи на увазі колишніх гітлерівських прислужників, заявив свого часу: «Ці люди — герої демократії. Вони не можуть повернутися додому, оскільки вони — антикомуністи». Що ж, ми добре пам'ятаємо «подвиги» цих «героїв демократії» на тимчасово окупованій нацистами території нашої країни.

Восени 1981 року на Волині побувала делегація американських юристів у справі розслідування злочинів, скоєних тут в роки війни нинішнім мешканцем Філадельфії С. Ковальчуком. Прокурор відділу спеціальних розслідувань міністерства юстиції США так охарактеризувала тоді «діяльність» оунівців на Україні: «Це страшні злочини. Це злочини, я б сказала, великого масштабу».

З виступів буржуазної преси на цю тему привертає увагу стаття відомого політичного оглядача Дж. Андерсона в газеті «Нью-Йорк дейлі ньюз» від 9 січня 1980 р. Її автор писав: «Для десятків тисяч жертв гітлерівського геноциду, яким вдалося врятуватися і знайти притулок в Америці, страхіття часів гітлерівської Німеччини ніколи не зітруться з пам'яті. Та, на жаль, Сполучені Штати надали притулок не лише жертвам нацистської жорстокості... Водночас деякі з найбільш жорстоких нацистських вбивць і катів із Східної Європи знайшли тут безпечну схованку».

Своє здивування з приводу того, що «нічого не було зроблено протягом 30 років» для того, аби притягти злочинців до відповідальності, висловив у своїй книзі «Геноцид Муссоліні» історик з Брукліна М. Палумбо.

«Лише один воєнний злочинець за всі повоєнні роки був висланий із США у ФРН для проведення суду над ним», — розділив цей далеко не безпідставний подив Р. Піер з «Нью-Йорк таймс».

У кампанію за притягнення воєнних злочинців до відповідальності активно включився і ряд громадян США, що воювали проти гітлерівців. Так, полковник у відставці

У. Фелленц з американського міста Сан-Антоніо пригадує, що, коли керований ним загін піхотинців 29 квітня 1945 року захопив концтабір Дахау поблизу Мюнхена, солдати знайшли там 32 тисячі напівживих в'язнів і 30 тисяч трупів... «Для мене,— писав він 12 грудня 1977 року в редакцію «Нью-Йорк таймс»,— нацистський геноцид є одним з найбільших злочинів, здійснених за всі роки існування людства. Ще більшим злочином, однак, є спроби заперечити той факт, що геноцид мав місце». А тим часом інший полковник резерву американської армії, активний націоналістичний діяч Л. Добрянський, організовує фонд захисту воєнних злочинців...

Перелік визнань і свідчень, подібних до наведених вище, можна було б продовжити й далі. Та годі сподіватися знайти серед них відповідь на головне питання: чому і з яких причин у Сполучених Штатах, що їх буржуазна пропаганда величає «колискою демократії», як і в ряді інших капіталістичних країн, знайшли притулок воєнні злочинці, вбивці та кати, співучасники фашистських злочинів?

Що ж, відповідь на це питання може бути лише одна. Засліплені патологічною ненавистю до СРСР, до соціалізму, сили імперіалізму, війни й реакції не гребують послугами наймерзенніших типів, які служили в гітлерівських воєнних і каральних формуваннях, визнаних Нюрнберзьким трибуналом злочинними. І найголовніше, що при цьому абсолютно не беруться до уваги як приписи внутрішнього законодавства тих чи інших західних країн, так і укладені за їх участю міжнародні домовленості та договори. Особливо характерним щодо цього є приклад тих же Сполучених Штатів.

Державною зрадою в цій країні, згідно з її конституцією, вважається «участь у війні» проти США або ж «приналежність до ворожого табору, надання йому допомоги і сприяння». Аби довести, що та чи інша особа є злочинцем, необхідні підтвердження щонайменше двох свідків. Однак попри повну беззаперечність і численні документальні свідчення того, що, приміром, українські буржуазні націоналісти в роки війни перебували у ворожому Сполученим Штатам нацистському таборі, їх гостинно прийняли в цій країні. Підкреслимо, що неперепірливі представники американських спецслужб ігнорували і факт приналежності українських буржуазних націоналістів, котрі до війни проживали на території США, до гітлерівської таємної агентури. Серед завдань останньої амери-

канський публіцист А. Кан у своїй книзі «Державна зрада. Змова проти народу» виділяв і таке: «...зривати підготовку США до оборони та ізолювати Америку від її антифашистських союзників за кордоном». Тут, у значній мірі, нацистам прислужились члени так званої Організації державного відродження України (ОДВУ).

Або такий факт. Ще 1933 року під егідою націоналістичної верхівки на території США функціонували радіо-телеграфна і авіаційна школи, де «наставники» з гітлерівських спецслужб навчали молодих українських націоналістів воєнного, шпигунського і диверсійного ремесла. Звісна річ, власті свідомо закривали на все це очі, бо вже тоді багато хто з американських політичних і державних діячів носився з ідеєю використання «німецької карти» проти Радянського Союзу. Нагадуємо, що в ті роки вулицями американських міст марширували загони штурмовиків «німецько-американського союзу («Бунду»)) в коричневих сорочках зі свастикою на рукавах та з гумовими кийками в руках. Карбуючи «пруський крок», вони славили фюрера вигуками «хайль Гітлер!».

Взявши на службу колишніх гітлерчуків, імперіалізм США ще раз переконливо довів, що, керуючись своїми егоїстичними інтересами, він в антикомуністичному заплісненні зраджує свій народ, підтримуючи його ворогів, що про них в опублікованому 1978 року кількома емігрантськими виданнями листі говорилося: «...стає страшно і не знати, як коли з ким вітаєшся, чи не стискаєш щиро тієї руки, що могла бути поплямлена братньою невинною кров'ю».

В умовах проголошеного Р. Рейганом нового антикомуністичного «хрестового походу» колишні воєнні злочинці почуваються цілком вільно і безпечно. Судочинці залишили їх у спокої, а деякі державні діячі відверто використовують недобитих гітлерчуків для проведення антирадянських акцій.

У березні 1982 року в Капітолії члени американського конгресу Дж. Ліч, Р. Маззолі, Д. Ландгрін, Г. Фіш обговорили з групою адвокатів литовського і українського походження справу захисту воєнних злочинців. Підбадьорене цим націоналістичне охвістя звернулося до своїх покровителів із проханням забезпечити злочинцям право за будь-яких умов відмовлятися від свідчень, які вони вважають невинними для себе, а також — не брати до уваги звинувачень, представлених радянською стороною. Результат перевершив усі їхні сподівання. Хлібодавці не

тільки пішли їм назустріч, а й дозволили групі українських, латвійських і естонських буржуазно-націоналістичних недобитків створити в Нью-Йорку організацію «Американці за справедливий процес», члени якої виступили з вимогою припинити у міністерстві юстиції США розгляд справ уцілілих нацистських воєнних злочинців.

Поступово деякі судові засідання перетворилися в огидні антирадянські фарси. Їх організатори спокійнісінько вислуховують довжелезні провокаційні заяви як самих підсудних, так і їхніх адвокатів, котрі будь-що намагаються відвернути увагу громадськості від судових процесів і якщо не зірвати їх, то принаймні використати для нагнітання антирадянської істерії.

Впливовий американський юрист А. Райєн слушно зауважив, що воєнних злочинців у США не чіпали на початку 1950-х років, оскільки «тоді існувала тенденція міряти вартість громадянина на основі його приналежності до антикомунізму, попри участь у геноциді». Нині є всі підстави твердити, що оцінка «вартості громадян» у США не змінилась. Завдяки запеклій антирадянській кампанії, розгорнутій Сполученими Штатами і супроводжуваній намаганнями високих чинів Вашингтона вигородити прислужників гітлерівської Німеччини, вона така ж, як і в роки «холодної війни».

Будь-який злочин прощається і навіть заноситься в актив того, хто його здійснив, якщо є слушність використати цю людину, до того ж у будь-якій якості, в ідеологічних диверсіях проти Радянського Союзу.

Втім, хотілося б вірити, що здорові сили в американському суспільстві знайдуть в собі мужність, аби домогтися справедливого покарання воєнних злочинців, запеклих людиноненависників, лютих ворогів трудящих усіх національностей. Хотілося б вірити... Тим більше, що для цього є вагомі юридичні підстави.

Тут доречно нагадати, що, згідно з домовленістю від 11 лютого 1945 року, Сполучені Штати зобов'язалися передати нашому правосуддю тих громадян нашої країни, котрі дезертирували із Радянських Збройних Сил після 22 червня 1941 року, в будь-якій формі сприяли гітлерівській Німеччині. А в Декларації урядів СРСР, США і Великобританії від 30 жовтня 1943 року наголошується, що винні у вбивствах, масовому винищенні населення, інших воєнних злочинах будуть відіслані для покарання в країни, де були здійснені ці дії.

Та стараннями спецслужб західних країн, особливо США і Англії, були фактично амністовані тисячі і тисячі воєнних злочинців, у тому числі й українських буржуазних націоналістів. Ще не встигли відгриміти бої другої світової війни, як розвідки цих країн почали залучати їх до активної співпраці. Коли ж дехто з представників англійських чи американських окупаційних властей в європейських країнах намагався діяти згідно з буквою закону, українські буржуазні націоналісти відповідали терористичними акціями. Це вони вбили майора англійської армії Р. Девіса, котрий брав участь у передачі Радянському Союзові воєнних злочинців після другої світової війни.

Уже в наші дні, а точніше навесні 1978 року, під тиском прогресивної громадськості в США був прийнятий закон № 95-549, згідно з яким міністерство юстиції зобов'язувалось депортувати із країни тих, хто в період від 23 березня 1933 року до 8 травня 1945 року, виконуючи розпорядження нацистського уряду Німеччини або її маріонеток, брав участь у «переслідуванні інших осіб з релігійних мотивів чи з огляду на їх расову і національну приналежність».

Однак закони — законами, домовленості — домовленостями, а тим часом спецслужби Сполучених Штатів, як бачимо, охоче вдаються до послуг колишніх гітлерівських прислужників і їх послідовників з числа антирадянщиків. На це націлює диверсійні центри, зокрема, і вказівка Р. Рейгана підвищити у психологічній війні ставку на «осіб, котрі володіють мовами народів СРСР».

За більш як 30-літній період слугування українських буржуазних націоналістів новим господарям вони встигли вкрити себе не меншою ганьбою, ніж у воєнні роки. Так, одне з чільних місць у їхньому антирадянському репертуарі, розробленому в більшості випадків за сценарієм ЦРУ, підведено ідеологічним диверсіям, наклепницькій пропагандистській кампанії проти нашої країни, що ведуться методами, які мало чим різняться від геббельсівських.

До участі у психологічній війні широко залучаються також американські журналісти та співробітники засобів масової інформації в інших капіталістичних країнах. Саме вони «сприяють спотворенню фактів як у США, так і за кордоном», про що авторитетно свідчать автори збірника «Брудна робота ЦРУ в Західній Європі», виданого в Нью-Йорку. У значній мірі це стосується співробітни-

ків підливних радіостанцій, і не лише таких, як «Свобода» чи «Вільна Європа». Коментуючи, приміром, кадровий склад «Голосу Америки», нью-йоркський бюлетень «Нотатник» відмічав, що він формується за принципом «вірності розвідувальним органам» того чи іншого співробітника.

Відзначимо також повну підпорядкованість видавців і редакційних працівників більшості оунівських видань спецслужбам країн поселення, їх абсолютну матеріальну залежність. Ось що писав з цього приводу колишній гітлерівський прислужник, нині редактор ультрареакційного бюлетеня «Украпрес» бандерівець І. Овечко (США): «Збанкрутували б всі наші газети та журнали, якби вони були залишені виключно на поталу читачів-передплатників або якби життя кожного українського пресового органу залежало виключно від того, чи даний орган сам себе оплачує».

До речі, більшість націоналістичних видань друкуються мізерними тиражами (від кількох десятків до кількох сотень примірників). Отже, цілком зрозуміло, що без сторонньої допомоги вони неспроможні були б сплатити навіть належні податки.

Що ж, спецслужби щедро оплачують своїх підголосків. Для гренадерів «холодної війни» на Заході закони не писані. Як, очевидно, не писані вони й для цілого ряду воєнних злочинців, що окопалися за океаном.

ЦЕЗАР
СОЛОДАР

Коріння змови

Йшов 1938 рік. Сіоністський лідер Леві Ешкол, в майбутньому один з ізраїльських прем'єрів, у ранзі керівника секції «Палестинського офісу», що відає вивозом тероризованих фашизмом німецьких євреїв в Палестину, веде переговори з відомством Гімmlера. Мета — викупити з Німеччини «своїх» — крупних багатіїв, запеклих націоналістів і готових до розправи з арабським населенням молодих екстремістів. Гестапо, звичайно, не чинить жодних перепон: адже сіоніст Ешкол по суті займається саме тим, що до найменших дрібниць було узгоджено з Ейхманом і завізовано Гімmlером. Ось чому відібрані для експорту в Палестину молодики навіть одержують можливість пройти підготовку в воєнізованих спорттаборах, спеціально організованих з дозволу фашистських властей.

1941 рік. Окупований гітлерівськими загарбниками Львів. За колючим дротом гетто орудує створена просіоністським «юденратом» (певна річ, з благословення гестапівців) єврейська поліція — «юдіше орднунг Лемберг». Вона протегує багатіям та сіоністам, але нещадно переслідує бідноту. Про це згодом розповість радянському письменникові Володимиріу Беляєву засуджений радянським судом кадровий гестапівець Пітер Христіан Краузе: «Якби у нас в гестапо не діяли агенти з числа сіоністів, ми б ніколи не змогли виловити і знищити таку кількість євреїв, які жили з фальшивими документами і під чужими прізвищами. Ми випускали агентів на волю, вони розгулювали вулицями, а за ними йшли наші співробітники. Впізнаючи євреїв, агенти подавали умовний знак...»

Сіоністські поліцаї буквально уярмили бідноту, яка не мала валюти та цінностей, щоб відкупитися або хоча б роздобути свідоцтво про потрібну окупантам роботу. Коли ж у 1942 році на вимогу гестапо львівський «юден-

рат» видав першу партію приречених на знищення, то ними стали шість тисяч найнужденніших. Багатьох з них у Янівський табір смерті доставили молодчики з «юдіше ордунг».

1944 рік. Будапештське гетто. Гімmlерівський підручний і ейхманівський соратник штандартенфюрер Курт Бехер, обравши своїм пособником сіоністського активіста Рудольфа-Реже Кастнера, встановлює контакт з угорським та міжнародним сіонізмом. За величезні гроші, зібрані головним чином з далеко не заможних в'язнів гетто, Кастнер влаштовує через Бехера звільнення 1648 потрібних сіонізові «привілейованих». Про обладку Кастнера і його друзів з есесівцями виразно сказано в документі ЦК Комуністичної партії Ізраїлю: «Кастнер і його колеги прекрасно знали, що нацисти мають намір відправити угорських євреїв у табори смерті, в газові камери, але вирішили змовчати про це в обмін на обіцянку Ейхмана надати можливість кільком сотням євреїв, в основному сіоністам і просіоністським багатіям, емігрувати у Палестину». До останнього моменту Кастнер, який за вказівкою Бехера присвоїв собі титул керівника «Угорського комітету по врятуванню євреїв», переконував нещасних в'язнів гетто, що фашисти — «гуманні європейці» і не знищать їх.

Свідчень брудного співробітництва сіоністів з гітлерівцями — безліч. Але й наведених фактів досить, щоб зрозуміти, чому сіонізові не вигідне викриття багатьох гітлерівських годованців, чому лідери сіоністських організацій Західної Європи ніяк «не помічають», що буквально поруч з ними благополучно процвітають учорашні нацистські злочинці, яким вдалося втекти від заслуженої кари. Приміром, того ж таки Бехера, нині — одного з найкрупніших капіталістів на півночі ФРН. Суд над Бехером неодмінно нагадав би про чорні справи його сіоністських приятелів.

Такою ж хронічною сліпотою заражені й американські сіоністи. Так, нещодавно рабин Шіндлер видувив із себе зізнання: деяким євреям у США достеменно відомі гестапівці, які там переховуються. «Але хоч і знають їхні імена, — похмуро констатує Шіндлер, — та мовчать, бо ж їх просили не називати імен». У ролі подібних «прохачів», не важко здогадатися, виступають сіоністи.

Ось уже третє десятиріччя ізраїльські сіоністи хвалюватимуть нагадують, як їхній розвідці в 1960 році вдалося затримати в Аргентині Ейхмана і віддати його ізраїль-

ському судові. Та чи не стала, однак, страта Ейхмана одночасним відпущенням гріхів сотням співників і підручних обер-ката? У багатьох політичних оглядачів на основі незаперечних фактів склалася саме така думка. Справді, сіоністська пропаганда, істерично афішуючи ось уже протягом третього десятиліття «справу Ейхмана», стала якось «забувати» про інших нацистських злочинців, які з єзуїтською запопадливістю здійснювали гітлерівський план «Ванзес», що передбачав тотальне винищення в Європі «неповноцінної раси».

Пошлюся у цьому випадку на свою розмову з молодим англійським журналістом. Він слушно підмітив у цій дивній забудькуватості страшну прикмету послідовної фашизації Ізраїлю. Фашизації, про загрозу якої давно застерігали прогресивні сили Ізраїлю на чолі з Комуністичною партією.

— Не можу,— з гіркотою сказав мені мій співбесідник, який безуспішно шукає в Англії можливість видати свою книгу про непорядні справи англійського сіонізму,— не можу назвати ще хоча б одного крупного нациста, заарештованого після Ейхмана з допомогою сіоністів. Бояться вони неvigідних для себе викриттів, ще й як бояться! Багато, дуже багато їхніх зв'язків з нацистами до цього часу ще не розкрито. Наприклад, сіоністи, що під час війни орудували в Чехословаччині. Досі опубліковані ще не всі відомості про їх цинічне сприяння гітлерівським окупантам. Адже це вони допомогли депортувати з Чехословаччини до Освенціма і Майданека тисячі «звичайних» євреїв в обмін на «цінних для сіонізму» осіб. Не все ще обнародовано про рабську догідливість, з якою сіоністи допомогли фашистам організувати поблизу Праги, в Терезині, «зразковий оазис» для декількох тисяч євреїв. Після того, як цей «оазис» помпезно продемонстрували представникам Міжнародного Червоного Хреста, всіх його мешканців відправили в газові камери. О ні, не всіх! Фашисти дозволили виїхати в нейтральні країни і, звичайно, в Палестину деяким обранцям сіоністів. Чудом збереглися уривки записів жертв депортації в табори смерті про зрадницьку роль сіонізму в терезинській трагедії. Однак зовсім не завдяки чуду ці документи опинилися в Тель-Авіві: одразу ж після війни їх викрали агенти сіоністських служб. Щоправда, були намагання розповісти про підступну діяльність сіоністів у Терезині. Та варто було празькому рабину Фехеру та письменникові Норберту Фріду відхилити запису над те-

резинською трагедією, як їх одразу ж зарахували до «антисемітів»...

Саме на приклеюванні ярлика «антисеміта» до людей, які намагаються розвінчати компаньйонів гітлерівських катів, роблять свою кар'єру чимало сіоністських емісарів. І перш за все тут слід назвати Симона Візенталя, котрий посилено створює собі на Заході репутацію «мисливця за нацистами».

Як він сам зізнається, у липні 1941 року разом з тридцятьма дев'ятьма представниками львівської інтелігенції Візенталь був кинутий фашистськими окупантами в тюрму. І ось таємничий «збіг обставин»: всі в'язні, крім Візенталя, розстріляні, а він — на свободі! Після такого вдалого «заспіву» Симон стає кадровим агентом гітлерівців — це встановили за архівними документами польські журналісти. Гітлерівці не ув'язнили Візенталя в катівні, про що він безперестанку галасує, а підсадили його туди для чергової провокації. Можливо, Візенталь і не бреше, коли каже, що пройшов через п'ять гестапівських тюрем і дванадцять таборів. Якщо це саме так, то неважко уявити, скільки людських жертв на чорній совісті цього маститого провокатора. І цей дворунік очолює... «Об'єднання осіб єврейської національності, які зазнали переслідувань при нацистському режимі». За океаном побажали, щоб Візенталь обійняв цей прибутковий пост.

Належним чином оцісна й діяльність «моторного Симона» в очолюваному ним віденському «єврейському бюро документації». Тут документується що завгодно, лише не дійові заходи по розшуку нацистських військових злочинців, які переховуються. Австрійська громадська думка і значна частина преси справедливо розгледіли у візенталівському дітищі «приватну шпигунську поліцію», яка застосовує «методи, що суперечать законові».

Візенталь дозволяє собі оголошувати левинними нацистів, заочно засуджених правосуддям НДР. Навряд чи робить він це лише для того, аби похизуватися своєю незалежністю. На це його штовхають мотиви більш реальні і більш матеріальні!

Візенталь не раз бундючно декларував свою готовність зустрітися з будь-яким представником преси і поінформувати його про свої «розшуки і пошуки». Перебуваючи свого часу у Відні, я телефонував у «єврейське бюро документації» і передав секретарці, що хочу зустрітися з її шефом. Через два дні надійшла відповідь: Візенталь не

може прийняти літератора, який є співробітником видань, котрі... принижують його гідність.

Я тоді не міг не сказати, що абсолютно не здивуюся, якщо дізнаюся, що пан керівник «бюро документації» внесе й мене до списку осіб, підозрюваних ним у зв'язках з гітлерівцями. Адже чехословацький щотижневик «Трибуна» точно визначив основи провокаційної тактики «викривача»: «приписувати нацистське минуле тим, хто не поділяє сіоністської ідеології, і тим, кого Візенталь має підстави вважати своїм супротивником».

Свого часу, під тиском всезростаючої неприємності австрійської громадськості, Візенталь зібрався перебазуватися в Голландію і з метою рекогносцировки відправив туди свою дочку і вірну помічницю Пауліну. Перебуваючи в Голландії, я одразу ж зрозумів, що нахабна спроба перетворити антифашистський і антивосний за своєї суттю меморіал «Будинок Анни Франк» у сіоністсько-націоналістичне гніздо — далеко не єдина голландська операція діяльної Пауліни.

Хоча з різко негативною оцінкою шахрайств Симона Візенталю неодноразово виступали численні авторитетні громадські діячі, сіоністська преса в Ізраїлі та інших країнах продовжує галасливо рекламувати потрібного сіоністському провокатора як «найсміливішого» викривача гітлерівців, що втекли від правосуддя.

Раз по раз у сіоністських газетах з'являються сенсаційні повідомлення: ось-ось Візенталь схопить вбивцю з Освенціма — «лікаря» Менгеле, який особисто керував відбором в'язнів для нелюдських «медичних» експериментів і знищення у газових камерах. Але ж сіоністські служби, як і Візенталь, чудово знають, що Менгеле з'являється то в Чілі, то в Парагваї, то в Болівії, однак і пальцем не поворухнуть для того, аби він був спійманим.

Сіоністи латиноамериканських країн давно поінформовані про те, що буквально поруч з ними благоденствує і оберштурмбанфюрер СС Вальтер Рауфф, один з конструкторів і наставників з практичного застосування душогубок на колесах — «газвагенів». Тривалий час кочував він світом, поки не знайшов надійного притулку в Чілі. Там йому доручили консультувати піночетівську охоранку. І тепер ізраїльські представники, які частенько відвідують Сантьяго, зустрічаються на офіційних прийомах з убивцею, а коли піночетівці виголошують заздравний тост, показуються з ним. І рука не здригнеться!

А що ж Візенталь? Він і далі робить вигляд, пібито наполегливо розшукує Рауффа, спокійнісінько загрибаючи при цьому грошенята, які течуть у касу міфічного «мисливця за наці».

Цілком ймовірно, що так само ревно розшукує Візенталь і Герхарда Барча, колишнього начальника управління у пропагандистському відомстві Геббельса. Саме Барч виступав з несамовитими закликами до безжально-го винищення «неповноцінної іудейської раси». Але ж Візенталю, так би мовити, рукою дістати до Барча — той виконує обов'язки кореспондента пронацистських шпрінгерівських видань не так вже й далеко від Відня — в Зальцбурзі.

І вже зовсім поруч з резиденцією Візенталю, в курортному містечку Бад-Аусзее, безтурботно пасолоджується життям Вільгельм Хьоттль. Відбувши фундаментальний вишкіл у гітлерівському керівництві, Хьоттль був призначений Кальтенбруннером представником нацистської служби безпеки СД у Відні. Так само, як Бехер в Угорщині, він став довіреною особою Гімmlера в Австрії по вивезенню за солідні грошові викупи необхідних сіонізові багатіїв. І, як завжди в таких випадках, порятунком десяти «привілейованих» коштував життя тисячам «інших».

Деякі західні газети, чи то в іпостасі сіоністських підспівувачів, чи то, як кажуть, не відаючи, що творять, всіляко розписують міфічні подвиги сіоністських «мисливців за наці», і перш за все провокатора з сорокадворічним стажем — Візенталю. Але ж досьє на істинних винуватців геноциду він використовує не з метою притягнення їх до суду, а як засіб для викачування з них крупних грошових сум. Він оббив двері своєї квартири сталевими листами не зі страху перед помстою нацистів — їм немає за що йому мститися, а тільки тому, що його лякає справедливий гнів дітей та онуків виданих ним фашизмові євреїв.

Шкідлива діяльність візенталів — паочне підтвердження того, що міжнародний сіонізм підміняє викриття нацистських злочинців провокаційним бутафорським галасом. Він на руку гітлерівцям, які переховуються від справедливої розплати. Він використовується сіонізмом для того, аби відвернути увагу громадськості від неонацистських злочинів бегінівської кліки.

Отже, напередодні і під час другої світової війни сіоністські емісари з відома і за безпосередньою вказівкою керівників найкрупніших організацій і служб міжнарод-

ного сіонізму, на зразок Арлазорова, Бен-Гуріона, Леві Ешкола, укладали блюзнірські угоди з гестапівцями. Їх об'єктом були євреї, так би мовити, двох «сортів». Випробувані сіоністські активісти, товстосуми, а також придатна для колонізаторських дій у Палестині молодь — усі вони одержали можливість втекти з окупованих гітлерівцями країн. Другий сорт — мільйони бідняків, людиноненависницьки причислених відомим ідеологом і організатором сіонізму Хаїмом Вейцманом до «економічної та моральної пилуки великого світу», потрапляли в душоугубки або в табори смерті.

Розкриття кожної такої оборудки (а їх було без ліку!) вивело б на чисту воду не лише гітлерівських убивць, а й сіоністських торговців життям своїх неімущих і далеких від сіонізму «єдиновірців». Природно, що сіоністські верховоди смертельно бояться таких викриттів. І не тільки тому, що вони викличуть нову хвилю справедливого гніву тих, хто втратив своїх близьких у газових печах Майданека, Освенціма, Дахау. Адже беручи участь у знешкодженні гітлерівських злочинців, сіонізм втратив би прихильність таких потрібних людей, як магнат жовтої преси ФРН і Західного Берліна Аксель Шпрінгер, він же почесний громадянин Тель-Авіва, він же щедрий меценат найреакційніших ізраїльських видаць. Таких, як кривавий гнобитель чілійського народу Піночет. Таких, як мерзенні ревнителі апартеїду — верховоди расистського режиму ПАР. Одне слово, тих, хто сьогодні, як і бегінівська кліка, відроджує зловісні нацистські явища — геноцид, гетто, табори смерті.

Небажання сіонізму брати участь у викритті нацистів, які втекли від розплати, пояснюють ще й такі напівзізнання, які крізь зуби виринають у його діячів: оскільки деякі фашистські злочинці змогли (наприклад, Курт Бехер) досягнути у ФРН досить високого становища, вони, мовляв, здатні у відповідь на участь сіонізму в їх викритті домогтися скасування вигідної Тель-Авіву угоди, згідно з якою ФРН виплачує Ізраїлю репарації за винищених гітлеризмом євреїв.

І все ж ословпа причипа того, що бегінівська кліка, а з нею і весь міжнародний сіонізм уперто «не помічають» гітлерівських злочинців, — це небажання сваритися зі своїм старшим «стратегічним партнером». Сіоністам добре відомо, що саме США не тільки допомогли сховатися переважній більшості нацистських катів, які зуміли уникнути суду, не тільки надали їм сите і прибуткове

пристанцище, але й перетворили їх у інструкторів, навчителів заплічних справ. І в такій якості прилаштували їх у латиноамериканських країнах з диктаторськими режимами. Так, забули у Вашингтоні слова головного обвинувача від США на Нюрнберзькому процесі Роберта Джексона про те, що головні нацистські злочинці «являють собою зловісні сили, котрі будуть таїтися в світі ще довго після того, як тіла цих людей перетворяться у прах». Що ж, подібна чорна естафета цілком влаштовує натхненників «хрестового походу» проти комунізму.

Ось що примушує сьогодні сіоністських верховодів робити вигляд, нібито вони знаходять, викривають і передають у руки правосуддя розмаїтих альтманів — барб'є, на чиїх руках кров замордованих ними людей. Для сіоністів нічогоісінько не значить те, що, старанно віддаючи забуттю колишні нелюдські злочини нацистів, вони тим самим торують шлях леонацистам до нових злодіянь.

Та суд нам'яті народів невідворотний. Він не знає обмежень, які в судочинстві іменуються строком давності.

КЛИМ
ДМИТРУК

Змова приречених

На початку 1982 року в буржуазно-націоналістичній та уніатській пресі промайнуло два досить цікавих повідомлення. 31 січня паризька газета «Українське слово» опублікувала статтю карного злочинця Я. Сусленського «Ще раз про митрополита Андрея Шептицького». А за два тижні — 14 лютого — мюнхенський «Християнський голос» надрукував послання глави уніатської церкви кардинала Йосипа Сліпого, де, між іншим, теж йшлося про митрополита. При цьому й запеклий сіоніст Сусленський, і завзятий апологет українського буржуазного націоналізму та уніатства Сліпий носилися з тією самою ідейкою.

На якій же стежці збіглися інтереси сіоністів і націоналістів? Йдеться про возведення колишнього первоієрарха уніатської церкви, ревного прихильника Гітлера графа А. Шептицького до лику святих. Підготовка до цього проголошення ведеться у Мюнхені і Лондоні, Філадельфії, Торонто і... Тель-Авіві.

«Просимо вас пам'ятати про рідного главу нашої церкви, слугу божого митрополита Андрея Шептицького,— благає Сліпий.— Всі ми трудимося за його прославу й за проголошення його блаженним і святим».

«Ми прагнемо якнайскоріше відзначити особу митрополита Шептицького і особливо його ставлення до нас присвоєнням йому звання «праведника світу»,— заявляє Сусленський — голова нещодавно заснованого в Ізраїлі антикомуністичного «Товариства єврейсько-українських зв'язків».— Це наша давня і заповітна мета!»

Здавалося б, у чому річ — проголошуйте небіжчика Шептицького, який помер 1944 року на 80-му році життя, «святим» чи «праведником» — і справі кінець. Та ба! Виявляється, з тим «проголошенням» не поспішають.

З 1955 року отці-уніати ведуть «канонічний процес-дослід», збираючи й аналізуючи «документи» про «святі» діла митрополита, але й досі не можуть довести святість колишнього офіцера австрійської армії, а потім ченця, єпископа і, нарешті, первоієрарха унії. Та й не так легко підлакувати постать графа Андрея — великого землевласника й банкіра, запеклого реакціонера й націоналіста, щирого прихильника монархії Габсбургів і фашистського рейху, «праведника», який благословив на криваві розправи над радянськими людьми катів з гітлерівського батальйону «Нахтігаль» і дивізії СС «Галичина», писав вірнопідданські листи фюрерові, проповідував беззастережну підтримку окупантів.

Ще в більшій скруті опинилися сіоністські шанувальники Шептицького. Як повідомив Сусленський, комісія у справах надання титулу «праведника світу» (вона існує при Єрусалимському інституті пам'яті жертв нацизму й називається «Яд вашем») за останні двадцять років неодноразово розглядала клопотання групи сіоністських лідерів щодо графа Андрея, але й понині «не дійшла певного рішення».

Крім очолюваного Сусленським «Товариства», за кандидатуру нового «праведника» горою стоять колишні львівські рабини К. Левін і Д. Кахане, про врятування яких Шептицьким свого часу з великим захватом писали ізраїльська газета «Гаарець» і вже згадуваний «Християнський голос».

Та все ж члени комісії й досі вагаються, чи справді митрополит так дуже багато зробив під час фашистської окупації для того, аби допомогти єврейському населенню Львова.

Факти свідчать проти Шептицького, бо рекламована націоналістами й уніатами допомога «страждаючому єврейству» обмежилася врятуванням кількох багатіїв та запеклих послідовників сіонізму. Адже ні 1941-го, ні тим більше 1942 чи 1943 року — під час масового винищення десятків тисяч євреїв у львівському гетто — заклопотаний благословлянням окупантів та научуванням своєї націоналістичної пастви на вірну службу Гітлерові владика так і не знайшов ні приводу, ні часу виступити проти фашистського геноциду, жертвами якого стали тисячі безневинних людей — українців, євреїв, громадян інших національностей.

Антикомуністичне блокування сіоністів і жовтоблакитників не випадкове, воно відбиває насамперед спільність

соціально-класової природи усіх ланок буржуазного націоналізму. Реакційні імперіалістичні кола, всілякі зарубіжні антирадянські (в тому числі українські буржуазно-націоналістичні та сіоністські) центри все більше активізують свою підступну діяльність, прагнуть зірвати розрядку міжнародної напруженості.

Агресивна політика ізраїльських окупантів на Близькому Сході стала новим імпульсом для прислужництва буржуазно-націоналістичної верхівки міжнародним сіоністським колам. Сподіваючись від них підтримки своїх маніакальних планів, а також фінансової допомоги, українські буржуазні націоналісти почали ще активніше виступати на захист інтересів імперіалізму, за що останнім часом удостоювались навіть похвал контрольованих сіоністами газет і журналів.

Таке ставлення сіоністської преси до оунівців цілком зрозуміле. Як супротивник сил миру, демократії та прогресу, ворог країн соціалістичної співдружності, міжнародний сіонізм іде на будь-які злочини, аби послабити притягальну силу марксизму-ленінізму, підірвати антиімперіалістичний рух. Саме заради досягнення цієї примарної мети сіоністи вдаються до співробітництва з усілякого роду ревізіоністськими групами, різними профашистськими елементами й такими політичними банкрутами, як українські буржуазні націоналісти.

Це спілкування, в якому оунівці виступають у ролі прислужників та підспівувачів, знову й знову свідчить насамперед про ідейну й класову спільність сіонізму та українського буржуазного націоналізму. А платформою й соціальною сутністю цієї співпраці є відданість монополістичному капіталові, патологічний антикомунізм і антирадянщина.

Змова має і свою передісторію. Незважаючи на юдофобство жовтоблакитників, лідери сіонізму ще на початку нашого сторіччя взяли курс на встановлення найтісніших зв'язків з верховодами українських буржуазних націоналістів. Й ось чому: антисемітизм був для них засобом зміцнення власного впливу на одноплемінців, бо протиставлення євреїв іншим народам давало додаткову можливість для вербування нових рекрутів на «землю обітовану». Ще 1905 року один з ідеологів сіонізму В. Жаботинський писав: «Як привід для сіоністської агітації антисемітизм вельми зручний і корисний...»

Від антисемітизму як засобу для протиставлення трудящих євреїв робітникам інших національностей сіоніст-

ські лідери не відмовляються й нині. Сіонізм, зазначається в резолюції XVII з'їзду Компартії Ізраїлю, «це немовби перевернутий антисемітизм. Сіоністські ідеологи відносять до інших народів, до неєвреїв, оскільки вони неєвреї, ті властивості, які антисеміти приписують євреям, оскільки вони євреї. Обидві течії — сіонізм і антисемітизм — мають те саме коріння — расизм, а їхня мета — розколоти трудящих, представників різних народів, на догоду класовому ворогові».

Шукаючи шляхів зближення з націоналістами, сіоністи передусім виходили з класових інтересів своєї буржуазії, з її прагнення поруч з українською буржуазією посилити свої економічні позиції й домогтися в умовах царської Росії певних привілеїв. Мабуть, саме через те в надрукованій ще 1908 року в київському тижневику «Слово» (його редагували націоналісти) статті сіоніста Я. Мунта на перший план висувалася теза «однакової долі й спільних інтересів» сіоністів і українських націоналістів. При цьому Мунт недвозначно писав, що українські та єврейські буржуа «не ворогують між собою, а робляться союзниками». На цих же позиціях стояв і В. Жаботинський, який ще перед першою світовою війною налагодив «справжні дружні стосунки» з С. Петлюрою.

У свою чергу, йдучи на контакти з сіоністами, буржуазно-націоналістичні лідери не відмовлялись од юдофобства. Основним для них, так само як і для апологетів сіонізму, були класові критерії, економічні та політичні інтереси власної буржуазії. Соціально-політичні прагнення українського та єврейського націоналізму спільні: затушовувати класову боротьбу всередині своєї нації, підривати революційну солідарність трудящих, викликати в них почуття зверхності й ненависті до трудівників інших національностей.

Справжній характер буржуазного націоналізму всіх мастей усебічно розкрив В. І. Ленін, незаперечно довівши, що його економічною основою є приватна власність на знаряддя й засоби виробництва, а головним джерелом, рушійною силою політики й практики — реальні інтереси торгової та промислової буржуазії. «Подивіться на капіталістів: — писав Володимир Ілліч, — вони стараються розпалити національну ворожнечу в «простому народі», а самі чудово влаштовують свої ділянки: в одному й тому самому акціонерному товаристві — і росіяни, і українці, і поляки, і євреї, і німці. Проти робітників об'єднані ка-

піталісти всіх націй і релігій, а робітників стараються роз'єднати і ослабити національною ворожнечею!»¹

Історія повністю підтвердила ленінську принципову оцінку. У вирішальні жовтневі дні 1917 року націоналістичні дрібнобуржуазні партії опинилися в таборі ворогів робітничого класу й трудящего селянства.

Сіоністські лідери виступали в одному запрягу з Центральною радою, всіляко підтримували її політику захисту інтересів буржуазії, поміщиків і куркульства, жорстоких репресій проти широких мас трудящих, запроданську «західну орієнтацію», зокрема прохання до німецького та австро-угорського урядів якнайшвидше ввести свої війська на Україну й захистити українську буржуазію від власного народу. Сіоністи відрядили своїх представників до Центральної ради і разом з нею робили все можливе, аби протидіяти всенародній боротьбі трудящих України за владу Рад, за встановлення єдності з революційними масами Радянської Росії.

Після організованого німецькими окупантами гетьманського перевороту сіоністські партії на Україні підтримали Скоропадського. Тут знову спрацювала єдність класових інтересів. Адже, захищаючи заводчиків, фабрикантів, поміщиків українського, російського, німецького чи бельгійського походження, Скоропадський узяв під опіку й цукрові заводи єврейського мільйонера Бродського, й маєтки поміщика Гінзбурга та багатьох інших багатіїв, тісно пов'язаних із сіоністськими партіями.

Й одразу ж до послуг гетьманському урядові зголосився один з ватажків сіонізму А. Марголін (той самий, що 1956 року спільно з оунівцями став організатором карикатурної «Української вільної академії наук» у США). У листі в Берлін улітку 1918 року Марголін запевняв «керівні німецькі кола», що сіоністські партії підтримують Скоропадського, й пропонував посилити (звичайно, на німецькі гроші) пропагандистську діяльність в інтересах як гетьманату, так і кайзерівської Німеччини.

Не звертаючи уваги на антисемітські випадки гетьманського уряду, який був укомплектований переважно з колишніх чорносотенців, царських жандармів і офіцерів, сіоністи закликали єврейське паселення збирати гроші для його потреб, вимагали від віруючих євреїв, особливо

¹ Ленін В. І. Націоналізація єврейської школи. — Повне зібр. творів, т. 23, с. 361.

молоді, вступати до створених Скоропадським військових підрозділів. «Я, нижчепідписаний,— зазначалось у військовій присязі, підготовленій сіоністами спільно з міністерством віросповідань,— обіцяю і клянусь господом богом, богом ізраїлевим в тому, що я зобов'язуюсь і повинен вірно і щиро служити українській державі і ясновельможному панові гетьману як верховному вождеві української армії і флоту, не шкодуючи життя свого до останньої краплі крові».

Та чи не найактивнішою була співпраця сіоністів з буржуазно-націоналістичною петлюрівською Директорією. Незважаючи на погромницьку політику «головного отамана», лідери сіоністських партій на ґрунті спільної ненависті до влади Рад чимраз тісніше змикалися з жовтоблакитниками. До складу петлюрівського уряду ввійшли А. Ревуцький, П. Красний, С. Гольдельман та інші лідери сіоністських і єврейських дрібнобуржуазних партій «Поалей-Ціон», «Бунд», «Єврейська народна партія» («Фолькспартай»), «Об'єднана єврейська соціалістична партія».

Відразу після того, як петлюрівці вдерлися до Києва, націоналістична газета «Трудова республіка», яка виступала за зміцнення петлюрівсько-сіоністського альянсу, надрукувала привітання на адресу Директорії за підписом одного з лідерів сіонізму на Україні М. Литвакова.

Сіоністи підтримували Директорію, яка намагалася драконівськими методами запровадити на Україні буржуазно-куркульську диктатуру, її зрадницький курс на зміцнення зв'язків з державами Антанти. «Єврейська демократія на чолі з «Бундом», «Поалей-Ціон» і «Фолькспартай»,— писали голова петлюрівського уряду Б. Мартос і «міністр» у єврейських справах, лідер сіоністської «Фолькспартай» П. Красний у спільному зверненні до єврейського населення України,— підтримує народний уряд (так вони іменували контрреволюційну Директорію.— *К. Д.*), їх представники входять у раду єврейського міністерства і мають своїх визначних діячів на відповідальних посадах у міністерствах».

Популяризуючи ідею співпраці з жовтоблакитниками, сіоністи як приклад висувають «багаторічну дружбу» між Петлюрою й Жаботинським, усіляко рекламуючи їхні «корисні зустрічі», «спільну роботу» в установах Центральної ради, спрямовану на придушення революційного руху тощо. Цьому було присвячено зустріч сіоністів і українських буржуазних націоналістів, що відбулася в

так званому «Українському вільному університеті» в Мюнхені. З доповіддю про діяльність Жаботинського «в галузі тісної єврейсько-української співдії» виступив працівник диверсійної радіостанції «Свобода» І. Клейнер. За повідомленням мюнхенського «Християнського голосу» від 8 лютого 1981 року, українські націоналісти схвалили доповідь, відзначили «заслуги» В. Жаботинського й прийняли рішення «відбути спільну конференцію» з представниками сіоністських угруповань на Заході.

В центрі уваги буржуазно-націоналістичних і сіоністських історіографів перебуває також угода між В. Жаботинським і представником Петлюри — М. Славинським про створення на Україні так званої «єврейської жандармерії». Її було підписано у присутності англійського розвідника, «спеціаліста з єврейського питання» полковника Петтерсона. Угода передбачала створити при жандармерії Петлюри «автономні єврейські підрозділи для захисту єврейського населення... Керівник її підпорядковується в загальному порядку командуванню української жандармерії».

У пункті 2 угоди прямо відзначалося, що «єврейська жандармерія не бере участі у військових діях», а лише «просувається вперед одночасно з українською жандармерією в окуповані місця слідом за армією УНР¹ і виконує свої функції зразу ж після захоплення військами місцевостей з єврейським населенням».

Що ж це за «єврейська жандармерія»? Які функції мала вона виконувати «одночасно» з петлюрівськими бандами на території України?

Отут шило й вилазить з мішка. Адже фактично угодою передбачалось, що, крім спільних з петлюрівськими карателями терористичних акцій проти більшовиків, комсомольців, працівників радянських державних і громадських установ, робітників і селян (у тому числі й євреїв) жандарми-сіоністи повинні були захищати інтереси єврейської буржуазії від погромів і масових убивств, які, незважаючи на загравання з верхівкою сіоністських партій, чинили їхні ж союзники — жовто-блакитні отамани.

Таким чином, сіоністські та петлюрівські ватажки ще раз визнали, що організовані Директорією жорстокі погроми анітрохи не заважають ідейному, економічному й воєнному союзові між єврейською й українською буржуазно-націоналістичною верхівкою. Класова спорідненість, обстоювання власних інтересів, патологічна ненависть до Радянської влади виявилися важливішими за «окремі

конфлікти». Більше того, сіоністи намагались виправдати злочини націоналістичних убивць. «Обвинувачення Петлюри в погромній співучасті,— писав уже згадуваний голова секретаріату партії «Поалей-Ціон» й одночасно міністр петлюрівського уряду С. Гольдельман,— є безпідставні. Майбутній історик, який захоче обмірковувати цю страшну криваву добу не однобічно, знайде, безумовно, й оправдуючі мотиви для українських керманичів».

З небаченим цинізмом Гольдельман виступає на захист Петлюри та його отаманів, бо вони, мовляв, пережили страшну трагедію, «майже цілком втратили свою територію, їх власний народ від них одвернувся, і єдиною їх надією були рештки їхнього війська». І ось у таких умовах, за словами автора, Петлюра і К^о «мусили заплющувати очі» на криваві злочини здеморалізованої вояччини, аби лише «...знову дістатися на свою територію, знову одержати можливість будувати свою національну державність». Щоб продемонструвати вірність і відданість погромникам, сіоністи влаштовують ще один жалюгідний пропагандистський фарс. 17 липня 1919 року у місті Кам'янці-Подільському, де на той час перебував Петлюра, до нього з'явилась раболіпна делегація представників єврейських дрібнобуржуазних націоналістичних партій, яка запевнила «головного отамана» в своїй цілковитій підтримці. Зустрічі купки сіоністів з Петлюрою передували жахливі події. В лютому того-таки року за кілька десятків кілометрів од Кам'янця-Подільського, у Проскуріві, петлюрівські банди вчинили дикий погром: було безжально винищено значну частину єврейського населення, у тому числі жінок, стариків, дітей, навіть немовлят. Беззбройних людей кололи багнетами, рубали шаблями, палили живцем...

Що ж говорили Петлюрі сіоністські ватажки через п'ять місяців після тієї трагедії?

Кам'янець-подільський рабин Гутман: «Більшовизм за святою Торою — Вавилонське стовпотворіння, покоління якого було покаране законом... Я даю клятву від імені всіх єврейських святинь, що віруюче єврейство відкидає більшовизм».

Представник «Фолькспартай» Альтман: «Ми повністю підтримуємо уряд Директорії... Ми, сіоністи, не можемо виступати за більшовизм. Ми віримо в більшовизм менше, ніж будь-хто».

Представник партії «Поалей-Ціон» Драхлер: «Політику Директорії ми, «Поалей-Ціон», робили разом з вами

від Вінниці до Києва і назад від Києва до Вінниці... Наша партія і далі зацікавлена в самостійності вільної України. Я глибоко переконаний, що не тільки ми, але вся єврейська демократія візьме найактивнішу участь у боротьбі за визволення України, і в лавах армії Директорії єврейський козак пліч-о-пліч з українським воюватиме й нестиме свою кров і життя на вівтар визволення України».

Цікава деталь. Єврейська буржуазія, що так запопадливо ставилась до Петлюри, сама погромів не зазнавала. Ось що писав з цього приводу очевидець згаданих вище подій у Проскуріві Г. Павлик: «Петлюрівські січовики вирубали шаблями близько тисячі чоловік в єврейських бідняцьких кварталах понад Бугом, але при цьому не зачепили жодної купецької родини на головній Олександрівській вулиці. Мені, на біду, довелося бачити цю криваву веремію на власні очі. Сіоністи ж, які активно виступали в союзі з петлюрівцями, цього не помічали. Але ж саме за їхньою участю було підготовлено проскурівську «криваву різанину».

Блокуючись нині з міжнародними сіоністськими колами, оунівці щосили намагаються зобразити Петлюру «людинолюбцем», «ревнителем єврейсько-української співпраці». Та справжнє антисемітське обличчя петлюрівщини не забуте й на Заході. П'ять-шість років тому у французькій буржуазній пресі з'явилося кілька дописів, автори яких вимагали змінити назву створеної в Парижі українськими націоналістами бібліотеки ім. Петлюри, бо така назва ображає пам'ять жертв його бандитів, «улюбленою розвагою яких були погроми, підпали та грабунки, паплюження синагог і кладовищ, терор у містах і селах України».

Ледве вщухли пристрасті навколо бібліотеки, як з різким осудом погромницької діяльності Петлюри виступила програма А-2 французького телебачення. І знову, роблячи реверанси в бік своїх нинішніх покровителів і співників — сіоністів, підняли голос на захист свого «головного отамана» жовтоблакитники. «Джерела вашої інформації,— писали вони в листі до дирекції телебачення в березні 1982 року,— не лише суб'єктивні, але й образливі для С. Петлюри», бо петлюрівці, мовляв, ішли пліч-о-пліч із сіоністами, надавши їм у своєму уряді кілька міністерських крісел. «Тому незрозуміло, чому Петлюра мав би заряджувати погроми при таких обставинах?— пишеться в листі.— Зрештою, численні свідки-євреї ви-

словились вже в цій справі, а існуючі єврейсько-українські товариства готові дати докладну інформацію».

І хоча видавати чорне за біле не так легко, але жовто-блакитникам, як відомо, не звикати займатися довільними вигадкуваннями.

У складнішій ситуації опинились їхні боси з сіоністських центрів, які прагнуть ще міцніше пристебнути оунівську мафію до своєї антирадянської колимаги. Бо ж, привселюдно оголосивши, як це нещодавно зробив тель-авівський журнальчик «Неделя в Израиле», що ватажки української буржуазно-націоналістичної еміграції «роблять усе можливе, намагаючись встановити добрі взаємини з міжнародним єврейством», вони мусили ще й пояснити єврейському населенню капіталістичних країн, для чого посилюється «співдія» із колишніми погромниками. І якщо живих свідків петлюрівської вакхапалії справді залишилось небагато, то очевидців антисемітської «діяльності» жовто-блакитних фашистів у роки Великої Вітчизняної війни є чимало і в країнах Заходу, і в Ізраїлі зокрема.

Численні факти й документи, тисячі живих свідків незаперечно стверджують:

— буржуазно-націоналістичні бандити брали безпосередню участь в організованих гітлерівцями масових убивствах радянських людей: українців, росіян, білорусів, поляків, євреїв;

— жовто-блакитні верховоди типу нинішнього ватажка бандерівської ОУН Я. Стецька, лідера так званого Світового конгресу вільних українців (СКВУ) І. Базарка, митрополита Української православної (автокефальної) церкви у США С. Скрипника, націоналістичного «письменника» У. Самчука та інших апологетів сіоністсько-оунівського альянсу під час гітлерівської окупації доклали багато зусиль для роздмухування антисемітської істерії, в умовах якої фашисти та їхні поплічники винищили сотні тисяч безпевинних людей як єврейської, так і інших національностей.

Останнім часом під тиском прогресивної громадськості Служба імміграції та натуралізації міністерства юстиції США змушена була зайнятися справами кількох оунівських садистів і вбивць, винних у масових розстрілах євреїв на тимчасово окупованих гітлерівцями західноукраїнських землях. Підкреслюємо — кількох з багатьох сотень добре відомих американській Феміді фашистських найманців.

Але американській юстиції не закинеш надмірної активності, навіть у тих випадках, коли їй стають відомі незаперечні докази жахливих вбивств. Більше того: вона, як правило, бере під захист колишніх фашистських найманців. Так, влітку 1981 року федеральний суд у Клівленді, штат Огайо, після довгих зволікань розглянув справу Івана Дем'янюка, поліцая табору смерті в Треблінці. Садист катував в'язнів, нищив їх у газових камерах, і це доведено фактами. А вирок воєнному злочинцеві був напрочуд поблажливим: позбавити американського громадянства, дозволивши виїхати в будь-яку іншу капіталістичну країну... Та й цей вирок оскаржили адвокати Дем'янюка з числа українських буржуазних націоналістів. Судова тяганина триває.

Роками тягнеться «перевірка» й тих справ, які веде бюро спеціальних розслідувань міністерства юстиції США. При цьому, як заявив у січні 1982 року директор Бюро Елан Райєн, з 530 справ 296 уже закрито нібито «за браком доказів», хоча в США переховується багато нацистських злочинців, на чийй совісті мільйони життів!

Чимало гітлерівців знайшли пристановище і в Канаді. Як писала в грудні 1981 року прогресивна американська газета «Українські вісті», представники Канадської асоціації колишніх в'язнів фашистських концтаборів нещодавно відвідали депутатів парламенту й висловили глибоке обурення бездіяльністю властей.

Прізвища й адреси фашистських карателів добре відомі канадському урядові. Судові органи багатьох країн не раз надсилали властям докладні матеріали про злочинні дії гітлерівських прихвостнів, але власті, очевидно, беручи приклад зі своїх американських колег, не поспішають. Розкриваючи справжню позицію Оттави з цього питання, генеральний стряпчий Канади Р. Каплан відверто заявив: «Я не можу уявити, щоб міністр юстиції погодився вислати будь-якого воєнного злочинця в східноєвропейську країну». Тим часом саме на території Радянського Союзу і східноєвропейських країн орудувала більшість нацистських убивць: 128 тисяч євреїв було вбито гітлерівцями лише в Станіславі (нині Івано-Франківськ). Поруч з гестапівськими катами Крігером, Брандтом, Шоттом, Таушем у ліквідації станіславського гетто брала участь і набрана фашистами з оунівців міська поліція на чолі з Банахом. Тільки за один день — 12 жовтня 1941 року — в гетто було закатовано 12 тисяч чоловік.

Після визволення західних областей України Радянською Армією тут були створені державні комісії для розслідування цих злочинів. Підготовлені ними буквально по гарячих слідах документи звинувачують гітлерівців та їхніх підручних з ОУН. Ось акт від 4 вересня 1944 року. Місто Золочів на Львівщині. У складі комісії — партійні і радянські працівники, юристи, лікарі, польський ксьондз Казімеж Грушецький, уніатський священник Володимир Плащовецький. З акта видно, що 3 липня 1942 року фашисти разом з поліцаями-оунівцями зігнали понад 3200 чоловік єврейського населення до парку, примусили їх копати яму, в яку потім поскидали людей і розстріляли їх з кулеметів і автоматів. Того дня пощастило врятуватися лише Абраму Розену, який і розповів про страшну трагедію.

Всього за роки фашистської неволі на Золочівщині було розстріляно, повішено чи спалено живцем понад 12 тисяч радянських людей. В акті комісії названо безпосередніх учасників цих страхітливих злочинів. Серед них начальник жапдармерії майор Мур, начальник СД штурмбанфюрер Людвіг, комендант табору смерті обер-лейтенант Зоммварен, оберштурмфюрер СС Варцок, оберштурмфюрер СС Гебауер, а також їхні націоналістичні поплічники: комендант «української» поліції Цегельський, комендант табірної поліції Ясинський, помічник коменданта табору смерті Галимак, голова допоміжного комітету Антоняк, шарфюрер СС Колянко та інші.

Значну допомогу фашистським катам у винищенні єврейських трудящих надавали й самі сіоністи. Під час окупації вони створили в окупованих фашистами містах так звані юденрати — «єврейські ради», основним відділом яких був ордиунгсамт — «служба порядку», що налічувала 750 поліцаїв. У гетто діяли три комісаріати єврейської поліції. Нацисти дозволили їм мати власну тюрму, де ув'язнювали євреїв, які протестували проти холопського запобігання сіоністської верхівки перед гітлерівцями. Згодом гестапівці розправилися і з абсолютною більшістю «єврейських поліцаїв», хоча вони були слухняним знаряддям нацистських убивць. Ярослав Галан таврував ганьбою гітлерівських лакуз як з числа оунівців, так і з числа сіоністів. «Сворюючи гетто,— писав він,— гестапівці організували із слабодухих зрадників так звану єврейську поліцію. Її завданням було полювати на євреїв, що намагалися утечею врятувати себе від смерті».

Юденрат та його служби на чолі з сіоністами Г. Лансбергом, Ю. Парнасом, А. Ратфельдом зі шкіри пнулися, аби догодити гітлерівцям. Вони розшукували й передавали гестапо кожного, хто закликав чинити опір нацистам, утікати з гетто чи йти в партизани. Під час кривавих акцій поліцаї зі «служби порядку» разом з оунівцями пильнували за жертвами, конвоювали їх до місця страти.

Викопуючи вказівки нацистів, юденрат навіть створив так званий обмінний фонд — списки приречених на смерть. Першими в них значилися безробітні, за ними — робітники підприємств і, нарешті, ремісники. Коли нацисти затримували торгашів, підприємців, багатіїв, юденрат віддавав замість них катам на поталу трудящих євреїв з «обмінного фонду».

Колишня ув'язнепа львівського гетто Левіна так описує ті страшні часи: «У перші місяці 1942 року почалась акція. Гітлерівці зажадали п'ять або шість тисяч жертв. Одержали їх. Була це сама біднота, яка не мала грошей на придбання посвідчення про роботу або щоб відкупитися від поліції... Акцію проводили самі єврейські поліцейські».

Тим часом тисячі радянських людей — українців і росіян, білорусів і поляків, паражаючись на смертельну небезпеку, переховували втікачів з єврейських гетто, усиновляли осиротілих дітей.

Так замикається коло. Буржуазний націоналізм будь-якого гатунку — український чи єврейський — завжди й в усьому керувався своїми класовими інтересами, служив найбільш агресивним реакційним колом імперіалізму, зокрема гітлерівському фашизмові. Цими ж кайновими принципами керуються сіоністи й оунівці в наші дні.

Звичайно, бандерівські верховоди прагнуть зректись своєї антисемітської минулщини. Їхній фюрер, колишній агент гітлерівського абверу Я. Стецько у своєму опусі «30 червня 1941» дописався до того, нібито «християнська мораль і гуманність забороняла ОУН будь-як включатися в німецькі погроми єврейського населення», а створена з кримінальників та іншого наброду «українська» поліція, формуванням якої, до речі, буквально з першого дня війни займався особисто Стецько, стояла, бачите, «...на засаді респектування правопорядку і моральних християнських законів»!

Влучну оцінку нинішнім спробам бандерівських ватажків загравати з міжнародним сіонізмом дав колишній член проводу закордонних частин ОУН Миросл Матвій-

ко, який порвав з націоналістами і засудив їхню антинародну діяльність. «Немає меж лицемірству і дволикості націоналістичних ватажків, які вчора допомагали вбивати євреїв, а сьогодні прикидаються їх друзями,— писав він.— По війні вони разом з багатьма співниками по службі в катівнях Гімmlера нап'яли на себе вигідну машкару «політичних емігрантів». Проте і тут лишилися близькими симпатиками убивць... Мені пригадується, як провідні члени ОУН в Мюнхені пригріли одного з катів єврейських в'язнів Комарницького — оберкапо з концтабору Освенцім, видали йому документи, ніби він був політичним в'язнем. І зробили це саме тоді, коли Комарницького, упізнаного єдиним свідком-євреєм, який випадково врятувався, мали заарештувати. Бандерівські ватажки Мудрик і Гарабач надали також притулок колишньому начальнику поліції з-під Перемишля, на чий совісті було не одно загублене єврейське життя (про це писала і західнонімецька преса), і, таким чином, врятували його від заслуженої кари... Факти ці добре відомі й сіоністським лідерам. Проте вони охоче приймають від українських буржуазних націоналістів послуги та замовчують їх злочини. Бо одні й другі — вороги трудящих. Переважна ж більшість людей єврейського походження, де б вони не проживали, я переконаний, не мають нічого спільного з сіоністами, як і український зарубіжний загаль не є співником націоналістів».

Та на поклін до сіоністів ідуть не тільки бандерівці. До «посилення співпраці» з ними та іудейським кліром останнім часом прагне й уніатське духовництво. Вже кілька років в окупованому ізраїльською вояччиною місті Назареті з дозволу уряду Ізраїлю діє уніатська «станція», яку очолює священник Казимир Рошко. Останнім часом зарубіжна уніатська ієрархія виношує ідею будівництва в Єрусалимі церкви й осередку імені А. Шептицького. Для обговорення цього проекту з ізраїльськими властями в травні 1981 року виїздила група уніатських священників на чолі з єпископом Інокентієм.

На думку Рошка та тих, хто стоїть за спиною цього спиритного місіонера, спорудження нового уніатського центру дасть можливість не лише активізувати співпрацю з сіоністськими колами, а й налагодити тісні контакти з «новоприбулими з України» (точніше, одержати найновішу інформацію антикомуністичного гатунку від окремих колишніх радянських громадян, що виїхали до «землі обітованої» у пошуках «райського життя»).

Не так давно в журналі «Українське православне слово», який видається реакційним автокефальним угрупованням у США, з'явилося «звернення УНРади» про ставлення цього мертвонародженого «державницького центру» до Ізраїлю та міжнародних сіоністських осередків. Схвально відгукнувшись про «героїчну боротьбу ізраїльської держави» (так вони називають агресію ізраїльської вояччини проти волелюбних арабських народів.— К. Д.), автори «звернення» пропонують сіоністам свої послуги й закликають їх «до порозуміння й співпраці... заради високих ідеалів свободи, гуманізму та національного визволення».

Звернення підписали М. Лівницький — давній агент абверу й працівник міністерства пропаганди Геббельса, М. Степаненко — в минулому активний пропагандист «нового порядку» на тимчасово окупованій гітлерівцями Україні, І. Кедрин-Рудницький — колишній член так званої «військової управи» дивізії СС «Галичина», та інші подібні до них колабораціоністи.

...Знаючи, що імперіалістичні диверсійні центри та єврейська буржуазія широко підтримують антикомуністичну діяльність створеної в США «Ліги захисту євреїв», націоналісти почали на всі заставки вихваляти сіоністських штурмовиків з «ліги» й особливо «мужню, принципову поставу» її ватажка рабина Меїра Кахане. Про антикомуністичну діяльність цього бандитського угруповання з натхненням писали і філадельфійська «Америка», й торонтський «Гомін України», й мюнхенський «Шлях перемоги». А дружина вже згадуваного боса ОУН-бандерівців, запеклого антисеміта Я. Стецька — секретар мюнхенського центру АБН Слава Стецько — після зустрічі з М. Кахане в Нью-Йорку та поїздки до Ізраїлю неодноразово закликала націоналістів «брати приклад» із штурмовиків «невсипущого реббі».

Що ж то за «приклад»? Насамперед — терористичні й хуліганські провокації проти громадян Радянського Союзу та інших соціалістичних країн. Надівши блакитні берети й куртки із зображенням зірки Давида та кулака, сіоністські ультра влаштовують підпали, підкладають бомби, а то й стріляють у дипломатичних представників СРСР і соціалістичних країн, організовують бешкети біля посольств арабських держав, поширюють антикомуністичні пасквілі.

«Ліга» активно співробітничав з відверто расистськими організаціями типу «Товариства Джона Берча», «Амери-

канського легіону», всілякими контрреволюційними емігрантськими групами. «Ми хочемо, — заявляє Кахане, — підняти американський народ на боротьбу проти комуністичної небезпеки. Хочемо підняти на боротьбу діячів єврейських організацій. Дай боже, щоб у нас була така підтримка серед євреїв, яка є серед неєвреїв, серед людей, що усвідомлюють комуністичну небезпеку». Взявши за мету теоретично обґрунтувати розбійницький характер «ліги», Кахане відверто закликає до блоку з антисемітами в боротьбі проти СРСР, зазначаючи, що «зараз інтереси антисемітизму збігаються з інтересами євреїв».

Таке ставлення, зрозуміло, цілком влаштовує оунівську камарилью. Вона ладна йти на все, аби лише здобути «офіційне визнання» з боку сіоністів, одержати від них грошову допомогу для дальшого проведення антикомуністичної діяльності, заручитися підтримкою преси. Саме тому оунівці з великим захопленням зустріли створення в Ізраїлі групою сіоністів, вихідців з України, так званого «Товариства єврейсько-українських зв'язків» на чолі з Я. Сусленським. Особливе захоплення націоналістичних погромників викликали заяви «Товариства» про те, що воно (звичайно, за допомогою своїх оунівських партнерів) має намір підготувати й розповсюдити в Ізраїлі, США, Франції та інших капіталістичних державах матеріали про «непричетність» українських буржуазних націоналістів до масових убивств єврейського населення в роки Великої Вітчизняної війни.

Для налагодження хоча б сяких-таких контактів з «Товариством» у березні 1981 року Ізраїль відвідала група націоналістичних функціонерів. До складу делегації ввійшли: один з оунівських верховодів у США, колишній радник президента Форда з етнічних питань М. Куропась; підполковник резерву американської розвідки, оунівець адвокат Ю. Куляс та інші діячі подібного гатунку.

У свою чергу, того ж таки року до США приїздив Я. Сусленський. Цілющим бальзамом для націоналістів і уніатських богословів стала його заява на зустрічі в Чикаго про те, що чимало з дотепер писаного про участь оунівців у страшигливих злочинах гітлерівських катів на захопленій фашистами території нібито «не завжди відповідало правді». Давно чекала оунівська верхівка й такого всепрощаючого заклику, з яким до них звернувся вояжер із Ізраїлю: «Відложімо минуле, відкріймо нову сторінку взаємних відносин, і скоро ми станемо близькими друзями».

Прагнення третьорозрядних сіоністських ділків до тісного зближення було зустрінуте оунівцями буквально «на ура». В Чікаго, Джерсі-Сіті, Денвері та деяких інших містах США виникли комітети «українсько-єврейської співпраці», учасники яких обмінюються досвідом антирадянських провокацій, виробляють «спільну платформу» боротьби з прогресивними антивоєнними організаціями.

Доходить до курйозів. У місті Денвері — столиці штату Колорадо — єврейська громада вирішила створити меморіальний парк і поставити пам'ятник жертвам Бабиного яру. В компаньйони їй нав'язався пробандерівський Український конгресовий комітет Америки (УККА), верхівка якого дуже боялася, щоб на пам'ятнику не викарбували слів про співучасть буржуазно-націоналістичних колабораціоністів у тій кривавій розправі (а така думка в організаторів будівництва меморіалу справді була). Щоб не допустити компрометації, піднялася вся оунівська «еліта» Денвера на чолі з гестапівським шпигуном і провокатором Іваном Стебельським. Тим самим Вінтером-Стебельським, який перед початком війни був керівником розвідувального пункту абверу на радянсько-німецькому кордоні, а потім разом з гестапівцями брав участь у масових розстрілах радянських людей, українців і євреїв, у Бориславі та Дрогобичі.

Більше того, американський «Нью-Йорк таймс мегезін» 27 вересня 1981 року опублікував статтю, автор якої на підставі офіційних німецьких документів довів участь «української» поліції в масових розстрілах киян у Бабиному яру. Виявляється, лише протягом двох днів цієї кривавої акції «зондеркоманда 4-А за участю особливого складу ейнзацтгрупи-Ц, підрозділів поліційного полку «Південь» та української поліції стратили 33 771 єврея». Стаття викликала бурю «спростувань» і «комунікатів» з боку таврованих свастикою жовто-блакитних фарисеїв, які, вдавши, нібито нічого не трапилося, і далі цинічно заявляли про своє «бажання і право» брати участь в урочистостях на відкритті денверського меморіалу.

Тим часом, як свідчать факти, сіоністів не так то й турбує фашистське минуле нових підручних. Для них, як писав уже згадуваний І. Клейнер у журналі «Український самостійник», головне — ще ширше й активніше використати зарубіжні «самостійницькі» угруповання в антикомуністичних інтересах.

При цьому Клейнер на правах старшого, досвідченішого партнера ще й повчає оунівців, звертаючи увагу

«на вкрай невтішний стан» у їхньому середовищі, на «брак єдності і безперервні свари всередині еміграції, які сильно шкодять її авторитетові». Вказавши таким чином на явно підпорядковане становище українських буржуазних націоналістів у співпраці з сіоністами, Клейнер безцеремонно вимагає від них «рішуче активізувати свої дії в напрямку зближення» з міжнародним сіонізмом. Ще далі йде член «Товариства єврейсько-українських зв'язків» Амрам, який в опублікованій 24 лютого 1982 року канадською націоналістичною газетою «Український голос» статті безцеремонно вимагає, щоб оунівці в Канаді ще більше зосередили свою увагу на боротьбі зі «спільним ворогом — комунізмом», бо саме це і є «першоосновною зближення».

Зрештою, й сіоністи, і їхні згідливі спільники з націоналістичної «діаспори» вже давно беруть активну участь у різного роду антирадянських провокаційних кампаніях. Що ж до Ізраїлю, де сіонізм є державною політикою, то всі його офіційні засоби пропаганди кинуті на боротьбу проти комуністичної ідеології, проти СРСР. «Ми, — відзначав у своєму виступі на XXVI з'їзді КПРС Генеральний секретар ЦК Компартії Ізраїлю М. Вільнер, — прибули з країни, в якій 24 години на добу ведеться розгнужана антирадянська пропаганда. Керівники Ізраїлю співробітничать з найреакційнішими імперіалістичними колами, які виступають проти розрядки...»

В ролі підголосків імперіалістичних, у тому числі сіоністських, засобів масової інформації виступає й жовтоблакитна преса. До якої тільки брехні та інсинуацій не вдається вона, аби кинути тінь на миролюбну політику Радянського Союзу, отруїти міжнародну обстановку, скомпрометувати кожного, хто наважується критикувати мілітаристський курс вашінгтонської адміністрації. Так, у лютому 1982 року джерсі-сітська «Свобода» надрукувала величезну статтю одного з націоналістичних ватажків у США. Я. Гайваса, який буквально шаленіє від зростання опозиції міжнародній політиці Рейгана. Найбільше підручного американських «яструбів» лякає, що до складу «опозиційних елементів» увійшли сенатори, конгресмени й навіть промисловці, які вимагають розширення торгівлі з Радянським Союзом. «Опозиція, — пише Гайвас, — є така поважна та йде так далеко, що загрожує основам американської зовнішньої політики».

За сценаріями, розробленими в центрах ідеологічних диверсій Заходу, оунівці роздмухують воєнну істерію,

страхають американців і західноєвропейців міфічною «радянською загрозою», зображають Америку мало не «беззбройною» перед оборонною могутністю країн Варшавського договору.

Ставка на «нову велику війну», якою завжди відзначалася «самостійницька» політика колабораціоністів, є лейтмотивом «стратегічних» опусів колишнього есесівця Рихтицького. Він радить своїм хазяям ширше вдаватися до ідеологічних і політичних диверсій проти країн соціалізму, скеровувати основні зусилля на підриг єдності соціалістичних пацій.

Нещодавно однодумці Рихтицького одержали нову нагоду продемонструвати вірність і відданість імперському курсові американських «яструбів». Для цього у пригоді їм стало проголошення президентом Рейганом нової програми «хімічного переозброєння» Америки. Оунівські рупори «гарячої» та «холодної» війни на всі голоси почали вихвалити цей «дуже актуальний захід». 14 березня 1982 року паризьке «Українське слово» з несприхованою радістю повідомило своїх читачів про рішення Рейгана почати широкомасштабне продукування хімічних отруйних речовин. Велику вітиху викликала заява уряду США про «виробництво нового роду неврогазу» й збільшення у зв'язку з цим американського воєнного бюджету. До того ж жовтоблакитники люто накинулися на органи масової інформації країн соціалізму, прогресивну пресу західних держав, звинувачуючи їх в «упередженості» й «необ'єктивності» щодо цього кроку американського уряду.

Цькування людей, які рішуче виступають проти агресивної зовнішньої і реакційної внутрішньої політики Сполучених Штатів Америки, Англії, Ізраїлю, інших імперіалістичних держав,— старий і постійний прийом, який українські націоналісти засвоїли ще у відомстві Геббельса, а потім удосконалили у проагандистських та диверсійних службах США й НАТО. До цього ж прийому вдаються й міжнародні сіоністські центри.

Таким чином, і сіоністи, і їх підголоски — українські буржуазні націоналісти виступають в одному антирадянському запрягу, беруть активну участь в організованій і спрямованій найреакційнішими імперіалістичними колами політиці підригу миру й розрядки.

Проте жалюгідні намагання ідейних противників загальмувати об'єктивний процес оновлення світу, кинути тінь на величчі досягнення соціалістичної співдружності

націй, на братерську дружбу народів нашої країни не мають перспектив.

Єдність усіх народів нашої багатонаціональної Батьківщини сьогодні міцна, як ніколи. В Радянській державі поважаються національні почуття, національна гідність кожної людини. «КПРС, — вказувалося на XXVI з'їзді комуністів країни, — боролась і завжди буде рішуче боротися проти таких чужих природі соціалізму проявів, як шовінізм чи націоналізм, проти будь-яких націоналістичних вивихів хай то буде, скажімо, антисемітизм чи сіонізм».

Животворчі ідеї дружби народів багатонаціональної Країни Рад, притягальна сила соціалізму, прискорення темпів революційного оновлення світу викликають шалену лютю і опір імперіалістичної реакції та її найманців. Однак жодні наклепи, жодні провокації таврованих гап-бою ворогів миру й прогресу не зупинять переможної ходи історії.

ЮЛІАН
ШУЛЬМЕЙСТЕР

Співучасть у злочинах

Богиню правосуддя Феміду древні греки зображали з пов'язкою на очах і терезами в руці, що повинно було символізувати її повну неупередженість у винесенні вироків. Що ж, тисячолітня символіка не втратила своєї привабливості. У багатьох судових закладах США і нині можна побачити статуї Феміди. Також з пов'язкою на очах і з терезами в руці. Зазначимо відразу, що нічого дивного в цьому немає. У древніх індусів, наприклад, свастика була символом родючості, а у німецьких фашистів — символом смерті. Згодилась старенька Феміда і не-праведним суддям.

У 1981 році один з редакторів журналу «Нейпш» Чарльз Аллен видав книгу «Нацистські злочинці в Америці: факти і дії». За підрахунком автора, у Сполучених Штатах переховуються від заслуженого покарання близько трьох тисяч нацистських злочинців, котрі знищили загальом 2,4 мільйона чоловік.

Справді, це не так вже й просто: «захищати» права людини і водночас переховувати вбивць, котрі позбавили стількох людей права жити. Причому не просто переховувати, а зухвало покривати, навіть захищати. Ще 13 лютого 1947 року США, як і інші члени Організації Об'єднаних Націй, голосували за резолюцію Генеральної Асамблеї ООН, що зобов'язувала всі держави, в яких знаходяться воєнні злочинці, заарештувати їх і вислати «в ті країни, де вони вчинили свої страхітливі злочини, для суду і покарання, згідно з законами цих країн». Проголосували, але не видають, ігнорують вимоги Радянського Союзу, Польщі та інших держав, що постраждали від фашистського варварства.

Чарльз Аллен у своїй книзі називає імена і прізвища багатьох фашистських убивць. Не на останньому місці у цьому списку Володимир Осідач (нині — уже покійний), Михайло Деркач і Богдан Козій. Про злочини цих ук-

раїнських буржуазних націоналістів — фашистських пособників не раз писали газети, їх адреси вказані в нотах Міністерства закордонних справ СРСР, у яких ставилась вимога видати правосуддю професійних убивць.

Чому ж не видають? Можливо, бракує доказів? Та ні, доказів хоч греблю гати. Та не поспішає буржуазна Фемида...

Якось до сіоністського діяча Абрама Шифріна, який прибув з Ізраїлю, потелефонували в готель.

— Пане Абрам, запрошуємо вас до себе. Авто чекає тиме внизу.

— Хто говорить? — подікавився Шифрін.

— Політичний діяч Микола Лебідь!

Авто приїхало. Зустріч відбулася. І знаєте з ким? Із самим Лебедем — колишнім шефом оунівської «служби безпеки», одним з організаторів горезвісного батальйону «Нахтігаль». Не одну тисячу євреїв знищили «браві воляки» за наказом Лебеда, але яке це має значення тепер, коли обидва співбесідники на службі в одного хазяїна?..

Зустрівся Шифрін і з давнім приятелем — кардиналом Йосифом Сліпим, який свого часу активно допомагав гітлерівцям вирішувати «єврейське питання». Щоправда, познайомилися вони вже після війни, коли відбували покарання: Сліпий — як фашистський пособник, Шифрін — як американський шпигун. Коротше кажучи, звели їх спільні інтереси. Відбулась у Шифріна ще одна зустріч — зі Степаном Мудриком, який колись вдало поєднував криваву «роботу» у «службі безпеки» ОУН з діяльністю агента-провокатора львівського гестапо, до того ж не рядового, а підпорядкованого безпосередньо заступникові шефа гестапо, оберштурмфюреру Куртові Лоренцу.

Як самі розумієте, і в ті часи Мудрик мав «тісні контакти» з євреями, але в Штатах довелося удосконалюватися. У значній мірі цей процес пришвидшили керівники ЦРУ, які залучили їх разом з Шифріном до активної співпраці, а також дозволили дуєтом блазнювати перед мікрофоном радіостанції «Свобода».

Ось такі-то «братні» союзи визрівають в інкубаторах імперіалістичних спецслужб. А що ж на це вашінгтонська адміністрація? — спитаєте. Їй до цього не звикати, бо ж і до Рейгана були в США президенти, які шагували чужоземних політичних бандитів. Так, у квітні 1950 року Трумен підписав таємну директиву № 68, яка вказувала на необхідність «посіяти всередині радянської системи сім'я її руйнування».

Для забезпечення успішної реалізації цієї програми диверсій 10 жовтня 1951 року американський конгрес приймає закон про виділення ста мільйонів доларів на фінансування «будь-яких відібраних осіб, що проживають у Радянському Союзі, Польщі, Чехословаччині, Угорщині, Румунії, Болгарії, Албанії... або осіб, які втекли з цих країн, або для об'єднання їх у підрозділи збройних сил, що підтримували б організацію Північноатлантичного договору, або для інших цілей».

І американські розвідувальні служби, не гаючись, переправляють у США понад сорок тисяч оунівців та інших пособників фашистів, що втекли з СРСР після розгрому гітлерівських полчищ. Нові кадри долучаються до старих, які давно вже квартирують у цій країні.

Нові кадри... Знову приходить на згадку кпига Чарльза Аллена, опубліковані в ній прізвища націоналістичних вбивць Михайла Деркача і Богдана Козія. Чимало жителів західних областей УРСР пам'ятають криваві справи цих аж ніяк не рядових поліцаїв, свідчення очевидців їх злочинів займають багато томів карних справ. Зупинимось лише на двох фактах.

У присутності американських прокурорів і адвоката Пізнака, що прибули в СРСР для участі в розслідуванні злочинів Козія і Деркача, свідок Антон Михайлович Вакеба розповів: «Я бачив на власні очі, як поліцейський Богдан Козій розстрілював чотирирічну дочку доктора Зінгера, після того як її батька забрали в гетто. Дівчинку сховала одна полька, хтось доніс... Поліцейського Козія я бачив тоді, коли він вийшов з приміщення поліції і у правій руці ніс, тримаючи за шию і волосся, дівчинку. Козій виніс дитину надвір, поставив біля будинку поліції, недалеко від криниці. Дівчинка по-польськи про щось просила Козія, а він, відійшовши на кілька кроків від дівчинки, двома пострілами з пістолета її застрелив...»

Люди бачили, як поліцай Михайло Деркач 15 січня 1943 року брав участь у знищенні гетто в Новому Яричеві. В присутності американських юристів свідок Чорнобиль розповів: «Того дня Деркач відзначився особливо. Він гасав по завулках, підвалах, шукаючи тих, хто ховався. І таки знайшов двох зовсім молоденьких дівчат. Він повів їх вулицями, мабуть, для залякування інших, а потім особисто розстріляв на кладовищі».

Американські прокурори були вражені садистською жорстокістю убивць, лише містер Пізнак — адвокат поводив себе так, ніби йшлося не про знищення людей.

Зацікавила мене ця особа. Виявилося, що народився Пізнак у США і от, приїхавши на землю батьків, не зрозумів, не захотів зрозуміти тих величезних страждань, що їх зазнав радянський народ. Як адвокат, Пізнак повинен був захищати Богдана Козія і Михайла Деркача. Але одна справа — захищати, інша — поділяти погляди злочинців, проповідувати фашистську ідеологію. Думаю, містеру Пізнаку було відомо, що в 1940 році в Головному імперському управлінні безпеки (РСХА) фашистської Німеччини розробили план «Ост», за яким «після перемоги» над СРСР планувалося переселити в Сибір тридцять мільйонів поляків, українців, білорусів, росіян, а «звільнену територію» заселити німцями. За цим планом, на Україні повинно було залишитись тільки тридцять п'ять процентів українців, яких згодом мали знищити або онімічити.

Не міг містер Пізнак цього не знати, адже згадані вище плани фашистів фігурували згодом на Нюрнберзькому процесі... Та визначальною у його поведінці, ставленні до Радянського Союзу була зоологічна ненависть до комунізму.

Ще у вересні 1937 року на одному із з'їздів молоді українського походження, що проходив у Клівленді, містер Пізнак, тоді молодий адвокат з Нью-Йорка, виступив з прославленням Гітлера і Муссоліні. Вихваляючи політику, що її проводили фашисти у своїх країнах, він закликав наслідувати їх.

А коли на цьому з'їзді інший делегат від Нью-Йорка адвокат Ярема виступив як противник фашизму, Михайло Пізнак погрозив, що «дасть йому в писок». Що ж, «аргумент» цілком гідний послідовника Гітлера.

Минув рік. Розслідуючи вбивство в Українському народному домі, поліція виявила кулемет німецького виробництва. Підозра впала на Михайла Пізнака, тоді головного адвоката «Об'єднання українських організацій в ЗСА». Його допитали, але не посадили. Як-не-як, новоспечений проповідник «нового порядку».

1 липня 1938 року на молодіжному націоналістичному збіговиську в Бельведері Пізнак заявив: «Гітлер закликав молодь до організації, ми, українські націоналісти, також закликаємо молодь до організації». Знову: «Ми» і Гітлер!

У 1941 році стало відомо, що брат Пізнака — німецький агент. Він захищав його на суді не тільки як адвокат, а й як одиодумець.

23 листопада 1941 року Михайло Пізнак виступив з нагоди п'ятнадцятиріччя товариства «Дністер». У той час, коли в кровопролитних боях під Москвою вирішувалась доля не тільки СРСР, а й всього людства, коли у фашистських концтаборах знищували радянських людей, а все єврейське населення на окупованих землях було загнано в гетто, Михайло Пізнак вправлявся в антисемітській риторичі. Його виступ шокував присутніх, багато з яких після цього перестали з ним вітатися. А 3 грудня 1941 року газета «Дейлі Ньюс» опублікувала статтю одного з читачів під досить промовистим заголовком «Я протестую», в якій давалася належна оцінка поведінці Пізнака.

Після війни містер Пізнак вчасно переорієнтувався, вступив до УККА, навіть увійшов до його керівництва (Український конгресовий комітет Америки об'єднав старі і нові кадри українських буржуазних націоналістів). Судячи з діяльності містера Пізнака, а таких, як він, у США немало, об'єднуватися було легко — ріднила спільна расистська ідеологія, псапависть до комунізму і, звичайно, — долари, що їх щедро субсидував американський конгрес.

Саме на ці кошти у 1951—1952 роках американські розвідувальні служби, разом зі своїми англійськими колегами, спорядили і закинули літаками на Україну кілька груп оунівських шпигунів і диверсантів. Так, висловлюючись мовою президентської директиви, «сіялося сім'я руйнування».

Ще наприкінці 1947 року Ярослав Галан сказав про бандерівців: «Вони перевершили в своїх звірствах навіть німецьких садистів-есесівців. Вони катують наших людей, наших селян... Хіба ми не знаємо, що вони ріжуть малих дітей, розбивають об кам'яні мури їх голівки так, що мозок з них вилітає. Страшні звірячі вбивства — ось дії цих скажених вовків».

Однак навіть пайжорстокіші злочини оунівців під час війни і у повоєнний період не шокують їх американських хазяїв, які давно вже підгодовують своїх підопічних для ідеологічних диверсій проти Радянського Союзу. От і сновигають різномасті націоналістичні ландскнехти під чужими прапорами, випрошують доларову милостиню, шукають спільників і серед сіопістів, і серед інших вишкребків «у екзилі».

Для цього перефарбовуються, прикидаються друзями, «вболівальниками» за права людини. Приміром, багато-літній співробітник і колишній редактор націоналістичної

газетки «Свобода», що виходить у США, Антон Драган не раз публікував дифірамби містеру Пізнаку як «борцеві» за права людини і організаторові бешкетів, які щорічно влаштовуються під час так званого «тижня поневолених народів». Сам Антон Драган також відомий як «борець» за всілякі права. Це тепер. А під час тимчасової фашистської окупації України він, з благословення гестапо, редагував газетку «Українець», що прославляла «новий порядок». Тоді він ще жив під своїм прізвиськом — Луців. Та часи змінилися, і Луців став Драганом.

Ось вона, американська демократія в дії. Є в ній місце і для своїх доморощених расистів, і для тих, хто опинився у США, прибувши з різних країн Європи.

З різних країн! Наприкінці 1982 року колишній співробітник відділу спеціальних розслідувань міністерства юстиції США Джон Лофтус видав книгу «Таємниця Білорусії». І ось стала відомою читачам діяльність відділу «координації політики» держдепартаменту США і його сорока семи філіалів за кордоном. Спочатку цей відділ був прикриттям для ЦРУ, а потім офіційно увійшов до складу шпигунського відомства. Чим займався відділ «координації політики»? Вишукував гітлерівців і їх пособників для використання проти СРСР та інших соціалістичних країн. Так от чому в одній «команді» співпрацюють найближчий помічник обер-ката Адольфа Ейхмана Отто фон Большвінг, убивця багатьох тисяч білорусів і євреїв оберштурмбанфюрер СС Фрідріх Букхард, пособник нацистів Вілліс Хазкерс, який «прославився» тим, що спалив євреїв у одній із синагог, поліцаї брати Сергій і Микола Ковальчуки, Богдан Козій і сіоністи — непрохані «захисники» радянських євреїв.

Прочитавши книгу Лофтуса, американський конгресмен Барні Френк заявив: «Це кричущий скандал — по-тай вивезти до нашої країни убивць і потім брехати заради їх врятування».

Це, містер Барні Френк, не тільки скандал, а найбільша підлість, продовження злочинів, співучасть у них.

ПОЛІКАРП
ШАФЕТА

Свідки розказують правду

*З судового процесу
над зрадниками Батьківщини*

Троє на лаві підсудних.

— Встати! Суд іде!

Принишклий зал заводського Будинку культури, що упродовж кількох тижнів кипів стримуваним гнівом, зарипів дерев'яними стільцями і завмер у напруженому чеканні. Оголошується вирок. Спалахують прожектори, стрекочуть кінокамери і здається, що це вже не технічне освітлення залу, а пронизливі вогні правосуддя з усією невідворотністю спопеляють маски на обличчях тих, що похапливо позіскакували із спільної лави, понуро піднявши важкі, втуплені в підлогу свинцеві погляди.

— ...Іменем Української Радянської Соціалістичної Республіки...— суворі слова судового вироку озиваються у залі схвальним гулом: здійснилось-таки! Нехай запізнилася, але прийшла нарешті відплата за злочини, яким совість людська ніколи не надасть строку давності.

Дні судового процесу були для трудящих районного центру і навколишніх сіл ілюстрованим відтворенням страшної суті українського буржуазного націоналізму, його злочинного нутра, ворожої суті. Все те, чим запламували себе ці троє, відгороджені тепер від людей бар'єром і охороною, сплигло крізь товщу років неспростовними доказами на судовому слідстві.

Огородничук, він же Квятковський, Микола Гнатович. 1925 року народження. Чекісти знайшли його в місті Сокалі на Львівщині, де він працював у системі державного страхування. На суді він здебільшого іронічно посміхався, намагався видати себе за голуба, якого помилково прийняли за шуліку. Дуже схильний сам задавати свідкам питання, що, на його ж власний розсуд, мусили б посіяти недовіру до їхніх свідчень. «А скажи-но,— із самозадоволеною зверхністю звертається він до одного з них,— хто командував загonom УПА?». «От ти кажеш,

що бачив мене, як розстрілювали поляків біля млина під конюшнею,— пробує навалитися він на другого.— Тоді скажи, з якого боку це було: чи з того, де двері, чи з глухої сторони?»

Стрельнувши в свідка кількома отакими «питаннями», він очікувально позиркує на нього: якщо, мовляв, ти не пам'ятаєш таких подробиць, то як можна знати все інше. І тоді вже з почуттям виграної словесної дуелі звертається до суддів:

— Ви самі бачите, який це свідок...

Так, на суді Огородничук не мав «вигідних» для себе свідків. Ніхто нічого не забув і не простиб йому.

Шпачук Петро Платонович на два роки старший за Огородничука. Був у нього начальником — комендантом поліції в селі Радовичах, що на Волині. Відразу, як тільки увірвалися в село фашисти, прокинулася в ньому душа перевертня. По гарячих слідах недавнього фронту вештався Шпачук, збираючи зброю. Навіть нашив цілу торбу жовто-блакитних пов'язок для поліцаїв. За таку ініціативу верховоди ОУН призначили його своїм станичним провідником.

Після війни, змінивши декілька місць проживання, опинився аж у Дагестані. Тут і шоферував в одному з радгоспів. Видно, що муки совісті його не турбували. Міцний, вгодований, із золотозубою нахабною посмішкою. Тримається холоднокровно, сподіваючись, що вислизне, зваливши все на батька, котрий у ті роки був заступником куцшового провідника ОУН.

Прокурор П. Г. Думало запитав його: «Може, у вас хоч крапля совісті знайдеться і ви розкажете на суді всю правду?»

Голос із залу: «Петро, признайся нарешті, що ти натворив, перед людьми покайся. Де прах мого брата лежить, скажи. Ти ж знаєш, як наглядали за нами, винюхували наші зв'язки з партизанами. А пам'ятаєш, як по мені стріляли? Про все розкажи».

Це говорить Галина Станіславівна Юринова, сестра убитого націоналістами міліціонера Петра Хамуди. Шпачук невдоволено косить на неї злобий погляд.

— Ти, Гелько, — відповідає з притиском, — помовчала б. Діло за мою жизнь іде.

— Ага, про життя зараз згадав, бандюго, — крізь сльози обурюється Г. С. Юринова. — Чого ж ти про життя інших не дбав, як брата мого із світу зводив?

— Ти питай того, хто його вбивав, — огризається Шпачук, вказуючи на підсудного Огородничука.

Ясність у це питання охоче вносить підсудний *Стасів Василь Юрійович*:

— Значить, так діло було. Заїхали до мене підводою Огородничук і Шпачук, ще хтось, пригадую, тоді з ними був. «Бери підводу, кажуть, поїдемо до лісу». — «Чого?» — питаю. «Завезеш совєцького міліціонера і закопаєш там». Поїхали, що ж було мені робити. Там в одному місці траншея була. Ну, може, не траншея, а просто окоп. Хамуда, пам'ятаю, не кричав. Руки в нього зв'язані були, може, йому й рота шматкою затулили. Ми з Петром Шпачуком стягнули його з воза, а дальше сунули його всі троє, то значить і Огородничук. Інші йшли з оружием наперевіс. Огородничук і вбив його, а я із одним стареньким чоловіком, по-вуличному його Малахаєм звали, там і прикопав міліціонера. Тоді, пам'ятаю, вже й березень брався, але земля ще не дуже податливою була...

Стасів, старий, із зморшкуватим як печене яблуко обличчям, розказує це спокійно, з подробицями, чим викликає у двох своїх сусідів на лаві підсудних зблиски вовчої ненависті. Але він на них не звертає уваги. Цей чоловік знервувався тільки один раз, коли його знайшли в містечку Стебнику Львівської області...

Прокурор: — Ви знали, що то за банда, в яку вступали?

Стасів В. Ю.: — Як пішли на польські колонії Сондову і Єжин, то вже добре взнав.

Прокурор: — І що ж було на тих колоніях?

Стасів В. Ю.: — Ой, що там було. Вони (киває в бік Огородничука і Шпачука) ледве не пострілялися. Бо знайшли якусь шкатулку. Відкрили її — аж там золото. Годинники, цепки (показує на шию). Потім ще польські жінки їм золото віддавали, видно, що просилися і відкупитися хотіли. Але де там — повбивали все одно.

Прокурор: — І ви також стріляли?

Стасів В. Ю.: — Аякже. Я вбив жінку Фльора Марценюка в ліжку. З обріза.

Прокурор: — А за що ж ви її вбили?

Стасів В. Ю.: — Хіба я відаю, за що? Мені казали стріляти, я й стріляв.

Прокурор: — І серце у вас ні разу не здригнулося?

Стасів В. Ю.: — Чом ні. Але то ми таку самостійну Україну робили. (У залі — вигуки обурення).

НАПРИКІНЦІ ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ ШПАЧУК П. П. ЗІ СВОЇМИ ГОРЛОРІЗАМИ СХОПИВ У СЕЛАХ РАДОВИЧІ І ЖАШКОВИЧІ ГРУПУ КОМСОМОЛЬЦІВ, ЖОРСТОКО ЗНИЩАВСЯ НАД НИМИ.

«Війна впала на наше село раптово. Ми добре розуміли, яка то біда. Коли наші стали відступати, ми, кілька сільських хлопців і дівчат, теж вирішили пробиратися із своїми на Схід. Важкою була та дорога.

Дійшли до Новограда-Волинського. А там гітлерівці вже дорогу перетпули. Куди не поткнешся, скрізь фашисти. Що тут вже зробиш? Вирішили повернутися додому. Йшли назад тими самими дорогами, але вже не впізнавали їх. Скрізь лежали спалені села. З величезними труднощами добралися до Радович.

Десь через день чи, може, два приходить до мене додому Петро Шпачук. Озброєний. Я здивувалася. «Ти чого,— кажу,— з гвинтівкою ходиш?» — «Зараз побачиш чого,— одказує він і в очі не дивиться.— Збирайся швидше в управу». — «А то що ще за управа в селі з'явилася?» — питаю. Але Шпачук не став більше говорити. Він з усього розмаху вдарив мене і силою потягнув до тої управи.

А там, куди він мене привів, сидів його батько, Платон Шпачук, який і став мене допитувати. Після допиту мене відпустили, а Ганну Хамуду оставили.

(З розповіді Катерини Андріївни Ткачук).

«Поліцаї в селі Жашковичі затримали комсомольців Іванчука Петра і Новосада Степана. А звідти Шпачук ще з одним поліцаєм відвели їх в село Радовичі. Що там робили з ними, я знаю із слів Новосада. Степан розказував мені, що Шпачук різав ножом йому спину і посипав сіллю, кричав: «Відрікайся від комсомолу». Але хлопці трималися. Ті рани на його спині я сам бачив...»

(З розповіді Миколи Семеновича Морозюка).

«За вказівкою Шпачука я пішов з ним у Жашковичі. Там він з поліцейської дільниці забрав комсомольців і наказав мені зачинити їх у погребі Шумик Устини. Але я не послухав, відвів їх до хати Гель Агафії. На другий день Шпачук забрав їх, а мене висварив за те, що я не протримав комсомольців у підвалі...»

(З розповіді Микити Васильовича Корніюка).

4 ЛИСТОПАДА 1943 РОКУ ШПАЧУК П. П. ОРГАНІЗУВАВ КАРАЛЬНУ ОПЕРАЦІЮ ПРОТИ ТРЬОХ СІМЕЙ: ФЕДОРА, МИКОЛИ І СТЕПАНА ШУМИКІВ.

«Із нашого села до кордону можна, як говориться, дійти і до обіду назад вернутися. Тож як почалася війна, в другій годині дня в Радовичах вже були німці. Ну й заворушилася тоді усіляка погань. Огородничука, добре пригадую, я побачив одягнутого в німецьку шинелю, з гвинтівкою. І Шпачука, звичайно, також. І Петра, і його батька Платона.

Стасіва я знаю мало. Разів два бачив у сорок третьому році, коли він у жпива ходив по селу озброшений. Думаю, де ж тут взявся чужий чоловік. Питаю свого дядька Гриця: «Хто то пішов селом?» — «А ти не знаєш? Та то ж Соломончин зять». Господарства у нас не було ніякого, то я все по млинах робив. А вони не раз приходили до млина, муку забирали. Я тікав від них, у бур'янах ховався.

І от наша сім'я стала для них кісткою поперек горла. Брат мій при Польщі на Волині не жив, він ще з революції був у Росії. А в сороковому році приїхав. Жінка в нього була білоруска. Мати наша — за національністю полька. От вони, всі оті, що сидять на тій загородженій лаві, вважали нас непідходящими для їхньої «самостійної України».

А в сорок третьому усе сталося так. На якісь свята, тоді вже стояла глибока осінь, заскочив у хату Огородничук, позаглядає туди-сюди. «Підете на празник?» — питає в моєї жінки. «Хто п'є, той хай і йде празникувати, — одказала та. — А ми неп'юці». Відчепився, пішов з хати. Але в мене спокою немає. Щось-то він, догадуюсь, задумав. Мабуть, хотів в'яснити, чи будемо ми вдома...

У нас тоді була одна знайома з Павлівки, рядна моєї матері ткала. Вона й сказала, що якісь підводи до хати їдуть. Я виглянув і бачу, що гойдається поліцейська бричка, на ній четверо озброєних людей вмостилися. Шпачук погу за погу закинув, поруч гвинтівка. Із-за хліва також видно підводу. І в ній — повно бандитів. Зіскакують на землю і оточують хату. Я одразу ж здогадався, що це все має значити. Надворі гралася наша дочка Соля. Восьмий рік їй тоді йшов. Жінка моя Ксеня ще встигла крикнути до малої:

— Тікай, доню, бо то смерть до хати приїхала!

Видерся я на горище, дивлюся: їдуть до хати, б'ють

прикладами в двері. Я продер стріху і скочив на землю. Почули. Вискочили з-за хліва. «Дивися, тікає!» — крикнув котрийсь із них. Я побіг у панський сад, вони — вслід за мною. Я попід парканом на сінокіс подався, а там — рівно, як на столі. Вони бризнули по мені кулями навздогін. А до лісу метрів п'ятнадцять, ну, може, двадцять залишилося. І таким він тоді далеким здавався, той ліс. Та ще річечка ніби напередими вискочила. Я скидаю чоботи, беру їх в руки, перестрибую через рівчак, біжу не оглядаючись. І тут розривна куля із-під ніг мерзлу землю колупнула. Чую, рука стала слабнути. Я зупинився, побачивши на невикосеній траві краплі крові. Поранили...

Ну, все, думаю, заб'ють. Один із них, мабуть, сподіваючись, що візьме мене голими руками, йшов поволі, гвинтівку повісив на руку. Але я знов схоплююсь і біжу, залишивши на долині чоботи. А тут вже й до лісу рукою дістати. Стрибнув у щільний сосняк і став продиратися якнайдалі. Утік я тоді, тільки шрам на рупі від їхньої кулі недоброю пам'яткою на все життя остався.

А що в хаті було? Я вже про це пізніше довідався. Як стали вони гупотіти у двері, павлівська жінка, котра рядна приносила, відкрила їм. Ті, що не погналися за мною в погоню, зайшли до хати. Серед поліцаїв був Віктор Франчук. Він і випустив ту жінку, потім з Щенятина була ще сестрина дочка, то її не зачіпали, а всіх моїх рідних на смерть побили. Жінку Ксеню і дочку Софію. Брат Микола і його дружина жили від нас, може, за півкілометра. Їх теж тоді життя позбавили. Загнали в комору і там побили.

Батькова хата стояла від нашої метрів за двісті. Коли я тікав до лісу, то вже темніло, і я не встиг помітити, чи і його двір був оточений. Виявляється, що був. Мені потім вже люди сказали, що Шпачук спочатку розправився з матір'ю. А тоді спіймав батька, посадив його на бричку, а сам стояв на підніжжі, повіз його кудись. А потім розстріляв, хати попідпалював, позабиравши з них для банди все, що можна було забрати.

Ото так празникував Шпачук у Радовичах. Шість душ із свізу звів за один день. А сьомому не дав павіть на світ народитися: дружина була вагітною. Хай люди знають, яку Україну ці нелюди на їх костях збиралися будувати!»

(З розповіді Степана Федоровича Шумика).

12 ЛИПНЯ 1943 РОКУ ОГОРОДНИЧУК (КВЯТКОВСЬКИЙ) М. Г. РАЗОМ З ГРУПОЮ ОУНІВСЬКИХ БАНДИТІВ РОЗСТРІЛЯВ У КОСТЬОЛІ СЕЛА ПАВЛІВКА БЛИЗЬКО ТРЬОХСОТ РАДЯНСЬКИХ ГРОМАДЯН ПОЛЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТІ.

«То була неділя. Та ще й, як кажуть віруючі, свято Петра і Павла. В костьолі наазбиралося багато народу. Найбільше було жінок і дітей. Чоловіків, як зараз пригадую, було небагато. Старики хіба деякі поприходили. А то все жінки та діти. Війна, тривога в усіх на серці, кожен про своє думав.

Аж тут люди ззаду закричали, заворушилися. Я оглянулася і мало не зомліла. Біля бокових дверей костьолу стояли бандити і строчили з усієї зброї по людях, кидали просто всередину гранати. Що тут стало робитися! Ті, що хотіли спастися від кулі, бігали, кричали, плакали, просилися. А вони все стріляли й кидали гранати, стріляли й кидали гранати...

Я впала на підлогу, на мене звалилась якась поранена жінка, стала заливати кров'ю. Страшно стало, господи... Ну, думаю, все, кінець. Прощай, білий світе. І тут чую, як хтось командує: «Добивайте поранених!» Я замерла вся, затаїлася, — що вже буде. А вони, чую, ходять по костьолу і пострілюють то сюди, то туди. А мене якось тоді смерть обминула. Вибралася я з самого пекла. Можна сказати, що з того світа вернулася...»

(З розповіді Леонадії Михайлівни Воляннюк).

«Чи був я з ними в той день, питаєте? Був. Бо ж, як той казав, з їхньої сотні. Ні-ні, я шевцем у них був. Але в той день, коли була, як вони називають, акція, я пішов до костьолу. Бачу, що в тому місці, де зараз пошта, вони кулемет поставили.

Нас погнали спочатку в костьол без зброї. Щоб перевірити, чи звідти ніхто не стрілятиме. Але кому там було стріляти? Нам крейдою хрести на спинах понамальовували, щоб, як почнеться акція, то по своїх не бити. Я став близько від вітваря. І почалося... Стрілянина, дим, нічого не видно, чорно перед очима. Сотня Довбуша людей біла. І Огородничук був у костьолі, аякже. Стрілянина тривала години, мабуть, дві».

(З розповіді Павла Стратоновича Вакулюка).

«Як то було тоді в костьолі? Спочатку так, як завжди. Люди сиділи на лавах, стояли в проходах. Було повно народу. Літній день і свято. Аж десь біля одинадцятої години стали рватися гранати. Закричали поранені, заплакали діти. Ми спочатку оглядалися. Порятунку якогось треба було шукати. Але де він, той порятунок. Бандити стояли біля всіх дверей, на сходах. Стріляли чергами. Довго лихо гуляло в костьолі. Кров заливала підлогу, а в ній побиті люди плавали».

(З розповіді Теодозії Михайлівни Мирончук).

«Огородничука Миколу я знаю давно. Віп був поліцаєм, потім у банді Довбуша. І я разом з ним.

Так ото літом сорок третього року, на Петра і Павла, пішли на те село, де костьол був. Не пам'ятаю вже, як воно називалося. Але що не забуду, про те скажу. Огородничук був тоді з кулеметом. Так-так, я не помиляюся. З Огородничуком було п'ятнадцять чи, може, й двадцять чоловік з УПА. Відкрили костьол — і давай строчити...

Вдень це було. На свято. І там люди були. Старі, молоді. Крик, шум. Всі тоді однаково кричали. А як почали рватися гранати, що робилося! Коли все скінчилося, паносили туди соломи, поклали пару снарядів. Запалили вогонь, щоб довершив це діло. А тоді вся група вернулася в село. Я вниз уткнулася біля озера. А решта далше пішла. На Сондовку і Єжин».

(З розповіді Ліфрона Корнійовича Гордійчука).

*У БЕРЕЗНІ 1944 РОКУ ОГОРОДНИЧУК М. Г. І
ТПАЧУК П. П. РОЗСТРІЛЯЛИ В СЕЛІ РАДОВИЧІ
СІМ'Ю РАДЯНСЬКОГО ІНЖЕНЕРА ГРИГОРІЯ КУ-
ТЮКОВА.*

«Я зараз про все скажу, ні про що не мовчатиму. В роки війни я жила в селі Радовичі. Спочатку не в самому селі, а біля млина. Була там така прибудова, де я знайшла собі притулок. Вікно моє виходило просто на млин. Я бачила, як одного разу туди привели молодих людей. Двох хлопців і двох дівчат. Бандерівці їх повбивали. Кожний стріляв у того, хто стояв навпроти. Я бачила, як Огородничук стріляв у крайню справа дівчину. Це була Аделька Кот, полячка. Я бачила потім її. Вона живою залишилася.

Я після цього не могла вже й не хотіла там жити. Подалася в село. Прийняла мене сім'я Кутюкових. Жили

ми недалеко від церкви. То були хороші люди. Приїхали вони в Радовичі з Володимира. Григорій був інженером. Жінка його Віра завжди привітна така. А синочку Борі три з половиною рочки було.

І ось одного вечора, чуємо, хтось стукає. «Відчиніть»,— каже Григорій. Я відчинила. І виходить, що смерть в хату впустила. Руки й ноги потерпили, як побачила Огородничука і Шпачука. Обвішані зброєю. Що їм треба тут поночі? Віра, котра сиділа на ліжку, попелотніла, руки до синочка простягнула. Але бандити стали між ними. «Що вам від мене треба?— питає їх Григорій.— Ідіть звідси, дайте нам спокій».— «Заберемо тебе на Січ»,— засміявся котрийсь із них. «На Січ» — то значить відвести у Радовичівський ліс і там замучити. «Ну, як не хочеш з нами, то залишайся тут». При цих словах Огородничук зняв гвинтівку і вистрелив у інженерову жінку Віру, котра сиділа на ліжку. Вона одразу мертвою й впала. А тоді Огородничук подивився на Борю і дістав пістолет. Мабуть, гвинтівка здалася йому завеликою для хлопчика. А той, дарма що малолітній, як закричить: «Ой, дядю, не бийте мене, ой не бийте...» Огородничук підійшов до дитячого ліжечка і націлився з револьвера Борі в голову. Але револьвер клацає, а не стріляє, мабуть, зіпсувався. Тоді Шпачук підскочив і забив хлопчика. А потім вже й інженера Кутюкова».

(З розповіді Марії Федорівни Данилюк).

ВОСЕНИ 1943 РОКУ СТАСІВ В. Ю. УБИВ ДВОХ РАДЯНСЬКИХ ГРОМАДЯН ЄВРЕЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТІ. ІНШИЙ ОУНІВЕЦЬ, ВЗЯВШИ У СТАСІВА ГВИНТІВКУ, РОЗСТРІЛЯВ ТРЕТЬОГО ЧЛЕПА ЦІєї СІМ'ї.

«Розкажу я і про вбивство євреїв, котрі в Радовичах жили. Я вбивав, а хто ж інше. Усього ж, з власної совісті, убив за своє життя трьох чоловік. Інших мене заставили розстріляти. З Платона Шпачука, батька оп цього, що біля мого правого ліктя третєся, всі мої гріхи почалися. Спочатку він мене примусив їх кінями возити. Потім заставив на людей руку піднімати.

Шпачук мене і в банду затягнув. Якби не він, може б, у мене по-іншому доля склалася. Радянська влада мені нічого поганого не зробила. Вся моя сім'я до колгоспу пішла. А я в банду.

Ну, значить, про євреїв... Добра то сім'я була. Можна сказати, робоча. Старенький чоботи шив. Був удівець. Мав дочку і зятя, який столярував у Радовичах. До інших сіл також ходив. І в мене робив. Я за роботу справно заплатив. Муки дав, сала. Взагалі, їх не ображав, бо то добрі люди були.

Так от, приходять Платон Шпачук і Петро Онищак, чи, може, Онищук була його фамілія. Йди, кажуть, до Семена Радецького і забирай єврейських майстрів. Радецький каже мені: «Не сколоти шуму». Але я й без нього знав, що треба тихо це діло зробити.

Прийшов до хати. Вони ніби зраділи. Ходімте, кажу, зі мною. Я вас заведу на друге село. Є там багато роботи, заробите, кажу їм, добре. Вони хутко зібралися.

А як пішли хутором через поле, Платон дав мені гвинтівку. Тут у євреїв запалися руки. Ноги вгнати стали. Бачу, треба спішити. Отак ішов Онищак чи Онищук, не знаю, як його там правильно. Збоку від мене інші йшли. Євреї оглядатися стали. Ну, я й вистрілив у старенького. Шкода, бо добрий швець був. А тоді в жіпку. То, кажуть, його дочка була. Той, що йшов разом зі мною, у столяра вистрілив. Отак було, отак я і розказую...»

(З показань підсудного Стасіва В. Ю.).

Слово після суду

У січні 1981 року «Літературна Україна» опублікувала мою статтю про судовий процес над колишніми фашистськими поплічниками, трьома націоналістами із Старої Вижівки на Волині. Я одержав багато листів від читачів, у тому числі і зарубіжних, які схвалювали справедливий вирок. Відгукнувся на цю публікацію і давній гітлерівський одописець, теперішній редактор паризького «Українського слова» Мирослав Стиранка. У наклепницькій і безпомічній репліці, яку він підписав своїми ініціалами, Стиранка «спростовує» мою статтю такими «аргументами»: «...кожному, що жив у той час в Україні, відомо, що допоміжній поліції було заборонено будь-кого стріляти...»

Це твердження виявилось настільки безглуздом, що навіть серед поплічників оунівського шкрябопера не знайшлося тих, хто б насмілювався його підтримати. Інші ж претенденти на роль малярів, що вже в котрий раз беруться перефарбовувати чорну історію українського бур-

жуазного націоналізму, спробували опустити над усім цим дещо щільнішу завісу, ніж на це спромігся Стиранка.

Так, один з учасників бандитської дивізії СС «Галичина» написав у мельниківській газетці, котра видається в Канаді, що зараз, мовляв, треба по-іншому трактувати поняття «воєнний злочин», опускаючи при цьому звинувачення стосовно «перебування в українській поліції в часі німецької окупації, бо це ще зовсім не є доказом злочину. Навіть участь у якійсь протижидівській акції, організованій німцями, ще не може означати воєнного злочину».

Ми розповіли лише кілька епізодів із багатьох, доведених обласним судом, що яскраво ілюструють, без перебільшення скажемо, звірячу поведінку учасників так званої «української поліції». Пізніше вони стали претензійно іменуватись «Українською повстанською армією». Як переконався читач, свої злочини оунівці чинили з власної ініціативи, без жодного «німецького примусу», на який тепер так часто посилаються жовто-блакитні людомори.

І тому оплески, які пролунали на закінчення судового засідання, були колективним, громадським схваленням вироку про засудження Огородничука (Квятковського) М. Г., Шпачука П. П., Стасіва В. Ю. до найвищої міри покарання — розстрілу. І ще одне почуття цієї миті опанувало присутніми. Тривога за те, чи все робиться в світі для того, аби ніколи вже не виринули з мороку небуття примари минулого.

Оунівці Огородничук і Шпачук жорстоко знищили сім'ю інженера Кутюкова, не пошкодувавши навіть його малолітнього сина. Про щось подібне розповів нещодавно кореспондент американського агентства ЮПІ, який у погоні за сенсацією записав свідчення шестирічного палестинського хлопчика про те, як до них увірвались ізраїльські солдати, як вони убили його батька і матір, п'ятеро братів і сестер. І його, цього малолітнього свідка, теж зачепила автоматна куля, і він теж плавав у калюжі крові.

Зловісні привиди минулого бовваніють не тільки на Близькому Сході. Чиясь невидима, але владна рука вміло витирає сліди рейхсляйтера, заступника Гітлера по нацистській партії Мартіна Бормана, які виразно ведуть у Парагвай, до диктатора Стресснера.

Поступово слинаються на поги і неонацистські первертні у Федеративній Республіці Німеччини. Стали

звичними вимоги реваншистських пропагандистів почепити «німби праведників» на черепи верховодів третього рейху, виправдати скоєні ними злочини. Неонацистські душогуби, які підірвали в Мюнхені бомбу і убили трьох іноземних робітників, крім зброї мали з собою плакати, підписані аббревіатурою фашистської партії — НСДАП.

І скрізь, де гострить свою косу смерть, виринають примарні тіні з жовто-блакитним забарвленням. Історія злочинів проти людства пам'ятає, що до всіх страхіть на землі, які відбувалися за останнє півстоліття, пряму причетність мали і мають націоналісти-гітлерчуки, націоналісти-янкі, націоналісти-басмачі.

Тож нехай ця стаття, яку ви прочитали, шановні читачі, буде нашим колективним схваленням справедливих вироків над націоналістичними бандитами, підтримкою голосів протесту проти нової війни, плани якої виношують зловісні політикани на радість жовто-блакитним запродавцям. Хай ця стаття буде й моєю заявою на місце спеціального кореспондента на майбутніх судах над карателями. Кожен воєнний злочинець, рано чи пізно, повинен дочекатися свого нюрнберзького процесу.

3**СІОНІЗМ —
ЗБРОЯ
ІМПЕРІАЛІЗМУ**

ВІКТОР
ГУРА

«Мир для Галілеї», або геноцид по-ізраїльськи

В червні 1982 року правлячі кола Ізраїлю при всебічній економічній, політичній, військовій та дипломатичній підтримці США розв'язали агресію проти Лівану. Ця кривава акція, що здійснювалася під кодовою назвою «Мир для Галілеї», стала черговим етапом реалізації гегемоністської експансіоністської стратегії американського імперіалізму і сіонізму на Близькому Сході. Здійснюючи її, ізраїльські інтервенти, як відзначив Генеральний секретар ЦК Компартії Ізраїлю Меїр Вільнер, мали на меті «встановити в Лівані «новий порядок», нав'язати йому слухняний американо-ізраїльському диктату уряд, перетворити цю країну в американську військову базу, зштовхнути Сірію з її антиімперіалістичних позицій». При цьому уряд Бегіна «прагнув покласти край існуванню багатостраждального палестинського народу» і «створити умови для анексії Ізраїлем окупованих з 1967 року палестинських територій».

Чисельність інтервентів у ході військових дій сягала 120 тисяч чоловік. На ліванські землі вдерлися 1300 танків і стільки ж бронетранспортерів. У операціях взяли участь вся авіація і флот Ізраїлю. Внаслідок варварських дій ізраїльської солдатні було вбито і поранено 72 тисячі ліванців і палестинців. 90 процентів з них — мирні жителі. У ході обстрілу та бомбардувань бузувіри знищили майже 145 тисяч будинків, завдали значних руйнувань містам Бейрут, Тір, Сайда, стерли з лиця землі 30 ліванських селищ та 17 таборів палестинських біженців.

Ізраїльська інтервенція проти Лівану оперезала цю країну колючим дротом сіоністських репресій. У вересні 1982 року загарбники вчинили криваву різню в таборах палестинських біженців Сабра і Шатіла, а також у двох госпіталях Бейрута, під час якої вбито 7 тисяч мирних жителів. Це був типовий акт фашистського геноциду,

який знайшов свій вираз і в організації концтаборів на Півдні Лівану та в Ізраїлі. Як відзначив у своєму виступі в парламенті депутат від Компартії Ізраїлю Т. Тубі, кинуті інтервенціоністськими силами в концентраційні табори палестинці піддаються в них витонченим тортурам. Причому, як добре відомо, більшість в'язнів — мирні громадяни.

Інтервенція Ізраїлю, що здійснюється американською зброєю, на американські гроші, під американським політичним і дипломатичним прикриттям, була використана як привід для того, щоб 2500 американських морських піхотинців під вивіскою «багатонаціональних сил» висадились на ліванський берег. Білий дім, фарисейськи прикриваючись тогою «спасителя і захисника» ліванців, всіляко намагається замаскувати той факт, що поява тут американської армії стала складовою частиною планів агресії, а американські «миротворці» представляють державу, справою рук якої, власне, й став напад на Ліван.

Новим свідченням реакційності задумів америкапських правлячих кіл і сіоністського ізраїльського керівництва є підписана під тиском США 17 травня 1983 року лівано-ізраїльська «угода про мир».

Ця угода розрахована на те, щоб обмежити суверенітет Лівану, закріпити його залежне становище, перетворити країну в плацдарм для подальших авантур імперіалізму і сіонізму проти паціонально-визвольного руху арабських народів. Лицемірство американо-ізраїльської дипломатії підтверджується і змістом «меморандуму про угоду» між Ізраїлем і США. Згідно з ним, Вашингтон не просто надав загарбникам повну свободу воєнних дій в Лівані, а й взяв на себе зобов'язання слідкувати за виконанням (зважає!) ліванською стороною всіх пунктів угоди.

Про плани дальшого закріплення американського імперіалізму в Лівані відверто заявив і помічник держсекретаря США Веліотес. Він, зокрема, відзначив, що «в залежності від обставин Сполучені Штати будуть готові розглянути питання про деяке збільшення контингенту американських «міжнародних сил» в Лівані. (Відзначимо, що кількість цих «сил» уже зросла. США стали на шлях безпосереднього використання воєнної сили і застосовують її у все більших масштабах).

Однак попри злочинні підступи американських імперіалістів та сіоністів, попри терор і геноцид, здійснювані ізраїльською воячиною на землі Лівану, інтервенти

все ж таки зазнали великої політичної, моральної та й військової поразки.

Не тільки вистояла, а й зберегла свою організаційну структуру Організація визволення Палестини, центри якої знаходились у Лівані і проти якої був спрямований головний удар. Успіх палестинців полягав і в тому, що під стінами Західного Бейрута, який вони разом з національно-патріотичними силами Лівану втримували протягом десяти тижнів, розбита вся сіоністська стратегія «блискавичних воєн». Навіть ізраїльське командування було змушене офіційно визнати, що в ході бойових дій втрати Ізраїлю становили 16 тисяч чоловік вбитими і пораненими. Для порівняння відзначимо, що сумарні втрати Ізраїлю в чотирьох попередніх арабо-ізраїльських війнах (1948—1949, 1956, 1967, 1973 років) не перевищували десяти тисяч чоловік. У Лівані ж агресор втратив 13 процентів особового складу підрозділів, що брали участь у воєнних діях.

Не припинився опір загарбникам і після відходу з Лівану палестинських збройних формувань. Народ розгорнув героїчну боротьбу проти сіоністської воєнщини на всій окупованій нею території країни. Згідно з повідомленням преси, тільки з кінця серпня 1982 року до середини травня 1983 року ліванські групи опору провели проти загарбників близько 80 бойових операцій, в результаті яких було вбито і поранено понад 430 солдатів та офіцерів ізраїльської армії.

Діяльність агресорів та їх американських покровителів була гнівно засуджена прогресивною світовою громадськістю. Негайного припинення інтервенції і геноциду проти палестинців та ліванців зажадали ряд міжнародних форумів, уряди, політичні та громадські організації, діячі науки і культури багатьох країн. Хвиля протесту проти агресивного курсу сіоністської верхівки не оминула і сам Ізраїль. Тут розгорнули активну антивоєнну діяльність такі громадські формування, як Демократичний фронт за мир і рівноправність, основною силою якого є Компартія Ізраїлю, Комітет проти війни в Лівані, організації «Мир — сьогодні», «Солдати проти мовчання», «Всьому є край» та інші.

Маніфестації протесту відбуваються як на території Ізраїлю, так і на окупованих ним арабських землях. Серед них — 20-тисячна демонстрація трудящих 26 червня 1982 року, 100-тисячна демонстрація 3 липня та найбільша за всю історію країни 400-тисячна антивоєнна

маніфестація, що відбулася в Тель-Авіві 25 вересня 1982 року. Усі вони проходили під гаслом «Бегін — вбивця!», «Ні фашизму!», «Ганьба агресорові!» тощо.

Барварська інтервенція ізраїльської воячини проти Лівану викликала глибоке обурення в сім'ї братніх соціалістичних країн. Висловлюючи тверду і рішучу підтримку справедливої справи палестинців і ліванців, держави — учасниці Варшавського Договору в Політичній декларації, прийнятій на нараді в січні 1983 року, гнівно засудили ізраїльську агресію проти палестинського і ліванського народів, звиряче винищення цивільного населення Західного Бейрута.

«Учасники наради, — підкреслювалось у декларації, — вимагають негайного й повного виведення ізраїльських військ з Лівану, забезпечення незалежності, єдності і територіальної цілісності цієї країни».

Позиція держав соціалістичної співдружності зустріла широку підтримку світової громадськості, багатьох державних і політичних діячів. Соціалістичні країни завжди докладали і будуть докладати великих зусиль, спрямованих на ліквідацію наслідків агресивного курсу сіоністської ізраїльської верхівки, всіляко підтримуваної Вашингтоном, на встановлення справедливого і міцного миру на Близькому Сході.

ІГОР
КУРИЛОВ

За те, що хвалить він зозулю

Американські ультраправі люблять, коли їх називають «яструбами». Можна, мовляв, і кращий шматок урвати (за кілометри бачать здобич), і всесильними покровителями дрібніших хижаків виступити. Отакі стопроцентні американці у світі пернатих!

І мимоволі в уяві виникає офіційний герб Сполучених Штатів, скажімо, на срібних доларах: хижо вигнутий дзьоб орла і викарбуваний напис: «У бога ми віримо». Навіювана обивателю американська могутність і мрії про загальне схиляння перед нею.

Правду кажучи, швидше вже не мрії, а сні. Що поробиш, часи міняються. Полювати стало набагато важче, та й у власному гнізді піросло таке ненажерливе зозулення, що спробуй не принеси йому у дзьобі новий «кемп-девід» напередодні чергової виборчої кампанії...

Та чи не надто ми захопились орнітологією і чи не надто віддалилися від політичних реальностей нинішньої Америки? Зовсім ні.

Реальність сучасної Америки така, що, як пише англійська газета «Гардіан», сіоністи контролюють, як правило, 75—80 сенаторів із 100 і близько 300 конгресменів із 435. Більш як півстоліття тому секретар основоположника сіонізму Теодора Герцля писав про американських сіоністів: «Сила американської сіоністської організації полягала в незчисленності її контактів і зв'язків, у досконалій поінформованості про тих, хто розпоряджається людськими ресурсами, які є базою цих контактів».

Виникає питання: як такий високий ступінь впливу сіоністів на зовнішньополітичний курс і внутрішньополітичне життя США взагалі став можливий? Адже навіть ті кілька мільйонів євреїв, які проживають у США, становлять лише невеличку частину населення. Та, по-перше, цих мільйонів усе-таки більше, ніж у самому Ізраїлі, а по-друге, реальна вага єврейської общини США визна-

чається не стільки кількістю голосів, які на заклик сіоністських керівників слухняно віддаються тому чи іншому політикану, скільки розмірами грошових внесків у передвиборний фонд, на які багата монополістична буржуазія єврейського походження розщедрюється по команді сіоністів.

Найбагатша країна буржуазного світу, природно, завжди приваблювала до себе погляди капіталістів з усіх країн. У результаті контрольовані сіоністами капіталовкладення в американську економіку досягли значних пропорцій, а конкретна спрямованість цих капіталовкладень така, що інтереси зростання прибутків монополій, зокрема воєнно-промислового комплексу США, — це і частина інтересів єврейської буржуазії, яка вклала свої капітали в ці монополії.

Випикає ще одне природне запитання: як дивляться на все це рядові американці? У багатьох випадках — крізь окуляри тієї самої сіоністської пропаганди. Іншого і важко чекати в країні, де 70 процентів друкованих видань і 80 процентів телепрограм контролюється сіоністами.

Чи можна вже зараз зробити з усього цього висновок, що сіоністи США маніпулюють громадською думкою країни і реакцією американського керівництва на ті чи інші світові події такою великою мірою, що американська адміністрація в багатьох випадках захищає не власні інтереси Сполучених Штатів, а «інородні» інтереси сіоністів? Іноді створюється і таке враження, дивлячись на те, з якою легкістю американська адміністрація підтримала, наприклад, воєнні авантюри Тель-Авіва, піповши на свідоме погіршення відносин навіть з арабськими країнами прозахідної орієнтації.

Та ні, справа тут не просто в існуванні сіоністського проізраїльського лобі у США і його впливові на правлячі кола США, а у зрощенні сіонізму, експансіонізму Ізраїлю й американської реакції. Не Ізраїль, а сучасна Америка є соціальною, економічною та ідеологічною базою сіонізму. Саме у США, а не в Ізраїлі, розташована більша частина організацій, з кишень американських, а не ізраїльських євреїв — платників податків надходить більша частина фінансових пожертвувань у сіоністські фонди. Саме американські сіоністи контролюють більшість засобів масової інформації, що створюють найсприятливіший, з точки зору сіоністів, пропагандистський фон на свою користь.

То яка ж тоді роль самого Ізраїлю? Блокуючись з найбільш знавчісною американською реакцією, ізраїльські керівники безпардонно дозволяють собі в галузі зовнішньої політики те, що ще не можуть офіційно дозволити собі вашінгтонська адміністрація, дбайливці «американської демократії», та про що палко мріють американські яструби. Нині вже є всі підстави сказати, що Ізраїль, зазнавши закономірної невдачі в силкуваннях стати «батьківщиною всіх євреїв», перетворився на оплот найбільш знавчісної американської реакції.

Сіонізм завжди був нерозривно зв'язаний із силами реакції. Так було в кайзерівській Німеччині і в царській Росії. Чим реакційнішим є режим, тим сильніше припадають до нього сіоністи.

Нема нічого дивного в тому, що, як зазначалося на XVI з'їзді Комуністичної партії Ізраїлю, «в роки другої світової війни сіоністське керівництво шукало шляхів до нацистських проводирів для реалізації цілей сіонізму за рахунок єврейських народних мас». Підтримка сіоністами фашистів почалася ще в 1929 році, коли амстердамський банкірський дім «Мендельсон і К^о» перевів у розпорядження Гітлера 10 мільйонів доларів. Після приходу до влади у Німеччині фашистів сіоністи передали Гітлеру ще 126 мільйонів доларів. Делегації сіоністів нацистської Німеччини виїжджали на сіоністські конгреси аж до 1937 року, випуск сіоністської літератури безперешкодно здійснювався до 1939 року.

Співробітництво сіоністів і фашистів тривало і після початку масового геноциду щодо населення окупованих гітлерівською Німеччиною територій у ході другої світової війни. Так, радянські дослідники на підставі архівних даних свідчать: після загарбання гітлерівцями в 1941 році західних областей України місцеві сіоністські лідери з готовністю ввійшли до створеного нацистами у Львові так званого юденрату, який, спираючись на єврейську «службу безпеки» і поліцію, не тільки подавав усіляку матеріальну допомогу і політичну підтримку гітлерівським окупантам, а й брав безпосередню участь в організації знищення гестапівцями євреїв.

Саме на цей період припадає і початок найактивнішого слугування окупантам націоналістів єврейських і українських. Обом «побратимам» було що згадати про спільну боротьбу проти соціалізму. Адже ще сіоністи Ревуцький і Красний входили до складу петлюрівської Директорії, а в січні 1919 року голосували за оголошення

війни Радянській Росії. Блокування між сіоністами й українськими буржуазними націоналістами тривало й далі.

Певна річ, ситуація зараз зовсім інша, ніж у часи директорії. Міжнародний сіонізм, його організації мають тепер більші можливості для ведення підривної роботи, ніж покидьки українських буржуазних націоналістів. Зрозуміло, апарат ідеологічних диверсій останніх не витримує порівняння з розгалуженим сіоністським апаратом, і силкування оунівських наймитів компенсувати своє безсилля підвищенням завзяттям і розгнужаною антирадянською фразеологією мало кого можуть ввести в оману.

Нічого не поробиш. Одним дано прилучитися до зграї хижих яструбів, іншим доводиться задовольнятися участю шакалів. Причому нині сіоністів не влаштовує саме тільки слугування їм українських націоналістів. Вони претендують дістати більше: участь і безпосередній контроль за повсякденною діяльністю «самостійників». Для цієї мети широко залучається відповідний контингент.

Для активізації діяльності антирадянських радіостанцій під тиском групи американських конгресменів на радіостанції «Голос Америки» була створена спеціальна група для підготовки передач для радянських євреїв. Такий самий «підрозділ» є на радіостанції «Свобода». За свідченням австрійської газети «Фольксптїмме», до роботи тут активно залучаються сумнівні особи, які в різний час виїхали з СРСР. Різні сіоністські та українські націоналістичні організації завербували і спрямували відповідних «колишніх» на роботу в інший центр ідеологічних диверсій — на радіостанцію «Вільна Європа». І не тільки сюди. Не таємниця, що радіостанції ФРН, Англії, Канади при підготовці передач на СРСР та інші соціалістичні країни користуються послугами сіоністів і українських націоналістів. При цьому, природно, прагнуть використати будь-який привід для антирадянських передач.

Та привід приводом, а потрібна хоч якась видимість «ідейної» спільності. Ось чому відбувається координація зусиль сіоністів і націоналістів, мета яких — перекрутити, фальсифікувати всесвітньо-історичні завоювання СРСР, ленінську національну політику КПРС. І ось уже українські буржуазні націоналісти, які напрочуд швидко «забули» свою криваву участь у геноциді щодо єврейського населення на окупованих гітлерівцями територіях ряду країн, гаряче підтримують наклепницьку версію про те, що нібито в СРСР існує «дискримінація» єврей-

ського населення. Більше того, один з «теоретиків» українського буржуазного націоналізму Б. Левицький, який спеціалізувався на фальсифікації національної політики Радянської держави, заявив, що на Україні «пропаганда стимулює серед населення примітивний антисемітизм». Фактів, звичайно, нема, та й навіть вони засліпленому ненавистю борзописцю!

Питання широкого використання теорії і практики сіонізму у ворожій діяльності українських буржуазних націоналістів було розглянуте проводирями української реакційної еміграції ще в 1967 році на зборищі під претензійною назвою «Світовий конгрес вільних українців» (СКВУ). Необхідно підкреслити, що ідею проведення «конгресу» й утворення постійно діючих його «органів» націоналісти запозичили у міжнародного сіонізму. Вони, власне, й не заперечують цього, мовляв, зразком тут була «всесвітня сіоністська організація — єврейське агентство» з її директивним органом — «світовим єврейським конгресом». За два місяці до скликання СКВУ мельниківське «Українське слово» писало: «Згадаємо тільки, яку роль відіграв єврейський (сіоністський. — *І. К.*) конгрес в утворенні держави Ізраїль і яку роль відіграє сьогодні у підтримці цієї держави».

Далі — більше. У сімдесятих роках буржуазно-націоналістичні видання та «українські» відділення закордонних антирадянських радіостанцій почали пропаганду концепції «всесвітньої української нації». Ця концепція не тільки за назвою, а й за змістом і характером аналогічна відомій сіоністській концепції «всесвітньої єврейської нації». Бандерівська «Українська думка» у серпні 1972 року заявила: «Наше завдання: розгромити міф про «радянський народ». Однією з причин, чому націоналістичні проводирі взяли на озброєння постулат сіонізму, є дальше поглиблення кризи ідеології українського буржуазного націоналізму, зокрема банкрутства його «теорій» про «безбуржуазність української нації», «відокремленість» її розвитку і т. ін. Сіоністська концепція «всесвітньої єврейської нації» здається оунівським проводирям і їхнім господарям ефективнішою і прийнятнішою для ідеологічних диверсій.

Ось чому на сторінках українських націоналістичних газеток усе ще експлуатується фальшива теза про «невирішені українські та єврейські питання» в СРСР, звучить заклик до спільних антирадянських і антикомуністичних акцій. З цією метою в Ізраїлі, і ФРН зокрема,

створено «єврейсько-український союз», а в Нью-Йорку виходить журнал, в якому сіоністи публікують злісні вигадки націоналістів усіх мастей. Відомо, що українські буржуазні націоналісти звернулися до уряду США з вимогою розглядати торгові відносини, культурні і наукові зв'язки з Радянським Союзом залежно від того, як у СРСР «вирішується єврейське питання». У свою чергу, сіоністи друкують на сторінках своїх газет фальшивки про так зване «українське питання». Одне слово, виходить, як у тій відомій байці про взаємні реверанси півня і зозулі.

Однак прогресивна закордонна громадськість розуміє, що подібні дії сіоністів і українських буржуазних націоналістів — це зброя в руках імперіалістичних кіл, які виступають за невтримну гонку озброєнь, за повернення до часів «холодної війни».

(

ОЛЕКСАНДР
ШАПОВАЛОВ

**Що «критикує»
і замовчує
соціолог
Сегре**

Одним із характерних проявів загальної кризи капіталізму є його нездатність задовольнити духовні потреби сучасної людини. Намагаючись протистояти впливу соціалізму в світі, залученню все більш широких мас трудящих у революційний процес, буржуазія не тільки використовує найбільш реакційні й історично віджили сили й ідеї, але й вступає з ними у відвертий союз. Такий закономірний союз буржуазної політики й релігії знаходить особливо повний вияв у клерикально-сіоністському альянсі в Ізраїлі, учасники якого — сіоністські ідеологи й іудейські клерикали активно використовують один одного для досягнення своєї мети.

Але, як свідчить життя, хоч цілі обох учасників альянсу цілком співпадають, все більше ізраїльтян (і віруючих, і невіруючих) вбачають в іудаїзмі, що насаджує їм рабинська верхівка, ярмо середньовіччя і виступають проти сіоністсько-іудейського диктату. Складається, на перший погляд, протиріччя між постійним ростом клерикалізму в Ізраїлі, з одного боку, і прагненням до секуляризації, розвитку чисто буржуазних форм життя — з другого.

Намагаючись зупинити відхід мас від іудаїзму, загальмувати кризу сіоністської ідеології й іудейської релігії, ізраїльські соціологи вдаються до такого методу, як «критика» згаданого протиріччя. Справжні корені його замовчуються, а натомість на передній план висувуються «реформи», які нібито здатні відрегулювати ті процеси, що відбуваються в ізраїльському суспільстві. Такий підхід до справи характерний і для відомого ізраїльського соціолога Дана Вітторіо Сегре, книга якого «Криза ґотожнення. Ізраїль і сіонізм», побачивши світ в 1980 році у Оксфордському університеті, вже перевидана численними тиражами в Нью-Йорку і Торонто, Мельбурні і Римі.

Професор соціології університету в Хайфі, соціал-сіоніст Д. Сегре офіційно заперечує, що він — сіоніст, намагаючись видати свою точку зору за об'єктивну. Насправді ж цей «учений» муж стоїть на чисто сіоністських позиціях і, незважаючи на критику ним окремих аспектів ізраїльської дійсності, виступає як апологет сучасного ізраїльського суспільства і сіонізму в цілому.

Усім відомо, що сіонізм — зброя агресивних імперіалістичних кіл. Намагаючись заперечувати капіталістичну суть держави Ізраїль, Сегре, з одного боку, зараховує її до світу, який розвивається, зокрема проводить паралель з африканськими країнами, а з другого, вважає, що про-імперіалістична, антинародна політика керівної ізраїльської верхівки — це наслідок копіювання Ізраїлем країн Заходу. Звідси, мовляв, і пасивне ставлення ізраїльтян до сіоністської діяльності, їх відхід від іудаїзму.

Слід відзначити, що недотримання іудейських канонів (це змушений визнати і Сегре) в останні роки в Ізраїлі стає особливо помітним. Сам він вказує, що лише 12 процентів ізраїльтян мають ортодоксальні погляди і голосують за релігійні партії.

За даними інших ізраїльських джерел, тільки 20 процентів євреїв Ізраїлю повністю виконують сьогодні накази іудейської релігії.

Наведені дані релігійності в Ізраїлі підтверджують той факт, що сіоністська пропаганда й зусилля клерикально-рабинівської верхівки не досягають своїх мети, що єврейське населення країни (і в першу чергу молодь) відмовляється схилитися перед іудаїзмом і сіоністською діяльністю. Винен в усьому цьому Захід, твердять ізраїльські «вчені мужі».

Що ж пропонує Сегре? Кризу, виявляється, можна подолати. Треба тільки повернути ізраїльтян до «джерела відродження» (іудаїзму.— *О. III.*) і «традиційної культури» (сіоністської ідеології.— *О. III.*). Отже, Сегре рекомендує зайнятися «культурною деколонізацією», що, на його думку, допоможе ізраїльській державі оптимістично дивитися в майбутнє. При цьому ізраїльтян (читай: сіоністів.— *О. III.*) закликають «прийняти виклик майбутнього так само самовіддано, як вони вже раз прийняли його в минулому».

Насправді ж має місце не «самовідданий виклик», а чотири агресивні війни, розв'язані Ізраїлем проти сусідніх держав, що привели до загарбання ним значних арабських територій і вигнання 1,5 мільйона палестинців.

Анексія арабських земель, яка триває, зруйнування більше 20 тисяч будинків арабів, створення близько 200 єврейських поселень, нещадна економічна експлуатація, жорстока розправа з мирними арабськими жителями, нелюдське поводження в тюрмах, де мучаться тисячі палестинських патріотів, — такий далеко не повний перелік злочинів, які вчинили сіоністи в минулому і чинять тепер на окупованих територіях. Нахабна широкомасштабна агресія Ізраїлю проти суверенного Лівану влітку 1982 року — ось справжній виклик, кинутий сіоністською верхівкою світовій громадськості. Застосування у Лівані найбільш витончених і варварських видів зброї американського виробництва, знищення трьох ліванських міст і 40 сіл, зруйнування ліванської столиці, справжній геноцид проти палестинців і ліванців, у результаті якого було вбито і поранено понад 70 тисяч ні в чому не винних мирних жителів, криваве вбивство майже 7 тисяч чоловік у палестинських таборах Сабра і Шатіла — де ж кінець расистської політики сіоністів? — таке питання ставить сьогодні світова громадськість. Де край тій «самовідданості» сіоністів, з якою вони здійснюють політику геноциду проти арабів?

Замовчуючи у своєму «дослідженні» подібні злочинні акції сіоністів, Сегре разом з тим не може повністю заперечувати наслідки цієї політики, яка породила глибокі кризові потрясіння сучасного ізраїльського суспільства. Намагаючись бути об'єктивним, Сегре змушений говорити про незліченні факти песимізму, смутку, невпевненості, що панують серед різних верств цієї держави. «І сьогодні, — пише він, — більше як через 100 років з моменту появи сіонізму як політичної течії і більше 30 років після виникнення держави Ізраїль, єврейське питання так і не вирішено...»

І далі: «Ніколи ізраїльська держава не почувала себе такою ізольованою, політично і економічно залежною від іноземної допомоги... Сьогодні, в кінці 70-х років, політичне становище держави Ізраїль можна висловити одним словом: невизначеність».

Мабуть, це одне з небагатьох тверджень у книзі Сегре, що відповідає дійсності. Результатом цієї «невизначеності» стала масова еміграція євреїв з Ізраїлю, яка в останні роки побила всі рекорди. У 1981 році країну залишило більше 32 тисяч ізраїльтян, що у два з половиною рази більше, ніж виїхало в 1979 році.

Що ж стосується визнання про політичну й економічну залежність Ізраїлю від іноземної допомоги, то, справді, існування цієї країни підтримується за рахунок великого припливу капіталу з-за кордону, перш за все із США. Тільки за 20 років (1948—1968 рр.) американські субсидії Ізраїлю, включаючи пожертвування і приватний капітал, переведений сіоністськими організаціями США, становили 36 мільярдів доларів. Значні суми складають пожертвування сіоністського «Об'єднаного єврейського призиву», що діє у США.

Якщо у 1981 році Сполучені Штати виділили Ізраїлю допомогу в розмірі 2,2 мільярда доларів (515,6 долара на кожного жителя), то у 1982 році — вже 2,7 мільярда доларів.

Та за все доводиться розплачуватися. Від самого створення держави Ізраїль американський імперіалізм розглядав її як жандарма для придушення національно-визвольного руху на Близькому Сході. Підтримуючи і озброюючи Ізраїль, США перетворили його у форпост імперіалізму, в базу для розширення своєї воєнної присутності в регіоні з метою нещадної експлуатації нафтових ресурсів арабських країн. З другого боку, лідери сіонізму неодноразово запевняли США про готовність Ізраїлю служити бастионом в регіоні для «захисту вільного світу від міжнародного комунізму». Фактичне злиття політики Ізраїлю з глобальною стратегією американського імперіалізму одержало своє закріплення в «стратегічному союзі», який був оформлений між США і Ізраїлем у листопаді 1981 року.

Однак не на покращення матеріального добробуту народу використовує американську допомогу сіоністська правляча верхівка. Більша її частина йде на фінансування програм озброєння і на «освоєння» окупованих територій.

У 1981/82 фінансовому році, наприклад, частка воєнних витрат склала 33 проценти державного бюджету (у 1968 році — 18,2 процента).

Мілітаристська політика, яка веде до спотвореного розвитку ізраїльської економіки, підвищення урядом цін і податків, заморожування заробітної плати — усе це погіршує матеріальне становище трудящих, скорочує їхній і без того низький рівень життя.

Однак не цей антинародний курс вважає Сегре основною причиною, коли визнає крах в Ізраїлі міфу про «загальну рівність» у сіоністській державі. «Незважаючи на

заяву про масовість ізраїльського суспільства, — вимушено констатує він, — майже 80 процентів ізраїльських громадян становлять сьогодні нижчий клас, у той час як лише 13 процентів населення країни можна віднести до вищого класу». Слід додати, що навіть за офіційними даними, які рідко публікуються ізраїльською статистикою, понад 20 процентів населення Ізраїлю живе нижче офіційно визначеного «рівня бідності». У той же час більше 10 тисяч заможних сімей Ізраїлю привласнюють собі близько половини національного доходу країни. Як це не парадоксально, але і тут «критик» Сегре не бачить головної причини розшарування ізраїльського суспільства у класовій політиці правлячої сіоністської верхівки. А знову ж таки винен Захід. «Відвернувшись від своєї духовної культури, — заявляє Сегре, — євреї сприйняли західну культуру, яка з'явилась в Ізраїлі в результаті наслідування західного способу життя і яка принесла лише прагнення до насолод, еротизм і порнографію». Згоджуючись з тим, що західна, з дозволу сказати, «культура» і не могла принести іншого ізраїльському капіталістичному суспільству, додамо деякі відомості й факти, взяті з ізраїльської преси.

За останні 20 років, за даними ізраїльської газети «Наша країна», кількість злочинів зросла з 22,9 до 190,5 тисячі на рік.

У Тель-Авіві кожний 40-й житель — професійний злочинець. Тут нараховується 5 тисяч проституток у віці до 12 років, а кожний 13-й — наркоман¹.

«Горе-соціологу» Сегре важко зрозуміти, що масове безробіття серед молоді, яке веде до зростання злочинності серед цієї найбільш активної категорії населення, що не має досвіду в житті, у першу чергу є наслідком політики правлячих кіл країни.

Визнаючи численні кризові потрясіння ізраїльського суспільства, Сегре разом з тим настроєний оптимістично і, як ми вже відзначали, видає готовий рецепт для їх подолання: населення має повернутися до «джерела відродження» і «традиційної культури». Виконуючи соціально замовлення учасників клерикально-сіоністського альянсу, Сегре закликає до політизації іудаїзму, його більш тісного злиття з сіонізмом. Насадження у масовій свідомості ізраїльтян сіоністських ідей і релігій-

¹ Див.: По да Н. Г. Сионизм — орудие империалистической реакции. К.: Политиздат Украины, 1981, с. 146.

них іудейських постулатів,— ось у чому полягає «рецепт» Сегре. Тоді, обіцяє цей «професор», ізраїльське суспільство досягне «високого ступеня згоди» всіх його членів.

Не важко зрозуміти, що за допомогою витонченої демагогії про «високий рівень згоди» сіоністські ідеологи намагаються приховати конформізм, який всіляко підігривається шовіністичною пропагандою ізраїльської верхівки.

Подібні теорії, як і теорії «класової єдності», «непотрібності класової боротьби», наполегливо продовжують пропагуватися сіоністськими ідеологами з метою збереження й зміцнення існуючого ладу, відвернення мас від революційної боротьби.

Однак трудящі Ізраїлю відкидають подібні теорії. Свідченням «високого рівня згоди» в ізраїльському суспільстві, відповіддю широких мас трудящих на антинародну політику уряду є ріст страйкового руху. Наприклад, якщо в 1970 році в країні відбувся 21 страйк, то в 1975 році — вже 124; у 1978 році відбулися багатотисячні страйки моряків, поштових працівників, учителів. У березні 1980 року 70 тисяч викладачів кілька тижнів не виходили на роботу. Могутнє піднесення страйкового руху потрясло країну навесні, а потім восени 1982 року. У жовтні 1982 року, наприклад, страйкували 20 тисяч робітників і службовців авіаційних підприємств Ізраїлю — уперше в історії цієї галузі промисловості, у листопаді вперше припинили роботу всі службовці державних установ.

Ріст протесту проти реакційної внутрішньої і зовнішньої політики ізраїльської верхівки показовий не тільки в галузі економіки. Під час ізраїльської агресії в Лівані влітку 1982 року в країні була створена антивоєнна організація «Всьому є межа», у яку увійшли прогресивні демократичні сили. Разом з Демократичним фронтом вони організували 26 вересня 1982 року в Тель-Авіві найбільшу в історії країни демонстрацію. Близько 400 тисяч ізраїльтян, які взяли участь у ній, зажадали від керівної кліки Бегіна і Шарона припинити інтервенцію у Південному Лівані.

Так розвінчуються міфи сіоністських ідеологів щодо Ізраїлю як «острова соціального спокою». Ріст протесту трудящих в Ізраїлі не залишає каменя на камені від тези Сегре про їхній «високий рівень згоди» з антинародною політикою уряду.

Боротьбу широких мас і прогресивних кіл очолює Комуністична партія Ізраїлю, найбільш бойова і послідовна партія в країні. Завдяки росту її рядів, поширенню активності боротьба трудящих Ізраїлю за свої права і свободи, за ліквідацію дискримінації і расизму вступила в новий етап.

Цю боротьбу прогресивних сил країни комуністи Ізраїлю розглядають як частину загальнодемократичного руху світової громадськості за встановлення на Близькому Сході справедливого і міцного миру в інтересах усіх народів регіону.

СВІТЛАНА
ОСТРОУЩЕНКО

Привид, що став реальністю

Пропагандистська машина сіоністських правителів Ізраїлю усі свої зусилля скеровує на рекламу... війни. Завжди вважалося, що війна — це кров і руйнування, загибель тисяч людей, розорення країни, трагедія, яка позначається на багатьох поколіннях. Вона ніколи не була для народу вигідним, зручним і приємним заняттям. А ось сіоністська преса подає ізраїльтянам війну у Лівані, жорстокість якої жахнула світ, у кольоровій обгортці, переконуючи молодь, що, мовляв, немає більш престижного заняття, ніж вбивати беззахисних, піддавати тортурам жінок і дітей, вирізувати їх, як це було в таборах палестинських біженців Сабра і Шатіла, захоплювати чужі землі. Бо ж участь у цих безчинствах і злочиннях надає право вважати себе героєм, користуватися розмаїтими пільгами.

Так, газета «Кол Ісраель» у принадному світлі змальовує ті вигоди, які принесла агресія проти Лівану. Коротко торкнувшись витрат на війну, які, за попередніми підрахунками, складали півмільярда доларів (у травні 1983 року вони вже досягли 7 мільярдів), газета поспішила заспокоїти своїх громадян, які сплячують найбільш високі у світі податки: «Спеціалісти вважають,— пише «Кол Ісраель»,— що операція у Лівані може викликати навіть піднесення в деяких галузях і перш за все в оборонній, оскільки витрачені запаси спорядження слід поновити».

Що ж, можливо, для того, аби не загальмувати це «велике піднесення», краще взагалі не припиняти війни, а запаси «бойового спорядження» накопичувати в геометричній прогресії? (Тим паче, що в 1982 році приріст валового продукту Ізраїлю дорівнював 0).

«Зменшилось число безробітних»,— радіє далі газета. Отже, виходить, що ті безробітні, які ще є в країні, повинні молити бога, аби агресія тривала якомога довше,

бо ж зменшення кількості населення, знищеного на війні, мусить врешті-решт призвести до повної зайнятості живих.

«Врешті, не виключено, що Ізраїль матиме новий ринок збуту — Ліван», — у захваті продовжує «Кол Ізраель». Справді, а чому б і ні! Оточити себе слухняними арабськими країнами, що скачуть під кемп-девідську дудку, зробити їх новими ринками збуту в дусі неоколоніалізму, розширити за їх рахунок свою територію до «біблейських кордонів» — ось вам і справжній «Мир для Галілеї» — по-сіоністськи. Саме так цинічно називали офіційні кола в Ізраїлі кровопролитну війну на Близькому Сході. Заради такого «миру» не шкода умертвити десятки тисяч і палестинців, і ліванців, та й ізраїльтян, що їх уряд посилає на розбій.

«Таким чином,— підсумовує газета,— економічну ситуацію слід оцінювати позитивно».

Радій, ізраїльський народче! Яке благоденствіє і процвітання принесла тобі війна! Тим більше, що у міністра промисловості і торгівлі Гідеона Пата протягом неї не виникло жодних труднощів. Газета «Маарів» розчулено повідомила, що на запитання, яка проблема найбільше дошкуляла йому в цей період, той відповів: неможливість заспокоїти по телефону п'ятирічну дівчинку, якій він передав привітання від її батька, що воював у Лівані. Плаче дівчинка за татом, «болить» серце і в міністра, який післав її батька на цю брудну війну, і повинні, очевидно, зронити сльозу й розчулені читачі: не забув-таки добрий дядя передати маляткові привітання від солдата. Ось так і робиться ця брудна війна, ця брудна політика, брудна пропаганда.

Батько дівчинки, можливо, й не повернувся додому. Та не турбуйтеся, сервіс смерті в Ізраїлі організовано за найвищим розрядом. Ось газета «Кол Брушалаїм» подає «солодкий» репортажик про роботу «командос» — солдатів-резервістів, у обов'язки яких входить «повідомляти жахливу звістку сім'ям загиблих». Вони, звичайно, просять не вміщувати в газетах їхніх фото, не вказувати їх імен — не хочуть, щоб на вулицях люди з острахом відсахувалися від них. Все тут першосортно: є і лікар для тих, у кого нерви слабкі, і дівчина-солдат для заспокоєння дітей функціонує. Але хто з «командос» зможе чесно відповісти на запитання: в ім'я чого загинув солдат далеко від свого дому, на ліванській землі, куди він приїшов як завойовник.

Та навіщо про це думати? Тим більше, що воювати вигідно, зручно, приємно!.. «Товариство допомоги армії зібрало 100 тисяч подарунків для солдатів. Великі підприємства виділили для них товарів на мільйони».

Пільги, гроші, подарунки... за вбивства. На фотографіях задоволені обличчя ізраїльських загарбників. Як їм добре на війні! А оцей солдат на танку так ніжно пестить кошевятку. Який мирний, який добрий солдат!

Світ здригнувся від жорстокості ізраїльської вояччини в Лівані, яку можна порівняти лише з гітлерівськими методами винищення людей, а ізраїльська преса у цей час розчулено просторікувала про «гуманізм» убивць.

Газета «Едіот ахронот», наприклад, сповіщає, що один офіцер спалив мільйон ліванських лір, оскільки гроші лежали на землі і ніхто їх не охороняв, і він вирішив уберегти солдатів від спокуси. До цього додається коментар іншого кадрового офіцера: «Я думаю, що він учинив правильно. Солдати поводять себе зразково, я не знаю жодного випадку крадіжок, але все-таки краще не ризикувати».

Та досить! Повинна ж бути якась межа брехні і лицемірству. Всі ми на власні очі бачили на телеекранах кадри справжньої оргії мародерства, влаштованої ізраїльтянами в окупованому Бейруті, військові машини, навантажені майном з пограбованих будинків, магазинів, госпіталів.

Звичайно, в ізраїльській пресі ви не знайдете жодного слова ні про величезні руйнування в Лівані, ні про жорстокість і ріки крові, пролиті там. Не залишилося місця і для повідомлень про роботу міжнародної комісії по розслідуванню воєнних злочинів Ізраїлю на окупованих територіях чи для подробиць про нелюдську різню мирного населення, влаштовану загарбниками в таборах біженців Сабра та Шатіла. Зате у читача є можливість дізнатися про те, що вивезених у Ізраїль полонених ліванців навчають івриту.

У «демократичній» пресі Ізраїлю протести проти війни можна надрукувати лише за власний рахунок. Та, незважаючи на те, що доводилось платити великі гроші, вони постійно надходили до газет. Щоправда, вміщують їх у «відповідному обрамленні». Приміром, у оголошенні учасників руху «Мир — сьогодні», надрукованому в газеті «Гаарець», читаємо: «Ми звертаємось до громадян Ізраїлю: «Доб'ємось, щоб ніколи більше не було такої війни! Відкриємо дорогу мирові!» Нижче — десятки підписів

відомих людей, які користуються в країні авторитетом. А поряд з оголошенням — коментарій-окрик: «Заяви про припинення війни недопустимі...» — і серія шовіністичних листів, що пропагують війну. Вони, звичайно, друкуються безплатно.

Ні, не вдалося сіоністам досягти «національної згоди» в Ізраїлі. Страхіття війни, які можна порівняти тільки з фашистськими методами винищення людей, спричинились до того, що все більше людей в країні усвідомлює: багатом поколінням ізраїльтян доведеться розплачуватися за неї.

А Менахем Бегін, якому тисячі демонстрантів, дочекавшись його виходу з кнесету, кричали в обличчя: «Бегін — вбивця! Бегін, забирайся геть!», продовжував доводити, що ця війна — високоморальна, привселюдно заявляючи: «Сила, що не спирається на мораль, позбавлена майбутнього. Ми зобов'язані проводити політику, яка відповідає нормам моралі. Ми визнаємо право палестинських арабів на національне життя, але ніколи не визнаємо їх права на Палестину».

Отже, маємо зразок політичної демагогії і лицемірства в дусі геббельсівської пропаганди, яка теж підводила базу моралі і гуманізму під винищенням людства, у тому числі і мільйонів євреїв.

Доречно буде запитати в уряді Ізраїлю, де ж він «дозволить» палестинським арабам здійснити своє право на «національне життя», коли в них силою забрали батьківщину?

Комуністична партія Ізраїлю в неймовірно важких умовах принципово і послідовно бореться з шовіністичною політикою сіоністського уряду. Вона не раз попереджувала, що над країною і всім регіоном навис привид наступної війни, катастрофічні наслідки якої важко навіть передбачити. Під загрозою не тільки мир на Близькому Сході, але й у всьому світі.

Що ж, привид став реальністю. А катастрофічні наслідки ще й дотепер важко передбачити до кінця.

...Коли в кнесеті вшановували хвилиною мовчання загиблих у Лівані ізраїльтян, один його член не встав. Це був представник Компартії Тауфік Тубі. Озброєний класовою свідомістю і мужністю комуніста, він відважно протистояв сіоністській зграї. Вбивць не вшановують вставанням!

4 „СВЯТЕННИКИ“

(

**Уніато-
націоналістичні
міфотворці**

Верхівка так званої Української католицької церкви — закордонних решток колишньої греко-католицької (уніатської) церкви Західної України — використовує будь-яку нагоду, аби нагадати про своє існування. І де б не виступали уніатські ієрархи, чи то на різного роду єпископських конференціях, чи то з трибуни буржуазно-націоналістичних організацій типу СКВУ, чи то проголошуючи свої пастирські послання через «Голос Америки» та інші імперіалістичні рупори, вони, як правило, з піною на устах просторікують про міфічне існування якоїсь Української католицької «катакомбної» церкви в нашій країні.

Не могли обійти мовчанкою цю вигадану «катакомбну» УКЦ і під час роботи останнього синоду зарубіжних уніатських решток, який проходив у Римі з 30 січня по 12 лютого 1983 року. Відкриваючи його, номінальний глава зарубіжної уніатської церкви, колишній фашистський колабораціоніст Й. Сліпий говорив про «духовну співпрацю усіх вірних нашої (уніатської. — О. В.) церкви в Україні і на поселеннях суцїх...». Тут же, задовольняючи своє нестримне прагнення до помпезних титулів, Сліпий «нагадав» присутнім, що він відкриває цей синод «як Отець і Глава церкви України».

Про «церкву України» (іноді навіть не уточнювалося, про яку церкву йдеться, щоб тим самим створити враження в західних обивателів, що на Україні діє лише одна церква, главою якої є нібито не хто інший, як Й. Сліпий) говорилося практично під час усіх засідань синоду. Приклад у цьому подав сам «Верховний архієпископ УКЦ». Було, давав ще більшу волю своїй фантазії і вже не обмежував «сферу діяльності» «своєї церкви» географічними межами України, а вів мову про «Русь-Україну», тобто фактично про територію усіх східнослов'ян-

ських народів, історичною колискою яких була Київська Русь. «Ми на світанку великого майбутнього,— просторікував Сліпий 11 лютого 1983 р. перед учасниками синоду,— а саме остаточного завершення і визнання всією Вселенською церквою патріархату¹ Києво-Галицького і всієї Русі».

Слід відзначити, що претензії Сліпого та К^о виступати від імені якоїсь «катакомбної», «матірньої» церкви в Україні зростають з року в рік. Починаючи з 1975 р., у деяких зарубіжних українських уніатських церквах священники, порушуючи основні богослужбні канони, закінчують свої проповіді та молитви провокаційною фразою: «Пом'яни, Господи, Блаженішого Патріарха Києво-Галицького і Всієї Русі Отця Йосифа!» (тобто Сліпого.— *О. В.*).

Ініціатором вживання таких пишномовних і в той же час повністю безпідставних титулів є, звичайно, сам Сліпий. Використовуючи бандерівських різунів, він залякує і шантажує тих священиків-служителів зарубіжної УКЦ, які, додержуючись канонічної дисципліни, відмовляються йти на профанацію церковної служби і не згадують під час богослужінь усіх титулів «Верховного архієпископа», які останній понавигадував для себе.

Не чекаючи, поки хтось задовольнить його гіпертрофоване самолюбство, Й. Сліпий говорить про себе (у третій особі як про «Ісповідника віри», «Українського Мойсея» і т. д. Приміром, на прийомі у папи Павла VI у грудні 1976 г. він звернувся до глави Римської церкви з такими словами: «Приходимо до Вашої Святості під проводом нашого Ісповідника віри... Глави та Батька цього стада, яке творить Помісну Церкву в Вселенській Церкві. Ми є пастирі цієї Церкви, яка є відома, як Київська Митрополія і всієї Русі...». Подібних висловлювань уніатсько-націоналістичного достойника, що свідчать про його манію величності, можна було б навести чимало.

Для надання більшої правдоподібності своїм облудним твердженням про існування «Львівської митрополії» УКЦ чи «Київської митрополії і всієї Русі», уніатські банкрути «промовляють безпосередньо» і до населення

¹ Йдеться про намагання Сліпого та його бандерівських поплічників створити український католицький патріархат. Однак пропозиції «верховного» з цього приводу були відкинуті (через відсутність будь-яких канонічних підстав) усіма римськими папами, до яких звертався Й. Сліпий,— Іоанном XXIII, Павлом VI, Іоанном Павлом I і неодноразово нинішнім римським понтифіком Іоанном Павлом II.

Радянського Союзу. Як повідомив оунівський часопис «Шлях перемоги», учасники «першого звичайного синоду українських католицьких єпископів» (проходив у Римі з 25 листопада до 2 грудня 1980 р.) «звернулися до своїх терплячих вірних в Україні і на засланні з Соборним посланням для піддержання їх у боротьбі за віру і церкву».

Чимало часу присвятили поширенню міфів про якісь вигадані «переслідування» віруючих на Україні учасники 30-го конгресу міжнародної клерикальної католицької організації «Церква в потребі», що відбувся в середині 1980 року.

Принагідно відзначимо, що «Церква в потребі» є одним з тих реакційних угруповань, які щедро асигнують зарубіжним уніатам мільйони доларів для ведення підривної антирадянської діяльності. На що саме витрачаються ці кошти, розповів на прес-конференції у Львові католицький священнослужитель Бернардо Вінченцо, який під виглядом туриста намагався контрабандним шляхом провезти в нашу країну гроші, що мали служити засобом гальванізації уніатської церкви, про яку на Україні всі забули.

Що ж, судячи із привселюдної заяви Вінченцо, він усвідомив антинародну сутність діяльності уніато-націоналістичних решток за кордоном, засудив їх і заприсягся, що більше ніколи й нікому не вдасться втягнути його у такі брудні справи.

Проте повернімося до 30-го конгресу «Церква в потребі». Подібні збіговиська влаштовуються щороку. І хоча відбуваються під різними гаслами, проте їхня антикомуністична спрямованість залишається незмінною протягом ось уже трьох десятиліть. Що ж стосується останнього конгресу, то цього разу він був присвячений «переслідуваній церкви».

Однак йшлося, як того слід було й чекати, не про католицьку церкву Чілі, яка зазнає постійних утисків з боку диктаторського режиму Піночета, або стаповище віруючих у Сальвадорі, де крайньо праві елементи по-звірячому розправилися під час богослужіння в кафедральному соборі з архієпископом Арпульфо Ромеро. Учасники конгресу ігнорували навіть той факт, що лише за останні десять років понад 800 латиноамериканських священнослужителів зазнали фізичних репресій з боку диктаторських профашистських елементів, а понад 100 з них були вбиті. Головне, чим керувалася верхівка «Церкви в потребі», організовуючи чергове збіговисько, — це праг-

ненням ще раз спробувати дискредитувати марксизм-ленінізм, поширити наклепницькі міфи про відсутність свободи совісті при соціалізмі, про вигадані переслідування віруючих, про що вже тривалий час галасують буржуазні пропагандисти антикомунізму. Саме тому до участі в ньому були залучені такі патентовані зрадники, на яких, здається, вже й проби ніде ставити, як оунівця І. Гриньох, нагороджений свого часу за видатні «заслуги» гітлерівським залізним хрестом, «богослов» Є. Рен, який в роки війни командував фашистським абверівським загonom «Роланд» і звався Є. Побігуций. Бажаючи спекатися свого «бойового» минулого, він, як бачимо, змінив не лише своє прізвище, а й професію. Не менш одіозне минуле мають за своїми плечима й інші «делегати».

Отже, просторікуючи про вигадані переслідування віруючих у соціалістичних країнах, уніато-націоналістичні елементи мали нагоду повправлятися і у фабрикаванні антирадянських домислів. Що ж, вони у повній мірі скористалися нею. Про це, зокрема, свідчить звіт, вміщений на сторінках «Християнського голосу» від 14 вересня 1980 року, в якому претензійно наголошується, що «проблематика Української католицької церкви... була в центрі уваги цього конгресу». І хоча подібне твердження є, звичайно, перебільшенням, що повністю відповідає духові і стилю емігрантської преси, проте слід визнати, що «українські делегати» таки внесли певну лепту в розпалювання антирадянського психозу.

У кількох наступних номерах цієї ж газети докладно переповідався хід засідань конгресу. При цьому значна увага приділялася реферату з досить-таки провокаційною назвою «Звіт про Українську католицьку церкву в Україні». Цей витвір колишнього фашистського колабораціоніста Й. Сліпого був прочитаний на конгресі, з огляду на старечу немічність автора, архімандритом студитського ордену Любомиром Гузаром.

Про яку ж «Українську католицьку церкву в Україні» веде мову верховода зарубіжних решток уніатської челяді Сліпий? Адже загальновідомо, що східні слов'яни, до яких належать українці, білоруси та росіяни, прийняли християнство з Візантії і протягом багатьох віків належали до єдиної православної церкви. І лише в кінці XVI і в середині XVII століть іноземні загарбники, бажаючи денационалізувати український народ, нав'язали певній його частині, яка проживала на загарбаних територіях, штучно створену уніатську віру.

У роки Великої Вітчизняної війни уніатська ієрархія беззастережно виконувала всі накази окупаційної гітлерівської адміністрації. У зв'язку з цим віруючі і патріотично настроєні священники греко-католицької (уніатської) церкви Західної України на Львівському соборі в березні 1946 року прийняли рішення про ліквідацію унії, нав'язаної єзуїтами та іноземними поневолювачами, і возз'єднання з Руською православною церквою.

Та Й. Сліпий думає інакше, про що, зокрема, свідчить назва його опусу «Наша (?!) церква на Україні», видрукуваного в «Християнському голосі» (1980, 19 і 26 жовтня). Спробуємо зрозуміти, що ж це за «їхня» церква і яка причина її міфічного існування. Якщо вірити Сліпому, то виявляється, що це «принаймні чотири мільйони віруючих, які залишилися вірні Риму». Крім того, хвороблива фантазія уніатського релікту породила також «монахів, монахинь, численні покликання і таємну ієрархію».

У кожного, хто живе на Україні, вуха б зів'яли, якби почув він отаке маячіння. Проте цими, так би мовити, «статистичними» даними Сліпий не обмежується. Він ще й наводить не знати звідкіля видлубані «конкретні» приклади «життя і діяльності УКЦ в катакомбах».

У кожного неупередженого читача може виникнути цілком слушне запитання: що це, свідомо містифікація чи прояв старечого маразму людини, яка вже не здатна об'єктивно сприймати реальну дійсність? Адже важко повірити, що Сліпий не обізнаний принаймні із звітом про поїздки на Радянську Україну західних церковних діячів? Адже щороку близько ста делегацій закордонних релігійних центрів приїждять до СРСР для ознайомлення з життям віруючих, і жоден з їх членів не зауважив існування такого релігійного об'єднання, як УКЦ.

У той же час всі одностайно відзначають, як це зробив нещодавно пастор церкви п'ятидесятників у Фінляндії Давид Клемєнс, «що радянські громадяни мають реальну свободу совісті». Цю думку поділяє і генеральний секретар Союзу баптистів Швеції Давид Лагенгрєн, який також не так давно відвідав Україну. «Я не вперше в Радянському Союзі,— ділиться він своїми враженнями,— і можу сказати цілком чітко, що віруючі тут мають усі можливості для задоволення своїх релігійних потреб, вони беруть участь у богослужіннях вільно і відкрито». Про які ж «катакомби» після цього можна вести мову?

Наведемо ще одне авторитетне свідчення — професора теології університету Упсала (Швеція) Леннарта

Хьельте, який в складі делегації релігійних діячів відвідав СРСР весною 1981 року. «Ми приїхали в Радянський Союз,— говориться в його статті, надрукованій шведською газетою «Алінгсос тиднінг» 16 липня 1981 р.,— під враженням інформації, яка поширюється нашою пресою про становище в цій країні релігії і церкви. Ми постійно чули, що громадяни СРСР, які відправляють релігійні культи, зазнають різного роду утисків і переслідуються владою. Тому нас цікавило питання, чи доведеться нам побачити які-небудь прояви релігійного життя.

Те, що ми побачили своїми очима, м'яко кажучи, не зовсім відповідало нашій інформації. Ми були присутні на богослужіннях в багатьох храмах, і не тільки православних, але й, наприклад, баптистських, а також лютеранських. Ми розмовляли з багатьма священнослужителями і простими віруючими. Відповіді у всіх були однозначні: релігія у відповідності з Конституцією є приватною справою, і влада суворо стежить за тим, щоб принцип відокремлення церкви від держави здійснювався як релігійними організаціями, так і органами влади».

Можливо, «некомпетентні» в українських справах «чужинці» не змогли розібратися, що й до чого, і саме тому не помітили «катакомбної» української католицької церкви та «переслідувань» віруючих на Україні? Цікавою з цього приводу є «полеміка» націоналістичних «діячів» А. Білинського та М. Бараболяка, що велася свого часу на сторінках емігрантської газетки «Українське життя» (Чикаго) на тему: існують на Україні ті «катакомби», чи ні. Зокрема А. Білинський, який відвідував нашу країну, змушений зізнатися, що про міфічне існування тут якихось «катакомб» ніхто з віруючих навіть і не підозрює. «Я думаю,— зазначає він, підсумовуючи свої враження від поїздки по Україні,— що це придумане кимось свідоме переборщення, щоб істеризувати еміграцію, що вона дуже любить. Проте ця метафора віддаляє нас від дійсного стану речей». І далі, впадаючи у ще більшу відвертість, зізнається: «Порівнюючи інформації від моїх знайомих і зустрічних людей з еміграційним плачем про церкву в катакомбах, я втратив орієнтацію — збаванів».

Тож не вже уніато-націоналістичні елементи абсолютно не усвідомлюють, що, розновсюджуючи безумовно фальшиву «інформацію» про підпільну уніатську церкву, яка нібито діє на Радянській Україні, вони тим самим виставляють себе на посміх людям, котрі знайомі з дійсним станом речей? Що спонукає їх до цього?

По-перше, прагнення дискредитувати ненависний їм соціалістичний лад, помститися народові, який вщент розгромив гітлерівців і викинув на смітник історії їхніх націоналістичних прислужників. По-друге, відіграє свою роль і те, що уніатська церква від православ'я відійшла, а до католицизму так і не пристала, значить, займає тепер у міжцерковних відносинах якесь непевне, двозначне становище, яке коротко можна охарактеризувати прислів'ям: «п'яте колесо до воза». Принагідно відзначимо, що впродовж усієї багатолітньої історії Брестської унії її ідеологи не могли не усвідомлювати свою, так би мовити, неповноцінність з теологічної точки зору. Саме це спонукало їх домагатися свого часу включення в умови Брестської унії положення про те, що в разі примирення католицизму і православ'я уніатів за зрадницьке діяння не будуть звинувачувати.

Силкуючись за рахунок пропагандистських засобів надолужити церковно-канонічну неповноцінність уніатської церкви, емігрантські клерикально-націоналістичні політики прагнуть надати привабливого вигляду як самій Брестській унії, так і її породженню — уніатській церкві Західної України, рештки якої ще продовжують жити в деяких капіталістичних країнах. При цьому висувають облудне твердження про якусь «єкуменічну»¹ цінність уніатських реліктів. На шпальтах уніатсько-націоналістичної преси систематично вміщується писанина, котра має на меті переконати читачів у тому, що уніатська церква є начебто «піонером» єкуменізму та «взірцем» для наслідування іншими християнськими церквами, які прагнуть до міжхристиянської єдності.

Подібна маячня містилася і в черговому «звіті» Й. Сліпого, написаному для 32-го конгресу «Церкви в потребі», що відбувся в серпні 1982 р.: «...УКЦ заступала впродовж сторіч справжню християнську єкуменічну думку, вільну від політичних констеляцій і світових кон'юктур і пробувала теж її здійснити».

І це говориться про церкву, яка була створена польськими загарбниками саме з політичною метою — для колонізації українського та білоруського населення, щоб консолідувати Річ Посполиту. Намагаючись набити собі

¹ Єкуменізм — рух за об'єднання усіх християнських церков. Єкуменічні гасла та організації, які практично працюють над досягненням «християнської єдності», користуються значним авторитетом серед віруючих та церковнослужителів світу.

ціну в очах християн світу, Верховний архієпископ у тому ж «звіті» далі стверджує, що «в патріархаті УКЦ (Києво-Галицьким патріархаті, створення якого він домагається від Апостольського престолу.— *О. В.*) є те здорове зерно, що потрібне для порятунку... великої ідеї екуменізму та для збереження вселенськості й католицизму Христової Церкви». Ось так дослівно і сказано, мовляв, від здійснення організаційних прожектів клерикально-націоналістичних екстремістів — прожектів, які стосуються мізерної кількості зарубіжних уніатів, залежить доля всієї католицької церкви.

При всьому своєму хворобливому маячінні Сліпий та К°, мабуть, у глибині душі усвідомлюють надуманість своїх тверджень — про існування «мільйонів» віруючих УКЦ на Україні. Ось чому у тому ж «звіті» для «Церкви в потребі», написаному в 1982 р., Сліпий категорично заперечує проти «легалізації» тих поодиноких уніатських реліктів, які відмовилися виконати рішення Львівського собору (1946 р.). В той же час він також рішуче виступає і проти створення на Україні римо-католицької церкви. Бо, мовляв, цинічно твердить Сліпий, легальна католицька церква буде служити лише для задоволення релігійних потреб віруючих, а не «боротися з безбожною Радянською владою». Це ще раз доводить, що клерикальному політиканові йдеться насамперед не про релігійні справи, а про підризву антирадянську діяльність.

Політична суть псевдорелігійної діяльності уніато-націоналістів, їхньої міфотворчості особливо наочно виявляється у т. зв. «пастирському посланні» Сліпого від 1—14 жовтня 1982 р., написаному з приводу церковного свята Покрова Пресвятої Богородиці. Бандерівський журнал «Визвольний шлях» (1982, № 11) відразу ж сам наголошує на політичному антирадянському характері цього «послання», друкуючи його під такою провокаційною назвою: «Послання Блаженішого Патріарха Йосифа I в 40-річчя УПА. Йосиф, Божою милістю Патріарх Києво-Галицький і всієї Русі. Братам і сестрам в... Україні і на поселення сущим».

Основне завдання «послання» — створити міф про «християнський» характер злочинної діяльності оунівських банд, які з кінця 1943 р. та в 1944 р., а не з 1942 р., як стверджують Сліпий та К°, і у перші пововнні роки тероризували населення західних областей України. «Українська повстанська армія (саме так воліє називати клерикально-націоналістична еміграція цих злочин-

ців.— *О. В.*),— родилася з християнської свідомості про конечність боротьби проти сатани і його земних служителів...».

Жителі західних областей України похилого віку добре пам'ятають, як «з християнською свідомістю», освяченою уніатською ієрархією, націоналісти мучили жінок, стариків і дітей.

Отже, за логікою Сліпого, діти та старики, замучені бандитами з УПА,— це «земні служителі сатани».

Чи є межа цинізму амбіціозного політикана, для якого релігія завжди була лише ширмою, а церква — засобом реалізації його людиноненавистницьких планів?

Поряд зі спробами зобразити кримінальні дії ординарних злочинців та гітлерівських посіпак як суто релігійну діяльність, Сліпий прагне «актуалізувати» спогади про націоналістичних бандитів. Виявляється, вони, якщо вірити «Верховному архієпископу» УКЦ, боролися за те, «щоб напередодні Ювілею Тисячоліття християнства в Україні знову засяяв хрест св. ап. Андрея в престольному граді Києві».

Можна було б нагадати Сліпому та його бандерівським поплічникам, більшість яких — уніати за релігійною приналежністю, що сфера впливу греко-католицької церкви Західної України, спадкосмницею якої вважає себе пінішня зарубіжна УКЦ, обмежувалася лише Східною Галичиною. Отже, їхні устремління до Києва ні з історичної, ні з канонічної точки зору не мають під собою жодної підстави. Але хіба коли-небудь Сліпий рахувався з реальною дійсністю, історичними фактами? Головне для нього — за будь-яку ціну, не гребуючи очевидною фальсифікацією загальновідомих подій, спровокувати зарубіжних українців, віруючих та священнослужителів Заходу на ворожі акції проти Радянського Союзу, створити сприятливу психологічну атмосферу для подальшого загострення міжнародної обстановки.

Про свою мету Сліпий одверто говорить у посланні з приводу свята Покрова 1982 року, в якому всіляко апологетизуються злочинні дії т. зв. УПА. «І хоч як нелюдяною є кожна війна,— робить віп лицемірний реверанс у сторону віруючих, які виступають проти гонки озброєнь, загрози нової світової війни,— ...але шануючий себе народ і свідома своєї приналежності до нього людина мають не тільки право, але обов'язок в обороні найшляхетніших вартостей людства — ...ісповіді віри в Бога, своєї рідної Христової Церкви і Божого миру між наро-

дами світу зробити все, щоб відкрити шлях для встановлення Божого закону на своїй землі».

Людиноненавистницькі заклики до нової війни, ледь замасковані релігійною фразеологією, не є чимось випадковим для «Верховного архієпископа» зарубіжних уніатських решток. Він вважає, що війна, яка загрожує знищенням усіх здобутків цивілізації, практично усього людства, не є завеликою ціною за можливу, як він манакально сподівається, реставрацію приватновласницьких порядків, встановлення засилля клерикалів на Україні. «Нехай згине світ,— говорив кардинал Сліпий на єпископському синоді католицької церкви в 1973 р.,— але хай запанує справедливість». Та «справедливість», очевидно, яка «панувала» на західноукраїнських землях до вересня 1939 р. і в результаті якої сотні тисяч галицьких селян вмирали з голоду, змушені були, рятуючись від злиднів, покидати рідну землю та вирушати за океан. Та «справедливість», яка «панувала» на Україні в роки тимчасової окупації її гітлерівськими загарбниками, коли уніатська ієрархія допомагала окупантам грабувати український народ, відправляти українських хлопців і дівчат на каторжні роботи до третього рейху.

Впадає в очі воістину «героїчна» впертість уніатсько-націоналістичних міфотворців. Усе те, що не узгоджується з їхніми постулатами і манакальними ідеями, вони відкидають, навіть не утруднюючи себе будь-якою аргументацією. Наприклад, Сліпий в своєму «звіті» 31-му конгресу «Церкви в потребі», що відбувся в середині 1981 р., переповідаючи хід роботи синоду УКЦ в листопаді — грудні 1980 р., де було прийняте «Торжественне заперечення канонічності Львівського собору (1946 р.)», дослівно пише: «Ми заявляємо, що ніколи не було собору чи синоду нашої церкви, який мав би зірвати святу Унію нашої церкви із Ап. Престолом, і що т. зв. Львівський собор 1946 р. не має ніякого відношення до нашої Української церкви...».

Ось так, не було Львівського собору — і все.

Слід відзначити, що офіційний Ватикан, мабуть, добре усвідомлює справжню ціну уніатсько-націоналістичним міфотворцям. Так, папа римський Іоанн Павло II не затвердив постанови синоду УКЦ (кінець 1980 р.), внаслідок чого вони не мають жодної сили для віруючих зарубіжної уніатської церкви. Водночас він заборонив католицьким виданням друкувати постанови та документи цього ж синоду.

Щодо претензій Сліпого та К° на роль «піонерів екуменізму», то впливовий у римській курії кардинал Віллібрандс заявив: «Брестська унія ні в якому разі не може служити моделлю для сучасності». Західнонімецька газета «Нойе цюрихер цайтунг» (6. 07. 1981) наводила слова Іоанна Павла II про те, що «потягнення уніатів не можуть мати будь-якої ваги в сучасній обстановці» і що «Ватікан далекий від того, щоб заохочувати націоналістичні відгалуження в Східній Європі».

У 1982 р., напередодні візиту Іоанна Павла II до Англії, уніатсько-націоналістичні екстремісти, що групуються в т. зв. Українському патріархальному об'єднанні мирян, надіслали йому «петицію», у якій прохали «захистити» міфічну УКЦ на Україні. Своєрідною відповіддю на цю «петицію» стала відмова відповідних католицьких установ дати цим прибічникам Сліпого квитки на зустрічі з папою.

Характеризуючи особу Сліпого, а тим самим і уніатсько-націоналістичних міфотворців взагалі, західнонімецький щотижневик «Дойчес альгемайне зоннтагсблатт» писав 28 лютого 1982 р.: «...Сліпий з його войовничими потягненнями є лише пережитком холодної війни, яка вже до його появи на Заході стала «вчорашнім днем» у новій східній політиці Ватикану. А тому його зникнення з політичної арені було по суті обумовлено заздалегідь». «Сліпий став жертвою своєї епохи холодної війни, войовничого антикомунізму Пія XII, — писала 6 березня 1982 р. іспанська газета «А Бе Се», — ...цілого ряду подій, суть яких український князь церкви свого часу виявився не здатним зрозуміти і прийняти».

Отже, зарубіжна УКЦ фактично йде, як пише емігрантська преса, до «самоліквідації через брак віруючих і священнослужителів».

Про це з усією очевидністю свідчать і статистичні дані. Згідно з бандерівським журналом «Визвольний шлях» (1982, № 9), у Бразилії кількість віруючих УКЦ з 1967 р. по 1979 р. зменшилася в 1,7 раза, у чиказькій єпархії (США) з 1962 р. по 1979 р. в 1,9 раза, у філадельфійській — з 1947 р. по 1979 р. — практично в два рази і т. д.

А це аж ніяк не влаштовує честолюбного та властнолюбного Сліпого, котрий б'є в усі дзвони, волаючи до своїх націоналістичних поплічників у тому ж рефераті «Без існування матірньої церкви не може бути і мови про українську церкву в діаспорі». Ось воно де собака

зарита. Саме прагнення урятувати уніатські рештки від зникнення, а разом із ними і свій самозваний «патріарший» титул, зумовлює неабияку активність старого кардинала в його безуспішних спробах інспірувати появу хоча б поодиноких уніатських священнослужителів на Україні.

Так само тривогою за майбутнє зумовлені і його спроби поширити вигадку про існування «катакомбної церкви на Україні». Логіка очевидна: немає самої церкви, то хай буде хоча б міф про її існування, який має підтримати на душі закордонну уніатську ієрархію.

Отож, щоб довірливі люди не опинилися у смішному становищі і не «збараніли» (скористаємося, з дозволу читача, висловом А. Білинського) від усіх тих розп'ятувань про якісь там «катакомби» на Україні, звернемо їх увагу на те, що сама дійсність нарекла все власними іменами: крутіїство — крутіїством, а домисли підступних «святенників» — звичайпісінькою брехнею збанкрутілих політиканів.

МИХАЙЛО
ДЕРИМОВ

Свідки Єгови в бруклінських тенетах

1. «Старші брати», або вовки серед овець

У шахтарському місті Торезі, яке розкинулося в степу донецькому, понад 110 тисяч жителів. Є серед них, звичайно, і віруючі. У них такі ж права й такі ж обов'язки, як і у нас з вами, читачу. Радянська Конституція гарантує їм справжню свободу совісті. І якщо пародний суд Тореза змушений був розглянути кримінальну справу п'яťох громадян, які називають себе «свідками бога Єгови», то це сталося аж ніяк не тому, що вони вірять в існування біблійного божества.

Протягом кількох років підсудні В. Я. Шигай, І. Я. Старовоїт, М. Т. Іванов, А. Л. Вишковський і Б. С. Числов керували підпільною організацією єговістів. Як відомо, будь-яке об'єднання віруючих у нашій країні може приступити до своєї діяльності лише після того, як офіційно зареєструється. Підсудні ж злісно ігнорували цю справедливу вимогу радянського законодавства про культи, по суті нав'язали одновірцям чужу для їх релігійних переконань «гру в конспірацію».

Шигай та його спільники влаштовували нелегальні зборища свідків Єгови під виглядом вечорниць, гулянок на лоні природи і т. ін. Забороняли «братам» і «сестрам» брати участь у виборах, святкових демонстраціях, мітингах на захист миру. Спонукали юнаків, залучених у секту, до відмови від виконання священного обов'язку перед Вітчизною — служити у Збройних Силах, які охороняють її рубежі. Розмножували шляхом фотографування і розповсюджували серед віруючих одержану нелегальними каналами літературу, скомпоновану в штаб-квартирі так званої «керівної корпорації» єговістів, яка гніздиться в одному з хмарочосів Брукліна (район Нью-Йорка). У пропагандистській продукції бруклінського центру міс-

тяться наклепницькі випадки проти нашої країни, проти всього прогресивного у світі, і Шигай, Іванов, Старовоїт, Числов та Вишковський ревно втовкмачували ці «богооткровенні істини» у свідомість людей, що потрапили під їх вплив.

Коротше кажучи, ці «служителі зборів», ці «старші брати», прикриваючись біблійськими догмами, займалися антигромадською діяльністю, сіяли ворожбечу і ненависть, систематично підбурювали одновірців до порушень радянських законів.

Опинившись на лаві підсудних, вони відмовляються від допомоги адвокатів (чекають захисту, мовляв, лише від Єгови) і починають вдавати із себе таких-от невинних ягнят. «Ніякою організацією не керував,— твердить кожен із них,— ніяких зборів не проводив, нікого ні до чого не спонукав...» Та шила, як кажуть, у мішку не сховаш. Показання свідків і речові докази, що їх розглядає суд, знову і знову підтверджують істинність усіх пред'явлених звинувачень. А підсудні, всупереч здоровому глузду, заперечують очевидне, всіляко викручуються.

Під час обшуку на квартирі Шигая, наприклад, було знайдено списки «служителів» (керівників) з позначеними датами хрещення; звіти, які по конспіративному ланцюжку повинні були потрапити в Бруклін, і мікроплівки, одержані з Брукліна; десятки екземплярів відтворених з цих мікроплівок бруклінських журналів, брошур, інструкцій, що містять злісні антикомуністичні, антирадянські вигадки.

— Звідки у вас ця література?— запитує суддя.

— Не знаю,— не змигнувши оком, відповідає Шигай.

— Але хтось же вам її приніс, вручив?

— Ніхто не приносив, ніхто не вручав.

— Так що ж, вона з неба впала?

— У поштової скриньці знайшов. А як вона туди потрапила, не знаю.

Прокурор:

— Вам відомо, де видана ця література?

— Мене не цікавить, де пошитий костюм, який я ношу.

Викручується Шигай! Адже не про костюм мова, а про «поживу духовну», що її він не тільки сам споживав, а й пропонував іншим людям. І тут уже не байдуже, ким вона сфабрикована, ця «пожива».

Що ж до горезвісної «поштової скриньки», то з нею все стало ясно після того, як суд допитав свідка

Л. М. Смирнова, колишнього керівника зборів єговістів, який відійшов від секти кілька років тому.

— Звідки надходить до віруючих так звана біблійська література?

— З Брукліна — нелегальними каналами.

— Як віруючі одержують цю літературу? Знаходять її в поштовій скриньці?

— Ні, літературу вручає з рук у руки «старший брат» або зв'язковий.

Заперечувати очевидні факти немає смислу. Чому ж підсудні зайняли таку позицію? Відповідь на це запитання дає бруклінська інструкція, вилучена у Шигая. У ній сказано: «Завжди прикушуй свій язик. Не говори нічого на слідстві про справи теократичної організації». Інструкція зобов'язує свідків Єгови приховувати прізвища та адреси «братів», особливо «служителів, відповідальних за керівництво справами». У цьому документі, пройнятому ненавистю до «ворогів народу божого», до «вовків», які нібито переслідують християн, є така цікава фразка: «Якщо б ти був затриманий чи викликалий як підозрілий, то маєш право застосувати стратегію, щоб завести вовків в оману і не сказати нічого про себе чи про будь-якого брата...»

Словом, брешти як можеш — бог, мовляв, усе простить! Саме таку «стратегію» застосували на суді Шигай та його спільники. Та подібна «стратегія» не допомогла.

На запитання про те, чи знає він підсудних, свідок Г. Ф. Данильченко відповідає:

— Знаю їх усіх. Вони мою дочку втягнули в свою антирадянську секту. Вони вороги своїм дітям, та ще й до чужих дітей руки простягають...

З цими словами перекликається свідчення пенсіонера, ветерана війни І. П. Осавелюка:

— Я живу поруч з ними, діти їх росли у мене на очах. І ось чую, сусіди кажуть: за відмову від служби в армії посадили Сергійка Вишковського. Питаю Шигая: «Василю Яковичу, то правда, що Сергійка посадили?» — «Так бог хотів», — каже. Як же так, думаю. Сергій, та двоє хлопців Іванова, та ще хлопець Пронюка — то ж чотири пости на кордоні не зайняті! Ні, сусіди, так далі не піде. Двадцять мільйонів наших загинуло, щоб захистити країну від фашистів, а ви що творите? Я сам захищав Батьківщину, і кожний радянський громадянин повинен бути готовим її захищати. Інакше не можна... Ех, жаль Сергійка, заапастили хлопця, затуркали голову дурному-

зеленому. Що ж то у вас за організація така, Василю Яковичу, що Батьківщину не визнає, а молодих робить бур'яном без роду-племени?

Згадуючи про мільйони загиблих у грізні роки Великої Вітчизняної, свідок Осавелюк не знав про минуле сусідів, що сиділи перед ним на лаві підсудних. А минуле це зловісно перегукується з теперішньою їх діяльністю.

Ось про що розповідають архівні кримінальні справи, з якими я мав змогу ознайомитись.

У 1944 році Старовойт, зрадивши Батьківщину, приєднався під кличкою Пташук до оунівської банди, що тероризувала населення Березнівського району Ровенської області. Тоді ж житель того ж району Іванов також зрадив Батьківщину — під кличкою Калюка став зв'язковим закоренілого бандита Кожем'яки з бандерівської «служби безпеки». Обидва — Пташук і Калюка — були спіймані на гарячому, засуджені і відбули строки покарання. Що ж до їхнього земляка й однодумця Шигая, то він по молодості просто не встиг влитися у вовчу зграю буржуазно-націоналістичних пособників фашизму. А ось його старший брат Микола (кличка Луговий) був запеклим душогубом, брав участь у кривавих розправах над радянськими людьми і загинув, коли його банду розгромили. За участь в оунівській зграї відбули покарання сестра Шигая Лідія та її чоловік Т. М. Пронюк, — той самий, якого згадав у своїх свідченнях Осавелюк.

Отже, що ж виходить? Будучи в минулому бандерівцями, Шигаї, Пронюки, Іванов підняли зброю проти власного народу. А потім, з'явившись на Донеччині в личині єговістів, виховали своїх синів так, що ті «у зв'язку з релігійними переконаннями» відмовились виконати свій громадянський обов'язок, взяти в руки зброю для охорони мирного життя країни. Чи не ясно, що одне впливає з другого, що у всьому є своєрідна логіка — логіка ворожечі й несправедливості?

У своїх творах бруклінські пастирі твердять: для бога має значення тільки те, що людина робить тепер або буде робити в майбутньому, а не те, що вона робила у минулому. Отже, якими б негідними справами не займалася людина колись, просторікують заокеанські фарисеї, бог, мовляв, її не відкине, якщо вона дійсно розкається, — і при цьому посилаються на біблію: «Апостол Павло був таким прикладом... брав участь навіть у вбивствах християн». Ось воно як! Коли вже Павло був убивцею до того, як сприйняв «благую вість», то чому б і колишнім бандитам не стати пастирями стада Христового.

Лихо лише в тому, що біблійський приклад явно не надається до випадку Калюки-Іванова чи Пташука-Старовойта. Коли на процесі їх запитали про минулі судимості, віруючі, які сиділи в залі, не почули від них жодного слова каяття, жодного слова осуду своїх колишніх злочинів. Ні! Вони навіть висловлювали незадоволення: навіщо, мовляв, ворухити минуле, коли відсиділи своє? Так вони поводитися на суді, в присутності багатьох людей. А на попередньому слідстві, віч-на-віч із слідчим, той же Іванов, приміром, лютував: «Попався б ти мені тоді — я б тебе на першій березі повісив».

Іде суд... І під благочестивими масками «старших братів», сновнених пібито любові до ближнього, все виразніше проступають ікла справжніх вовків, які пробралися до довірливих «овець», щоб штовхнути їх на шлях беззаконня і лиха.

2. Отруєна пожива з-за океану

— Чи знаєте ви підсудних? — спитали на суді свідка М. Г. Старовойт.

— Нікого не знаю.

— Як, і Старовойта Івана Яковича не знаєте? То ж ваш чоловік.

— Нічого не знаю. Я малограмотна.

— Чи берете ви участь у виборах?

— Ні, на вибори не ходжу. Нам, віруючим свідкам Єгови, ходити туди не можна.

— Звідки ви знаєте, що віруючим єговістам не можна брати участь у виборах? Хто вам сказав, що цього не можна робити?

— Ніхто. Я сама так вважаю. Але закон шаную.

— Тоді чому ж ви, свідки Єгови, не дотримуетесь законів — відмовляєтесь зареєструвати свою громаду і відправляти свої релігійні потреби у відповідності з законами країни?

— Не знаю. Я малограмотна...

Після судового засідання я зустрівся з колишнім керівником торезько-сніжнянських зборів (тобто організації) єговістів Л. М. Смирновим і попросив його прокоментувати цей епізод процесу.

— Рядовий свідок Єгови, — сказав Леонід Миколайович, — майже нічого не знає про структуру теократичної організації. Йому відомий тільки керівник гуртка, який складається, як правило, з трьох-п'яти чоловік, що разом студіюють біблію і так звану біблійну літературу, яка

надходить з Брукліна. На великих зборах, звичайно, оголошують, що з проповіддю виступить «брат Василь» або, скажімо, «брат Михайло», а про те, яке місце цього брата на ієрархічній драбині, рядовому віруючому нічого не відомо. Під страхом виключення зі зборів його зобов'язують мовчати про все, що стосується організації. Дійшло до того, як бачите, що свідок «не впізнала» власного чоловіка. Нерідко буває так, що «старший» приводить до віруючого на квартиру певіному людину і говорить: «Цей брат буде жити в тебе стільки-то днів». Наказ треба виконати, запитувати незнайомця ні про що не можна. Так віруючий виявляється втягнутим у злочинну конспіративну діяльність, про справжній смисл якої він поняття не має. В общинах свідків Єгови панує жорстока диктатура брукліпського центру, віруючі зобов'язані сліпо дотримуватися бруклінських директив.

— Як знайомляться з цими директивами рядові віруючі?

— В основному через інструкції, призначені тільки для старійшин зборів. А вже ті обробляють паству у відповідному дусі — намовляють не служити в армії, забороняють брати участь у виборах чи в кампаніях на захист миру. На запитання про участь у виборах свідок Старовойт відповіла якраз згідно з інструкцією. А ось на запитання про те, чому єговісти відмовляються під реєстрації, вона не знала, що відповісти. Бо ж для неї, як і для абсолютної більшості її одновірців, набагато краще було б входити в офіційно зареєстроване релігійне об'єднання, сповідувати свою віру легально. Але в тім-то й річ, що цього не хоче «розсудливий раб» Єгови (так серед єговістів прийнято називати бруклінську «керівну корпорацію». — *М. Д.*). Бруклін добивається відчуження віруючих від радянського суспільства і з цією метою нав'язує їм суто світську гру в конспірацію, постійно штовхає на конфлікти із законом.

— Розкажіть, будь ласка, як ви прийшли до таких висновків. Адже ще кілька років тому ви були керівником місцевої організації єговістів...

— З цією організацією зв'язані чотирнадцять років мого життя. Я пройшов тривалий шлях від «зацікавленого», який став потім рядовим членом гуртка, до першого служителя зборів. Скільки було на цьому шляху болісних сумнівів і гірких роздумів, перш ніж з очей моїх спала полуда! Будучи першим служителем, я регулярно відправляв звіти і грошові відрахування — дві третини зібраних серед віруючих коштів — у розпорядження стар-

ших братів з так званого «округу», вищестоящої ланки теократичної організації. Якось, приїхавши в «округ», я побував удома в одного з його керівників і був вражений, побачивши, в яких розкошах він живе. А я ж то знав, хто ця людина «в миру» і скільки він заробляє. Я спитав його прямо: «На які кошти ти живеш, брате Василю?» — «Це сатана тебе спокушує, брате Леоніде», — відповів він. Але така відповідь мене не задовольнила. Я сам по суті безконтрольно розпоряджався великими сумами, взятими у «овець», і міг собі уявити, якими коштами так само безконтрольно розпоряджаються вищестоящі брати. Чим більше я думав і спостерігав, тим очевиднішим ставав той прикрий факт, що керівники «округу» гріють руки в теократичній касі.

— Не розумію, чому це вас так вразило: у практиці всіх релігій повнісінько таких «прикрих фактів».

— Але ж свідки Єгови якраз і критикують духовенство всіх інших релігій за мирські помисли! А тут, виявляється, те ж саме... Ні, це дуже серйозне питання для кожного «істинного християнина». Та ще серйозніше питання про антирадянські вигадки, якими пересипані тлумачення біблії, що надходять з Брукліна. Якось в одному бруклінському тексті я виявив твердження, що другу світову війну розв'язала наша країна! З такою страхітливою брехнею совість моя не могла примиритися. Я став пропускати такі «істини» при студіюванні біблійної літератури і в проповідях. Це, звичайно, одразу стало відомо «правовому комітету округу», який стежить за одновірцями. Мені зробили зауваження: піддався, мовляв, сатані. Я почав доводити, що антирадянські випадки в бруклінських текстах брехливі і не мають нічого спільного з словом божим. Тоді мені сказали: «Якщо «розсудливий раб» вважає, що це істина, значить, так воно і є. Нам належить зі страхом і лояльністю перед Єговою приймати всю поживу, яку він присилає». Але з цим я вже не міг погодитися, тому що ясно бачив: Бруклін присилає пастві отруєну «поживу»... Ось чому я відійшов від свідків Єгови...

Я переглянув зразки ідеологічної контрабанди, яку часом вдається завезти в нашу країну смісарам Брукліна, що ховаються під масками туристів, і повинен відразу сказати, що повністю поділяю обурення Л. М. Смирнова. Так, заокеанська «керівна корпорація», немов зла мачуха, намагається оббрехати перед віруючими громадянами СРСР їх Вітчизну-матір. У бруклінських книжках і брошурах, журналах «Вартова башта» і «Пробудись!» мі-

ститься немало фарисейських запевнень у тому, що вони «вільні від усіх політичних організацій», «не ставлять жодної політичної мети», «залишаються політично нейтральними». І тут же подибуємо фрази, просякнуті отрутою найбільш злісного і низькопробного антикомунізму й антирадянщини!

Варто бруклінським богословам лише подумати про «безбожний більшовизм», як вони буквально шаленіють від ненависті. То вони пропонують, видаючи бажане за дійсне, вважати його «мертвим». То, навпаки, погрожують йому всілякими карами, тішать себе ілюзією, що він «буде відсічений від всілякого життя». То здійсмають злобне, несамовите виття з приводу того, що справа Великого Жовтня, всупереч усім їх «пророцтвам», живе і торжествує. Ні, палове, ви займаєтесь аж ніяк не тлумаченням біблії, а політичною грою, причому досить-таки брудною, і вам явно не вдається приховати свій політичний фанатизм від послідовників віровчення свідків Єгови.

Не буду перелічувати всі антирадянські вигадки, що містяться в цих напівграмотних текстах російською і українською мовами (перекладачі в Брукліні, зазначу до речі, не на висоті). Зупинюсь тільки на варіанті давно викритого і відкинутого пародами міфу про «радянську воєнну загрозу». У ньому стверджується, що «безбожний комунізм», мовляв, загрожує «західній цивілізації», що наша країна начебто тільки про те й думас, аби «тримати світ в небезпеці», «завоювати світове панування». І при цьому, звичайно, ні слова осуду на адресу справжніх винуватців міжнародної напруженості — ненажерливих воєнно-промислових монополій, агресивних імперіалістичних кіл.

Оголошується анафема лише тій могутній силі сучасності, яка протягом ряду десятиліть послідовно й наполегливо захищає і відстоює мир.

У одному з своїх брудних листків бруклінські політики договорились до того, що світ начебто «дрижить, боячись атомної війни», коли чує голос Москви.

Яка підла брехня! Сотні мільйонів людей на всій земній кулі вітають мирні ініціативи Радянського Союзу, пов'язують насамперед з ними свої надії на мирне майбутнє. Голос Москви — це голос надії. Таким був лейтмотив виступів учасників всесвітньої конференції «Релігійні діячі світу проти ядерної загрози», що відбулася в травні 1982 року в столиці нашої Батьківщини. Але на

цьому форумі представників більшості існуючих віросповідань не було, звичайно, богословів з Брукліна. Вони продовжували свої даремні спроби позбавити людство надії, знову і знову нагадуючи тим людям, що потрапили під їх вплив: «Ставлення свідків Єгови у протигагу світовому комунізму не змінилося».

Досі я наводив голослівні заяви бруклінських пропагандистів про так звану «радянську загрозу». Але треба зазначити, що вони нерідко «підкріплюють» такі заяви і відповідними «аргументами». Так, просторікуючи про «комуністичний виклик західному світові», проливаючи (разом з «яструбами» із Пентагона) крокодилячі сльози з приводу «відставаппя» Сполучених Штатів у галузі озброєння, бруклінці наводять цифри, згідно з якими в СРСР пібито в півтора раза більше міжконтинентальних ракет, ніж у США, мало не втричі більше танків і т. ін. До того ж бруклінським «пророкам» достеменно відомо, що «ця комуністична сила буде направлена проти демократичної Америки для її знищення...»

Звідки взяті такі, з дозволу сказати, «аргументи»? З біблії? Звичайно, що ні! Бруклінські лжепророки користуються іншими, суто мирськими «джерелами» — фальшивками, сфабрикованими у Пентагоні, Центральному розвідувальному управлінні США і штаб-квартирі НАТО для того, щоб «виправдати» божевільну гонку озброєнь, розв'язану американським імперіалізмом!

3. Чи насправді їм нікуди йти!

На суді в Торезі дає показання молодий єговіст Віктор Шевченко.

— Як ви думаєте, чому ваш двоюрідний брат Марченко порвав із свідками Єгови?

— Його мучило питання про зв'язки з Америкою, — відповів Шевченко. — Врешті-решт він прийшов до висновку, що наша організація антирадянська.

Болісне питання про «зв'язки з Америкою», внаслідок чого релігійна діяльність свідків Єгови набуває антирадянської спрямованості, не може не тривожити багатьох з них...

«Уочтауер байбл енд трект сосайті» («Товариство вартової башти, біблій і трактатів») офіційно зареєстроване у Сполучених Штатах ще в 1884 році — така інформація промайнула якось на сторінках журналу «Вартова башта». Корпорація «Уочтауер», яку звичайно називають

бруклінським центром, у своїх періодичних виданнях періодично вихваляється, що протягом минулого століття їй вдалося залучити до єговістського віровчення загалом близько двох мільйонів чоловік, для чого треба було надрукувати і розповсюдити на всіх континентах близько п'яти мільярдів примірників різних публікацій відповідного змісту.

Всіх свідків Єгови, які живуть у Європі або Азії, Африці або Латинській Америці, Бруклін зараховує до якоїсь особливої «всесвітньої теократичної нації» і безупинно спонукає їх до відмови від боротьби за життєво важливі інтереси своїх пародів і країн. А ось самі бруклінські пастирі міцно тримаються за пуповину, яка зв'язує їх з американською імперіалістичною державою. Більше того: вони всіляко нав'язують одновірцям, що живуть за межами США, типово американські, виготовлені на вашінгтонській політичній кухні, брехливі пропагандистські стереотипи.

Читач уже мав можливість переконатися в тому, з яким старанням заокеанські «брати» єговістів поширюють міф про «радянську воєнну загрозу», взятий на озброєння фабрикантами смерті з військово-промислового комплексу США. Наведу ще декілька прикладів різкої співзвучності бруклінських і вашінгтонських оцінок світових справ.

У єговістських виданнях періодично калять фіміям сіоністським правителям Ізраїлю: вони, мовляв, «проводять у життя великі плани для поліпшення» захоплених Тель-Авівом земель арабського народу Палестини. А на адресу представників пароду, проти якого застосовується геноцид, раз у раз висловлюється злісна брехня. Всупереч яспо вираженій думці світової громадськості, але у повній згоді з Білим домом, Бруклін оголошує сіоністських терористів і воєнних злочинців «культуртрегерами», а борців за справедливу справу національного визволення — «терористами»...

Тисячі сторінок бруклінських видань присвячені спробам підірвати довіря до Організації Об'єднаних Націй: вона, мовляв, являє собою «змову проти бога», «вигадку», «обман» і «пастку». Бруклінці називають ООН «гидотою», «червоном звиром з сімома головами і десятима рогами»... Чим викликана така злість, така ненависть до міжнародної організації, покликаної сприяти підтримці загального миру? Таємниці немає: за останні десяти-

річчя у світовому співтоваристві згуртувалася більшість держав, які відкидають диктат США, чим і викликані американські атаки на ООН, що періодично повторюються. Як бачимо, політикани від єговізму зайняли гідне місце в цьому антиоонівському поході!

«...Першим ударом можна знищити 100 мільйонів. Друга сторона, використовуючи цю можливість на півдня пізніше, зуміє знищити тільки 30 мільйонів. Мета полягає в тому, щоб вдарити першим!» Ці цинічні рядки взяті з одного бруклінського реферату. Що й казати, під ними сьогодні залюбки можуть підписатися такі апологети першого ядерного удару, «обмеженої» чи «превентивної» атомної війни, як шеф Пентагону Уайнбергер чи натовський головнокомандуючий Роджерс.

У писаннях покійного верховоди «Уочтауер сосайті» Рутерфорда, що містять, як і інші видання цієї корпорації, немало антирадянських вигадок, є такий ласкавозворушливий комплімент па адресу уряду Сполучених Штатів: він, мовляв, «ближчий до ідеальної демократії, ніж уряд будь-якого іншого народу на землі»... І це говориться про тих, хто позбавляє мільйони людей елементарного права на працю, а десятки мільйонів піддає найжорстокішій расовій дискримінації!

Бруклінське славослів'я можновладцям Америки по суті нічим не відрізняється від агіток горезвісного «корпусу миру» або інформаційного агентства ЮСІА, що вихваляють американський спосіб життя. Та й чим, власне, відрізняється сама корпорація «Уочтауер» від цих відомих знарядь неоколоніалізму США? Тим, що частіше поминає всує ім'є божє. Та ще тим, що більш ефективно, ніж ЮСІА і «корпус миру», проникає в зарубіжні країни, цинічно використовуючи сліпу віру. «З допомогою церкви ми можемо діяти з найбільшою ефективністю, — у пориві відвертості сказав якимсь працівник американської розвідки Аллен Дрейфус. — Церква має для нас важливе значення. Це пайлегший і найнадійніший шлях проникнення в країну».

Кому ж служить корпорація «Уочтауер»? Таке важливе питання стоїть перед кожним віруючим свідком Єгови. Сама вона запевняє, що служить богам, що одержує керівні вказівки мало не по прямому проводу від самого «Ісуса Христа, глави зборів християнства». Та її діла, в тому числі й пропагандистська діяльність, красномовно свідчать про інше: «Уочтауер» вірою і правдою служить монополістичному капіталові США, якому Мак-

сим Горький дав у свій час влучне прізвисько «жовтий диявол».

Ось що криється за словами «зв'язки з Америкою», сказаними на торезькому судовому процесі. У ході його переконливо прозвучали свідчення людей, які вчасно зрозуміли, що їх перетворюють на знаряддя іноземної держави і які порвали з нелегальною організацією, очолюваною Шигаєм, Старовойтом, Івановим, Вишковським і Числовим.

«Це були найчорніші часи в моєму житті», — так охарактеризував роки свого перебування в секті Костянтин Боровиков. Його дружина Тетяна уточнила: «У нас виникла думка порвати з сектою тому, що ці люди (перелічуються підсудні) вели бесіди на політичні теми, дуже далекі від релігії. Вважаю, що треба покласти край їх діяльності».

А вже згаданий Марченко, детально розповівши про те, як Старовойт і Числов схиляли його до порушення законів, заявив: «Я зробив для себе висновок і тому не став свідком Єгови».

«Куди ми могли б піти, якби покинули організацію? Нам нікуди йти!» — звертається бруклінська корпорація до тих довірливих людей, що потрапили в її тенета. Але вони, ці люди, розгледівши під овечим одягом заокеанських лжепророків вовчу сутність, врешті-решт починають, всупереч усім заклинанням, шукати нових шляхів. Одні поривають з релігією і повністю включаються в реальне життя. Інші, ревно оберігаючи свою віру, замислюються над тим, як примирити її з своєю громадянською совістю.

Чи можуть свідки Єгови зареєструвати своє об'єднання і задовольняти релігійні потреби у повній відповідності з радянським законом? Так, можуть! Але розпалювання ворожнечі і ненависті у зв'язку з релігійними віруваннями у нас заборонене. Всі громадяни СРСР — і атеїсти, і віруючі — рівні перед законом. Претензії окремих керівників деяких груп віруючих на надання їм права не виконувати ті чи інші закони і громадянські обов'язки несумісні з радянським законодавством і нормами міжнародного права.

Давайте, до речі, подивимось, чи є в біблій, яку свідки Єгови вважають «богонатхненною» книгою, такі заповіді, які б виправдовували претензії деяких віруючих на особливі права. Посилаються на заповіді «Не убий!» і на ві-

домий постулат «Хто взяв меч, від меча й загине». Та хіба не ясно, що тут мова йде про агресію і про відплату за агресію? А про справедливий захист рідної землі у тому ж євангелії, до речі, говориться, що сильна людина повинна із зброєю охороняти свій дім.

Під час процесу в Торезі було неспростовно доведено, що Вишковський, Іванов, Старовойт, Шигай і Числов винні у здійсненні злочину, передбаченого статтею 209 Кримінального кодексу УРСР,— посяганні на особу і права громадян під приводом виконання релігійних обрядів, спонуканні їх до відмови від суспільної діяльності і від виконання громадянських обов'язків.

ОЛЕКСАНДР
ПІДДУБНИЙ

Під маскою святості

Так усе починалося

Секта баптистів-розкольників (спочатку вони називали себе «ініціативниками») виникла на початку 60-х років нашого століття внаслідок глибокої кризи релігійної ідеології, яка особливо позначилась на діяльності баптистської церкви. Саме в цей період у громадах ЄХБ, у зв'язку з відходом віруючих, різко постали питання відновлення втрачених позицій, розновсюдження віровчення.

Керівництво церкви ЄХБ — Всесоюзна рада євангельських християн-баптистів (ВРЄХБ) — вирішило, що кращим шляхом зміцнення позицій релігійної організації буде проведення її практичної діяльності з урахуванням радянської дійсності та дотриманням наших державних законів. З цією метою на з'їзді ЄХБ у 1960 році прийнято нове «Положення» та «Інструктивний лист» — документи, що закликали віруючих дотримуватись законів СРСР, засуджували порушення правопорядку.

Вороже зустріли подібну тактику ВРЄХБ окремі екстремісти, які в минулому притягались до відповідальності за антирадянську діяльність, а пізніше знайшли притулок у громадах баптистів, де проповідували «грядуще спасіння» лише тих, хто «постраждав від Радянської влади... за віру». В численних фальшивках, так званих «повідомленнях», «бюлетенях», «вісниках» та «братських листках» вони виступали проти ВРЄХБ, називаючи себе «гонима церква» (хоч ніхто їх нікуди не гнав). Частина з них вийшла із зареєстрованих громад одновірців і почала збиратися нелегально. Більше того, «ініціативники» (пізніше вони нарекли себе «оргкомітетом», а потім «Радою церков ЄХБ» — «РЦЄХБ») самочинно заявили, що беруть на себе керівництво всіма баптистами в країні і проголосили «відлучення» від церкви раніше обраного віруючими керівництва — ВРЄХБ. Прагнучи замаскувати

свої самочинні дії, вони згодом у зверненні «Да будет все едино» (1970 рік) заявили, що начебто «не скрізь мали можливість роз'яснити віруючим необхідність відлучення ВРЄХБ та провести членські зібрання».

Уже в цьому проявилась зухвалість, самовпевненість ватажків розколу, їх намагання за всяку ціну захопити владу в секті. На словах керівники «ініціативників» заявили, що виступили лише проти прийнятих з'їздом ЄХБ «Положення» та «Інструктивного листа» і нічого не мають проти законів країни. Черговий з'їзд ЄХБ в 1963 році відмінив вказані документи, однак характер діяльності баптистів-розкольників не лише не змінився, але й набув ще реакційнішої спрямованості.

Мета і засоби

На словах баптисти-розкольники називають себе «божими обранцями», «святими», «страждальцями за віру» і т. д. У чому ж полягає «святість» баптистів-розкольників, що і хто ховається під личиною «святості» «розриву з гріховним світом»?

Якою є справжня суть їхньої «святості», яскраво свідчить двадцятирічна діяльність секти. Після того, як більшість віруючих баптистів засудили екстремістські дії новоспечених ініціаторів «руху за відродження», перед ними постало питання: бути чи не бути?

Щоб вижити, зберегти від переходу до зареєстрованих громад тих небагатьох, що вірили самозваним «апостолам», члени «оргкомітету» та «РЦЄХБ» з самого початку вдалися до штучного нагнітання в середовищі своїх послідовників страху, ворожнечі та недовір'я до всього радянського, не гребуючи ніякими засобами. «Світ ненавидить нас», «церкві не слід шукати дружби з світом» — «дружба з світом — це ворожнеча проти бога» — ці та подібні заклики містяться у наклепницьких виданнях «Ради церков», якою розроблене ціле вчення про «спасіння» лише тих, що йдуть шляхом «переслідувань», «катувань», «страждань», за їх термінологією — «вузьким» шляхом.

Дивно, але визнаються як істинні лише страждання, які терпить розкольник від... своєї держави. Найвищого успіху на шляху до «спасіння», як вчать ватажки розкольників, досягає той, хто перебуває... у в'язниці.

Нормальній людині бридко читати і слухати брехливі вигадки «Ради церков» про «фізичне знищення віруючих в СРСР», яке буцімто передбачає... Конституція нашої

країни, як про це писалося в розкольницьких виданнях у 1977 році. Тяжко збагнути цю ненависть до Вітчизни, що виростила, годувала, захистила у важкий воєнний час кожного з керівників сектантів-розкольників. Інакше ніж зрадою таку діяльність назвати не можна.

Фальшиві вісті «вісників»

Як відомо, основним питанням у житті народів світу сьогодні є питання війни і миру. Зміцненню миру між народами приділяють багато уваги уряди більшості країн, громадські та релігійні організації. Так, з 10 по 14 травня 1982 року в Москві відбувалась міжнародна конференція релігійних діячів, яка підтвердила необхідність повсякденної участі церков, віруючих у боротьбі за відвернення загрози ядерної війни, заборону усіх воєн.

Активну участь у конференції взяли представники баптистської церкви на чолі з відомим її діячем Біллі Греєм (США). Однак вороже зустріла повідомлення про роботу конференції «Рада церков ЄХБ». І це не випадково. За двадцятиліття існування секти на сторінках уже згаданих «вісників» та «бюлетенів» жодного разу не знайшлося місця для слів про мир, дружбу між народами, необхідність припинення гонки озброєнь. Навпаки, ці видання намагаються відвернути увагу від подібних проблем. Людина «ніколи не встановить бажаного миру...», «що їй до цього кінцевого миру», повчає «Вісник істини». По-зрадницьки ставиться «РЦЄХБ» до питань захисту своєї країни. На сторінках нелегальних видань розкольників регулярно вміщуються заклики на зразок: «юнаки не можуть приймати військової присяги».

Багатьом читачам уже відома провокація «Ради церков» у зв'язку з смертю військовослужбовця Івана Мойсєєва, який втопився, купаючись у морі. Використавши той факт, що Мойсєєв був членом секти баптистів-розкольників, керівники секти розповсюдили на весь світ плітки про його «мученицьку» смерть від рук атеїстів. Для більшої переконливості ці плітки доповнили фотомонтажем про покійного, виготовленим тодішнім секретарем «РЦЄХБ» Вінсом. Пізніше цю фальшивку було викрито під час суду над останнім.

Чого тільки не писалося про «страждання брата Вані». Запевняли, що його «за віру у бога» провели через п'ять катівень, 5 діб тримали без їжі, 5 годин — на 30-градусному морозі в літній формі. Вказану брехню розбавляли

«повідомленнями» про польоти Мойсєєва (у компанії з ангелом) на інші планети, де він «бесідував» з праведниками. Описувались і менш значні «чудеса» на зразок випадку з хлібом, що «біг» перед машиною Мойсєєва.

Не писали лише правду. Зокрема про те, що Мойсєєв прийняв військову присягу і, займаючи посаду водія автомобіля, був задоволений своїм становищем. Не писалося й про те, як під час поховання тіла Мойсєєва приїжджі ватажки секти збирали підписи віруючих на чистих аркушах паперу. Пізніше ці підписи були використані для провокаційних вигадок.

Слід сказати, що і в питанні про ставлення до законів країни «Рада церков» діє непослідовно, в залежності від власної вигоди. Як відомо, на Тульській нараді 1969 року було прийняте і розіслане усім громадам розкольників звернення «Ради церков» про можливу реєстрацію на засадах автономії, тобто незалежності як від ВРЄХБ, так і від «РЦЄХБ». Більшість громад подали заяви на реєстрацію, почали поліпшуватися стосунки з членами зареєстрованих громад, зменшилась кількість порушень правопорядку. Такий розвиток подій палякав «Раду церков», яка в 1975 році заборонила автономну реєстрацію, а всіх, хто зареєструвався, почали переслідувати. Очевидно, керівники розкольників побоюлися залишитися біля розбитого корита. Хоч формально, згідно зі «статутом» секти, місцеві громади є незалежними, проте на ділі кожен, хто висловить думку, що протирічить вказівкам керівництва розколу, теж переслідуеться.

А «судді» хто!

Хто ж стоїть біля керма розколу, виробляє ідеологію і тактику секти?

Голова «Ради церков» Крючков, який неодноразово засуджувався за антидержавну діяльність, зараз тиняється по всіляких криївках, байдикує та підбиває віруючих на безвідповідальні дії, хуліганство. Він перш за все причетний до розробки «теорії» про «спасіння лише тих, хто страждає від Радянської влади». Свого часу цей головний провокатор закликав віруючих: «Церкві необхідно вернутися на 19 віків назад. Якби гонінь було більше, це ніколи не пошкодить церкві» («Вестник истины», 1976, № 3—4, с. 17).

Голова так званого «зарубіжного представництва», колишній секретар «Ради церков» Вінс, висланий в 1979

році з нашої країни, усе свідоме життя розповсюджував антирадянські пасквілі, які називав «духовними творами». У середовищі розкольників він особливо жорстоко переслідував кожного, хто лояльно ставився до своєї країни. Зараз на смітниках капіталістичного Заходу Вінс заробляє іудині срібники шляхом розповсюдження пліток про «відсутність свободи віри в СРСР».

Головний фінансист «Ради церков» Міняков у 1943 році перейшов на бік фашистів, служив спочатку в німецькій армії, а потім у 553-му батальйоні фашистських горлорізів-власовців. Член «Ради церков» Антонов у важкі часи Великої Вітчизняної війни відмовився захищати Батьківщину. Відомий у минулому авторитет секти Голєв у 1918 році брав участь у куркульському повстанні в Рязанській губернії. Петренко з Коростеня Житомирської області посідав посаду офіцера гітлерівських каральних військ, брав участь у кривавих злочинах фашистів проти польських та югославських партизанів.

Перелік діянь «святих отців» з розколу можна було б продовжити. Щоправда, зараз усі вони говорять, що страждали за «слово бже», за «свободу віри», а потім покаялись. Але чи дійсно покаялись? Чому, «покаявшись», не пішли у ті громади, що не порушують/законів, не виступають проти держави, а зайняли провідні посади у групах хуліганів від релігії?

Старанно приховуючи істинні наміри під маскою благодійності, вони намагаються організовувати провокаційні виступи релігійних екстремістів, які потім зображаються у виданнях «Ради церков» та закордонних антирадянських центрів типу «Підпільний євангелізм», «Слов'янська місія» тощо, як переслідування за віру в бога. «Рада церков» не випадково орієнтується на такі центри, адже позасідали там такі ж антирадянщики та зрадники: Пейсті, Коломієць, Зіпчик, Вурмбрант, Гарбузюк та інші.

Слуги жовтого диявола

4 січня 1980 року працівники митниці морського порту Талліна звернули увагу на розгублений вигляд фінського туриста Кумпулайнена. Як виявилось, причиною розгубленості був страх перед можливою карою за вилучену контрабанду, а також звуковий лист від голови так званого «закордонного представництва» розкольників Вінса до голови «Ради церков» Крючкова. Цей лист яскраво ілюструє підривну діяльність названих осіб проти нашої

країни, яка ведеться ними таємно від рядових послідовників. У своєму посланні Вінс прямо просить Крючкова не повідомляти про його лист навіть членів «Ради церков», дослівно: «Це повинно бути відомо навіть в «Раді церков» лише вузькому числу братів».

У зв'язку з цим хотілося б нагадати баптистам-розкольникам твердження їхнього ж видання: «У церкві Христа кожний член її живе єдиним спільним життям. Тому тут життя, діяльність і лице служителя сокритими бути не можуть» («Вестник спасения», 1971, № 3, с. 31).

Застерігши про конспірацію, Вінс благає Крючкова надсилати за кордон побільше інформації про «гониме братство». Але інформація, за висловом Вінса, має бути якісною, ілюструватися фотографіями, оскільки, мовляв, іншу інформацію «не солідно» пропонувати «провідним агентствам друку, радіо та телебачення». Для цього він пропонує Крючкову створити при «Раді церков» спеціальний інформаційний відділ, який би займався збором, опрацюванням та передачею за кордон відомостей про «переслідування віруючих».

Далі в листі Вінс викладає свої плани щодо проведення ним антирадянської діяльності на конгресі баптистів у місті Торонто, який мав відбутись 8—19 липня 1980 року, а також під час Московської Олімпіади. Пізніше він організував на Заході антирадянську «виставку», неодноразово виступав перед спортивними делегаціями капіталістичних країн з порадами, як вести в СРСР під час Олімпіади підривну роботу, закликав відмовлятися від участі в змаганнях, якщо така діяльність буде заборонена радянськими органами правопорядку. Для своєї «виставки» Вінс просив Крючкова надіслати йому одяг «мученика» Івана Мойсєєва, а також «по можливості справжні ручки».

Не подобалася Вінсу робота Белградської зустрічі 1978 року і Мадридської наради з питань безпеки і співробітництва. Таким чином, верхівка секти баптистів-розкольників зайняла своє ганебне місце в лавах апологетів «холодної війни». Тим більше, що робиться це не задарма, про що мова піде трохи нижче.

А руки загребуші...

Кожен, хто принаймні хоч один раз в житті чув, як виступає перед віруючими Василь Вєсслуха — відомий серед баптистів-розкольників Волинської області пропо-

відник, не може не визнати беззаперечного факту: вмів «брат» Василь красиво говорити. І про спасіння (тобто вічне життя), і про необхідність боротися з гріхами плоті. Якщо треба, вмів потрібною інтонацією та «правдивими фактами» викликати у чутливих жінок сльози, коли розповідає про «страждання братів і сестер гонимої церкви в СРСР».

Проте у «брата» Василя є одна думка, яку він не висловлює не лише у проповідях, але й ховає від найближчих приятелів-проповідників Василя Хоми і Аркадія Кінаха з Ківерців. З молодих літ мріє він про багатство. І не лише мріє. Можливо, якби не необхідність прикидатися «божим угодником» та страх перед органами правопорядку, то вже давно досяг би заповітної мрії. Адже, згідно з офіційними даними, Василь неодноразово займався перепродажем автомобілів. Наприклад, 10 березня 1972 року продав «Москвич-408» за 3375 карбованців, 25 липня цього ж року придбав «Волгу» за 3570 карбованців, а 19 липня 1974 продав її за 4116 карбованців.

Мабуть, такі «мізерні» прибутки «брата» не влаштували. На посаді експедитора Теремнівського ССТ він почав діяти рішучіше. Лише протягом 1980—1981 років ревізором встановлено п'ять випадків завищення Веселухою цін на продукти харчування та привласнення чужих грошей. Не погребував цей «божий» чоловік і капустою, 48 кілограмів якої теж привласнив. Природно, у червні 1981 року правління ССТ змушене було звільнити його з роботи у зв'язку з втратою довір'я до нього.

Чи ж зробив він правильні висновки з цього? Аж ніяк. Вже наприкінці того ж 1981 року працівниками прокуратури в будинку Веселухи було виявлено значну кількість промислових товарів і незаповнену трудову книжку, яку господар, мабуть, планував використати як засіб для повернення на роботу в одну з торговельних організацій. У квітні 1982 року привіз до власного будинку з Ківерцівської міжколгоспної будівельної організації 1750 кілограмів цементу, не маючи на нього відповідної документації. А на слідстві знову доводив, нібито не знав, що цемент крадений.

Як не дивно, керівники Ківерцівської групи баптистів-розкольників Бабієнко, Пилипчук та Кравчук чомусь не наслідують Христа, який за євангельською легендою виганяв торговців з храму. У Ківерцях Веселуху не виганяють. «Брат» Василь навіть навчає інших «правильної поведінки», так само як і його приятель Василь Хома,

який поцупив 800 кілограмів жому з Гнідавського цукрокомбінату, за що притягався до відповідальності.

А втім, подібна поведінка баптистів-розкольників не випадкова. Ще перший керівник секти Прокоф'єв, який в одному з «відкритих» листів засуджував перелюбство царя Ірода, згодом сам був відлучений за надмірну «увагу» до чужих жінок. Відома позиція у цьому питанні «Ради церков», яка у жодному з своїх видань не засудила аморальної поведінки тих, хто піддався «сатані», спокусившись на гріх крадіжки або перелюбство. «Рада церков» прощає будь-який гріх віруючого, аби лише він вороже ставився до своєї країни.

Розкол для багатьох активних прихильників «Ради церков» став непоганим засобом збагачення. На адресу сімей лідерів екстремістів цієї секти йде матеріальна допомога від західних центрів ідеологічних диверсій проти СРСР. Наприклад, не встигли притягти до відповідальності керівників груп баптистів-розкольників з Волинської області Яцюка, Прокопчука та Чабана, як на адресу їхніх сімей попливла щедрої допомога з Заходу. Хвалитися західним вбранням стало навіть модним у середовищі розкольників, хоч не секрет, що ця «допомога» «братів по вірі» є не чим іншим, як платнею за зраду, антирадянські наклепи, дезінформацію світової громадськості. Ті ж самі «іудині срібняки».

Прагнення одержати такі срібняки іноді доводить до курйозу. Останнім часом до груп баптистів-розкольників прилаштовуються навіть карні злочинці, які використовують атмосферу секти для власної наживи. Влітку 1982 року народним судом Ковеля притягнутий до відповідальності якийсь Сиденко. На слідстві він щиро розповів, що довгий час роз'їжджав по розкольникських групах, видаючи себе за «страждальця від Радянської влади» (раніше він відбував покарання за крадіжки). Маска страждальця давала змогу пройдисвіту вести розкішне життя на кошти розкольників, ніде не працювати. Додамо, що нічим не кращі і авторитети секти, адже їхні сім'ї утримуються не лише на подачки з Заходу, а й на кошти, що збираються з віруючих, бо самі вони, як правило, ніде не працюють.

«Гонимі кровавим атеїзмом» (як розпинаються про себе на всіх перехрестях баптисти-розкольники) мають сьогодні одні з кращих будинків, живуть у достатку, користуються рівними з усіма радянськими громадянами правами на освіту, медичну допомогу, соціальне забезпе-

чення тощо, не перестаючи в той же час в унісон з хазяями з «Ради церков» галасувати, що їх переслідують за віру. Хіба хтось переслідує Івана Яцюка, який часто говорить про відхід «до вічності», а сам закінчує будівництво ще одного просторого будинку, у якому можна розмістити кілька сімей. Добротні садиби мають ковельські розкольники Чохи, Каваси, Чабани та інші, а їхні городи обробляють одурманені ними молоді одновірці. Гарно живуть на землі й інші авторитети секти, хоч на словах піклуються про потойбічне... Встигають прислужитись і богіві, і мамоні (тобто багатству).

Сіятелі «божої правди»!

Небезпечною і шкідливою у секті розкольників є система виховання підростаючого покоління. Ставка на молодь робиться «Радою церков» не випадково. Ще французький імператор Наполеон вважав, що найкращим є солдат, якому 15—16 років, бо він, не задумуючись, піддається на будь-яку авантюру, виконує будь-який наказ.

Сьогодні хуліганські групи розкольників молоді почали практикувати напади на громадськість, як це було в Здолбупові Ровенської області кілька років тому та в Луцьку під час весілля Надії Рошук восени 1982 року.

Подібні дії підігріває на сторінках своїх нелегальних видань «Рада церков». Друкуються, зокрема, «міркування» дітей від 4 до 11-річного віку про «відсутність свободи віри в СРСР», повідомлення про «страждання» тих сімей, де батько невіруючий, а мати віруюча, про «переслідування» дітей з сімей розкольників учнями і вчителями. Зрозуміло, що перевірка кожної такої «сенсації» переконливо спростовує їх, однак справжній стан речей екстремістів не цікавить. Головне для них — зайвий раз крикнути: «Нас переслідують за віру!» і виховати у такому ж дусі своїх дітей.

Про це, зокрема, свідчить лист десятирічного Веніміна Луцюка, знайдений працівниками міліції кілька років тому у будинку його батьків — активних розкольників. Третьокласник, за підказкою родичів, писав до однієї з закордонних радіостанцій (наводимо без граматичних виправлень): «Дорогі друзі!.. В нас закрите слово боже, сажають: в тюрми, лагерь, силки і застрелюють. У нас перебивають слухати радіо. Кричать по радіу, но ми чуєм, кругом радіостанції летають літаки. Я споминаю наших тишо сильно страдали і страдають. Вінца убили

він воскрес, Хоменка втопили раненого, він вплив здоровий, Лощу стріляли а самі впали мертві, Павліка кинули в огняну печь а самі попалилися...»

Бажко уявити нормальній людині ту сімейну атмосферу брехні, постійних наклепів на свою країну, в якій виховується ця дитина, якими лицемірними повинні бути люди, що прикладають руку до подібного «виховання»?!

Дітям розкольників забороняється ходити в кіно, театр, відвідувати бібліотеки, спортивні змагання, дивитися телевізор. Та й чи може бути інакше, коли їх вихованням займаються не лише релігійні фанатики, але й люди, що в минулому діяли проти Радянської влади далеко не «духовними» засобами. Хіба може навчити патріотизму колишній злочинець Павло Кулик з дружиною Грунею чи колишній учасник ОУН Антон Прищук та екстремістськи настроєна Діна Макарусь, які є активними членами секти розкольників у Луцьку та Ковелі. На словах вони «покаялись», замолюють минулі «гріхи» і одночасно виступають проти законів СРСР.

В. І. Ленін вчив, що у виховній роботі з віруючими ми повинні проявляти чуйність, уважність, різними засобами роз'яснювати шкідливість їхніх хибних уявлень. Це потрібно, у першу чергу, для самих віруючих, для їхнього щастя, щастя їхніх дітей.

Сказане стосується і баптистів-розкольників. Немає сумніву, що абсолютна більшість членів секти, які спіймалися на гачок вороже настроєних ідеологічних диверсантів, є чесними радянськими людьми, але сліпо повірили новоспеченим «апостолам» з «Ради церков».

Сучасні процеси серед баптистів-розкольників свідчать про зростаючу розчарованість віруючих непослідовністю та агресивністю «Ради церков». Роста загальне бажання жити у мирі і злагоді з іншими віруючими, поважати закони нашої країни. Дедалі більше груп стають на шлях офіційної реєстрації в органах Радянської влади. Тим шкідливішою є діяльність тих, хто намагається, використовуючи релігійні почуття, прикриваючись маскою релігійності, розпалювати ворожнечу між віруючими і атеїстами, порушувати єдність радянських людей, перекручувати і очорнювати перед світовою громадськістю внутрішню політику країни. З такими, що в чужому оці бачать порошок, а в своєму колоді не помічають, ми будемо і далі рішуче боротись не лише засобами пропаганди, а й силою законів.

5

**НА
ДВОХ
ПОЛЮСАХ**

Письменник Віталій Коротич завершив роботу над публіцистичним романом «Лице». Книга писалася в Нью-Йорку під час його перебування у США. «Книгу написав в країні та про країну, де я бував багато разів, де в мене чимало друзів, яких я щиро люблю. Книгу написав в час, коли країна ця тяжко заперуджала й не може відхекатись»,— згадує автор у вступному слові. Сторінки публіцистичного роману виникали по гарячих слідах подій та одночасно з ними і охоплюють той самий період, коли створювалась книга. Цікава і незвичайна композиція роману, до нього входять і листи, ряд яких пропонуємо читачам збірки.

«Хай книга, яку ви почали читати,— звертається Віталій Коротич до читачів,— почнеться зі слів надії, з певності того, що народи наші ніколи не зіткнуться на полі битви. Не можу вигадати ліпшого початку для книги, що пишеться в сьогоднішньому Нью-Йорку. Хай буде мир — рукостискання знайомих і незнайомих американців зігріли мені пальці, в яких затиснуто авторучку...

У цій книзі мені хочеться розмовляти з вами, з собою самим і з тими, хто вдома чекав на мене й до кого я писав листи».

ЛИСТ ПЕРШИЙ

Мила моя.

Коли я збирався до Америки, ти сказала, що там страшно. В мене ніколи раніше не було страху перед поїздкою за океан — ніколи досі, але цього разу я дуже швидко почав розуміти, що в країні багато що вже не так, як раніше. Коли ти говорила про страх, то, напевно, згадувала почуте, прочитане в листах з-за океану, навіть вловлене між рядками. Листи нині йдуть довше, бо пан американський президент добилися заборони прямого повітряного сполучення між його країною і нашою.. В Америці додалося ненависті: ненависть ця така активна, що

чітко відчувається навіть на колосальній відстані від американських людей та міст.

Я завжди зацікавлено вдивлявся в те, що зветься американським духом — навіть у найсхематичнішому варіанті — мовби розмовляв з ковбоєм із реклами сигарет «Мальборо». Але за багато літ у нас з тобою з'явилося чимало приятелів і просто добрих знайомих в Америці — письменників, лікарів, архітекторів. Я пізнав у цій країні чимало розумних людей, дружбою з якими можна пишатися.

Люди змінювались, змінювались ферми й міста. Мене в Америці вабили й грабували — бувало всяко — але ні ти, ані я ніколи не боялися цієї країни. І коли ти сказала: «Там страшно», я подумав, що добре було б проминути той страх, пройти і не зауважити.

А патомість я пірпнув у страх. Головним чипом — у чужий. Америка піколи не була надто доброю, але такою злою вона теж не була ніколи.

Ми добре знаємо, що народ, який гнобять інші народи, вільним бути не може. Трохи перефразувавши цю тезу, можна сказати, що народ, чий імепем хочуть виповнити світ силою й ляком, сам знемагатиме від жаху й насильства.

Я — про Америку. Можу писати про це фак упевнено, бо хоч люди цієї країни різноманітні, так чи інакше страхом попечена більшість з них. Навіть тих, хто сам творить атмосферу страху (класичний приклад — в американській повітній історії: колишній міністр оборони Джеймс Форестол, який википався з вікна свого кабінету з лементом: «Росіяни йдуть!» Можливо, приклад дещо спрощений, але точний за смыслом).

Коли я приїхав до Америки, то зразу ж, як робив це завжди, потелефонував своїм друзям до різних міст, але у відповідь почув дещо дивні голоси. Вони були напруженими, і я передзвонив з вуличного таксофону, бо співрозмовники натякали, що бачать вуха, вистромлені з моєї телефонної трубки. Телефонні розмови, звісно, можна підслуховувати з двох боків, але мої знайомі були певні, що підслуховують саме мене, бо в таксофонній розмові вони порозкріпачувались, сказавши, що після папої останньої зустрічі до них приходили («Звідти... Сам знаєш, звідки — таке сіре мишеня з великими вухами й червоними очницями»), а нині, незадовго до мого телефонного дзвінка, прийшли знову («Нас можуть покарати за тебе, а ти знаєш, як тепер в Америці з працею...

Нічого, повір, не змінюється в наших стосунках, але — страшно». Слово «страх» виникало часто, і в цьому теж була прикмета місця й часу; боявся не я — американців примушували боятися державно, в них викликали страх саме перед тим, що я звідти, що я радянський.

В газеті «Нью-Йорк пост» за дев'яте жовтня — карикатурка: два динозаври в печері на березі. Один динозавр сумно каже другому: «Все одно оголосять нас радянськими підводними човнами...» Справді, близько двох тижнів підряд тут жваво писали, що біля північних берегів Європи оточено й заблоковано радянський підводний човен; ось-ось його піднімуть, а тоді... Коментатори з заклопотаними обличчячками обговорювали на телеекранах дії водолазів — шукачів гіпотетичного човна та вибухи глибинних бомб, скинутих «на човен». У міру того, як історія з човном виявлялася все недвозначнішою брехнею, вона перемандрувала глибше й глибше, набираючись все меншими шрифтами, обговорюючись унівголоса. Врешті десь блимнуло повідомлення, що човен було вигадано, але провокаційний гамір запам'ятався, а спростовань я так і не прочитав...

Для них таке — справа звична, але в подібних концентраціях провокаційні публікації ще ніколи за моєї пам'яті не юрмились на американському папері, ніколи ще антирадянські качки не літали такими тугими зграями. Довівши свій комплекс державної гідності до стану самозакоханості, велика частина американської пропагандистської машини навіть не припускає наявної гордості й власної гідності в інших. Це також від страху — прагнення всім наказувати і водночас усіх підозрювати в недружності й зловорожості.

Я втомився від безглуздої старанності, з якою кінополіція ось уже котрий день переслідус на моєму телеекрані «радянського шпигуна Карлу» (так, саме так його звуть у фільмі «Люди Смайлі», і постать ця неймовірно зловорожа: так і хочеться зловити такого). Але справа не в «шпигуні Карлі» — річ у тім, що його бармалейська репутація проектується на мене, перетворюючись на активну ненависть до мене й моєї країни. Для цього багато що доводиться до повного безглуздя: коли, наприклад, у радянської людини в джеймсбондівському бойовику «Із Росії з любов'ю», знову випущеному на екран, питають, чи правильно йде годинник, людина та у відповідь кричить: «Радянські годинники завжди йдуть правильно!» До речі, на дверях до радянської установи, біля якої від-

бувається ця розмова, з одного боку великими літерами написано «Пихать!», а з другого — «Тащить!».

До цього я повертатимусь ще не раз — нахабна антирадянщина різних рівнів кружляє, насичуючи повітря, наче хмарка гнусу в тайзі. Так бути не може, не повинно, але так воно є практично без перерв з кінця 1917 року. Часом усе стає над міру — як нині. Стіна ненависті, яку вмілі й старанні майстри вибудовують з чужинської цегли не одне десятиріччя підряд — нелюдська. Вона вбивча для самих Сполучених Штатів — повторюю це: те, що відбувається нині в США, в Нью-Йорку, схоже на істеріку перед великою бідою. Коли їх били у В'єтнамі; коли Ніксон зловився в готелі «Уотергейт» і змушений був піти у відставку; коли ускладнилися взаємини з арабським світом — Америка зазнавала моральних поразок одну за одною. Їхній теперішній президент хотів би відігратись на нас. Схоже, що він сам повірив і хоче переконати Сполучені Штати, що не любити їх і не приймати їхню політику беззастережно може чи агент іноземної держави, чи людина розумово недорозвинена. Повторюються слова про наведений на нас «перший удар», про винесення засобів цього удару ближче до радянських кордонів, у Європу. Людей переконують: країна, що живе не так, як Сполучені Штати, небезпечна для них кожним днем власного існування; а Радянський Союз — смертельно небезпечний від дня утворення. У США вже не мають роботи дванадцять мільйонів людей, а вони й це намагаються зіптовхнути на нас.

Декому тут взагалі не хотілося б розрядки в стосунках з нами, багатьом бажана ситуація, в якій мир з Радянським Союзом взагалі неможливий. Коли наприкінці листопада тут з'явилося підряд кілька статей про те, що розрядка в радянсько-американських стосунках можлива і що віце-президента США Буша прийняли керівники Радянської країни, «Нью-Йорк пост», найтиражніша з тутешніх газет, винесла повідомлення про це на першу полосу під масним заголовком: «Найзапекліші друзі». Але — тут-таки я наведу першу цитату з американської преси — мені хочеться почати саме з цієї вирізки — це з лоуренської газети «Кензан» за 12 листопада: «Близько 300 людей зійшлося до аудиторії Вудраф Канзаського університету на розмову про одну з найважливіших у світі тем — про гонку ядерних озброєнь. Збори почалися об 11 годині 11 числа 11 місяця року. Ці цифри було визнано гідними уваги, бо договір, яким завершилася перша

світова війна, підписали об 11 годині 11 листопада 1918 року. У своєму виступі професор Пекалкевич сказав: «Це помилка — називати ядерні боеголовки зброєю. Зброю застосовують для того, щоб виграти війну. У випадку ж ядерної війни переможців не буде. Ядерна зброя — засіб масового знищення; війна з її застосуванням протриває з півгодини і знищить не менш як двісті мільйонів американських і радянських громадян, зробивши 55 мільйонів жертв другої світової війни цифрою маловражаючою...» Наступний промовець професор Пеламбо сказав, що «слід виявити ще більше активності в боротьбі проти гонки ядерних озброєнь і проводити більше мітингів, подібних до цього...»

Як бачиш, в Америці доволі різних точок зору. Я укладатиму цю книгу з листів до тебе, вирізок з газет і журналів, переважно нью-йоркських, як правило, не надто дружніх до нас, і — з розповіді про те, що діялося зі мною в Нью-Йорку. Все, що я пишу, — правда: імена справжні — крім тих випадків, коли мене просили трохи змінити ім'я чи ситуацію, лишивши пізнаванним сам сенс події. Але це печасто — як правило, «ріка на ймення Факт» здавалась і здається мені переконливішою за всі штучні капали та водойми.

Отже — починаю оповідь і завершую перший лист до тебе, в якому павів першу цитату з американської преси...

ЛИСТ ДРУГИЙ

Мила моя, сьогодні вранці по нью-йоркському телебаченню показували зграю пеліканів з каліфорнійського заповідника. Я не зразу й збагнув, чому ті пелікани мають незвичний вигляд: виявляється, уночі хтось повідрубував довірливим птахам дзьоби. Не голови повідрубував, не вбив одразу — що, напевно, було б легше, а прирік до голодної смерті...

Ти побачила б вагони тутешнього метро! Розмальовані аерозолями зовні й зсередини, торохтливі, бо в них відірвано все, що відривалося — вагони страждають невпинно, тим більше, що в них і далі їздять ті, хто ламав їх. «Просто вандалізм» — місцева преса не знаходить інших пояснень.

А сьогодні газети сповістили, що в Каліфорнії 28-річна Керол Сем купила в аптеці очні краплі і скористалася ними за призначенням. Напевно, ця жінка осліпне, як повідомили лікарі з її рідного Ріальто, бо у пляшечці, на якій

було написано, що то краплі Візін, містився концентрований розчин кислоти.

...Жорстокість зростає в суспільстві з приголомшливою швидкістю.

Вже тиждень американська преса намагається збагнути, як же воно трапилося, що в Чикаго загинуло семеро людей, які випили капсули знеболюючого засобу під назвою Тайленол. Згодом загине жінка від капсули екседрина. Смерті ці не мали нічого спільного з якістю самих ліків; хтось поклав у флакони капсули з ціаністим калієм. Конфіскували сотні тисяч флаконів, прийнято спеціальну ухвалу про запечатування флаконів — ну й що? Отруту могли насипати і в капсули з вітамінами, й куди завгодно ще.

В газеті «Нью-Йорк пост» за 5 жовтня цілком резонно розмірковують не про самі випадки, а про те, що собі думає убивця, який наважився на таке. Стаття закінчується словами: «Цього разу ціанід. А скільки речовин, які убивають радіацією, нагромадиться довкола нас до кінця десятиріччя?» Тут люблять вираховувати час, потрібний для того, щоб терористи всередині самої Америки нелегально зробили ядерну бомбу й підірвали її на міському майдані. У нещодавно випущеному видавництвом «Бентем букс» бестселері «Книга пророцтв» передрікається, що така бомба викине й стане засобом шантажу в найближчі рік-два. Скажімо, злочинці телефонують з Парижа й повідомляють, що в Нью-Йорку закладено бомбу; вони вимагають того й того, в іншому ж разі... Чи — злочинці телефонують з Нью-Йорка і повідомляють, що бомбу закладено в Парижі... Такі ситуації не раз уже відтворювалися в кіно й художній літературі. Можна сказати, що вони є майже звичними, але звикнути до них все одно не можу.

Ніхто не може й не повинен до такого звикати! Американці — народ витривалий і життестійкий, але через те, що чимало смертельних загроз стали для них буденними, гострота самого сприйняття життя в багатьох притлумилася.

Втім, деякі критерії постійні. В Канзасі професор Майклсон відрекомендував мені трьох своїх синів-школярів, які пускали надворі іграшковий літачок. «Мрісте бути військовими пілотами?» — бовкнув я. «Рятуй боже», — відповів мені старший за всіх трьох, а професор докірливо хитнув головою; сам він служив у війську, але синам своїм того не бажає. Ніхто з американців, наділених

здатністю до мислення, а таких більшість, — не скаже, що він бажає війни; люди не для того з'їжджалися до Америки, щоб згоріти разом з нею. Це старий український фашист Ярослав Стецько, впавши у досить войовничий маразм, рубонув цими днями з якоїсь трибуни: «Розрядка здатна довести нас до третьої світової війни!»...

Втім, сьогодні в останніх вістях я побачив дуже страшне видовище. На телебаченні показували нову гру, поширену в штатах Нью-Йорк і Нью-Хемпшир. Якийсь підприємець торгує комплектами для ігор: маскувальний костюм та пістолет, що на десяток метрів плюється білою фарбою, яку відмити можна лише в домашніх умовах спеціальними хімікатами. Учасників гри поділено на команди, які мають перебити одна одну. Поранення чи загибель учасників визначаються розташуванням плями на костюмі; очі сховані за окулярами — влучення в окуляри вважається за смертельне. По сьомому каналу нью-йоркського телесачення показували, а я довго спостерігав натхненні обличчя людей, що граються у вбивство. Граються дорослі — літ від тридцяти до п'ятдесяти: падають за стовбурами дерев, ціляться, тиснуть на курки. Про гру говорять захоплено: очі палають, голоси тремтять. Якби я не бачив учасників гри, пізачо не повірив би, що нормальні люди можуть з такою одержимістю гратися у все це. Але я бачив їх, нормальних клерків, комівоаяжерів, водіїв, які з насолодою стріляли один в одного. Дітей у цю гру поки що не беруть зовсім не з виховною метою; вважають, що діти меткіші й безжальніші — вони завжди вигравали б.

(Ще до того, як після розділу я цитуватиму уривки з преси і додаю кілька цитат до цього листа, я перекладу просто тут два повідомлення з газети, яку тримаю в руках. Це «Нью-Йорк пост» від 5 жовтня 1982).

«14-річний хлопчик з наївним личком став учора наймолодшою особою, яку судили в нью-йоркському районі Квінс за вбивство. В червні Джозеф Руссо (так звуть хлопчика) приніс пістолет у свою кімнату в квартирі на 44 вулиці, де він живе з батьками; він бавився у відеогру з 13-річним Еріком Ротжером. На патроні, яким було заряджено пістолет, було написане ім'я Ротжера. З пальцем на курку Руссо навів пістолет на Еріка, який пробував відштовхнути зброю, й вистрілив...»

«16-річного хлопця арештували вчора за те, що він поранив з револьвера трьох юнаків перед середньою школою імені Уолта Уїтмена в Брукліні. Поліція повідомляє, що Джеймс Девіс, колишній учень школи імені Уїтмена,

вистрелив з револьвера принаймні чотири рази, перш ніж поїхав на велосипеді геть. Поранених перевезено до лікарні, де сьогодні вранці один з них був у тяжкому стані».

Мила моя, це я тебе не лякаю. Це таке життя. Тут люблять дужих і не сентиментальних людей; крім усього іншого, коли небезпека Того Самого Вибуху погойдується над головами і всіх привчають, що це реально; коли до людей присувають відчуття кінця світу, трапляється чимало такого, про що соціологи ще не написали. Повага до життя деформується так само, як повага до смерті, а взаємна людська повага деформується найбільше. Навчившись убивати всередині країни, є охочі поширювати набутий досвід глобально. Ми ж домовилися, що я цитуватиму; відкриваю популярний тут журнал «Тайм». Зараз чимало пишуть про те, що президент Рейган от-от завітає до Нью-Йорка, і коментують склад його почту, заходи безпеки. Перекладаю: «Коли Рональд Рейган віддаляється од літака військово-повітряних сил № 1 в бік своїх лімузинів та вертольотів, а від них — до трибун та сцен, в його почті є офіцер, що несе тоненький чорний шкіряний чемоданчик за президентом. Цей офіцер — один з представників чотирьох родів військ, якому належить перебувати біля президента, де б той не був, у будь-яку годину дня і ночі... Вони зберігають ключі до американського арсеналу, кодові слова, якими буде пущено в діло 9480 стратегічних боеголовок загальною руйнівною силою 3505 мегатонн, націлених у середину СРСР».

Бачиш, як просто. Це вже не фарбою мазатися в ньохемпширському лісі і навіть не ціаністий калій у капсулах. Це зразу для всіх.

Неминуче замислюєшся над тим, з якою лютою одержимістю фантазують над тим, щоб нас убити — тебе, мене, нас, майже не ховаючи одержимості. І при цьому невтомно теревеняють про любов, нате рожевою фарбою замазують чорний напис на паркані. Необхідно знати про цю ненависть — вона як стовбур, до якого сходиться тисяча корінців. І, викреслюючи із свого життя нас, викреслюючи інші народи, втрачаючи, нарешті, себе самих, американці час від часу скрикують, замислюються над тим, кого ж і що саме викидають з їхнього світу, як далеко заходить прищеплювана їм нелюдськість.

У журналі «ЮС ньюс енд уорлд ріпорт» нещодавно з'явилася стаття Сола Белоу, відомого американського письменника, лауреата Нобелівської премії, сіоніста й антирадянця дуже переконаного й активного. Тим більш

цікаве його свідчення, бо виходить воно від людини, яка до американського способу життя ставиться апологетично: «Не скажу, що наші міста — прокляті місцевості, але я скажу, що тверде осереддя суспільства процвітання прокляте. Немає надії для людей на узбіччі. Ніхто не бажає потурбуватися, щоб навчити їх чогось. Вони живуть у постійному хаосі, в страшнім ревищі. І знаєте, душі їхні справді-таки уражені... Протягом довгого часу ця тема була під забороною. Ніхто не збирався розводитися на цю тему... Витворилася, навіть вросла у всіх схема. Люди кажуть: «Я повертаюсь додому втомлений, як собака, після жахливого дня в цих усіх джунглях, і я не бажаю вже ні про що таке мислити. Я зібрався пообідати, випити краплю пива і ще хочу подивитися в телевізор, заки очухаюсь,— ось такі мої наміри».

Люди не бажають боротися за людяність у собі самих. Люди намагаються вигнати жах із своїх життів, відгородитись од нього сторожами, найманою охороною, автоматичною сигналізацією. Вони не виходять вночі. Вони уникають ходити деякими вулицями... Більше не існує священної території довкруг кожного з нас. Люди опинились у відкритому полі: «Це справедливо у багатьох сферах — навіть у нашому статевому житті і в навчанні наших дітей. Ми вже привели дітей до комп'ютерів, щоб ті їх навчали; вчитель з його особистістю вже нічого не означає. Про все, що належить вам знати, вас повідомлять із скрині...»

ЛИСТ ТРЕТІЙ

Мила моя, в Америці здригнулися полюси; цими днями заарештували дуже багатого автомобільного магната Де Лорайна, який закупив для перепродажу наркоманам кокаїну на 24 мільйони доларів; багатій кипувся у бізнес, який традиційно вважався справою професійних мафіозо. Публікується чимало повідомлень про спекуляцію продуктовими талонами, так званими «марками», і про спекулянтів, які накопичили тих бідняцьких талонів на гігантські суми. Полюси здригаються, а так званий «середній американець» метушиться між ними, стаючи фігурою дедалі ефемернішою; знаходити середину все важче.

Я й сам не знаю, хто він — типовий, середньоарифметичний, найбільш узагальнений американець, чи — конкретніше — середній мешканець Нью-Йорка. Мене завжди вражає розмаїття тутешніх типів, що не вміщуєть-

ся ці в які класифікації. І все ж таки американське життя регламентоване й досліджене навіть у деталях; у тутешньому бедламі панує порядок — все нормовано, все згідно з правилами. Кожні вісім секунд у США народжується людина й кожні чотирнадцять секунд — вмирає. В середньому. Середня американська родина з чотирьох осіб споживає щороку близько чотирьох тонн їжі. Середня американська господиня відкриває 788 консервних бляшанок на рік, а чоловік випиває 52 галони кави. Але не всім перепадає порівну: я писав тобі, що вранці (перед відкриттям продуктових крамниць, коли викидають продукти, що почали псуватися) можна бачити людські зграї на смітниках. Статистика розповідає не про все: тут навіть якийсь процент куль потрапляє «непередбачено». В «Нью-Йорк пост» за 9 жовтня я вичитав про те, як було поранено кулею в ногу 11-місячну дитину в Брукліні. Мати, Розмарі Харріс, розповідала, що вона дивилася на дитину, коли та раптом впала, і потекла кров... Звідки й чому стріляли, ніхто сказати не міг.

Загалом тут мешкає різна публіка: і ковбої, й злочинці, і мільйонери. Жодна із згаданих груп не є найчисленнішою, жодну не пізнаєш на перший погляд. Якось довелося мені поспідати з Армандом Хаммером, відомим промисловцем і мільярдером, дуже розумною людиною, прихильником торгівлі з нашою країною. Хаммер виявився сухеньким, рухливим дідком в найстандартнішому костюмі масового пошиву. Їв досить скромно (шматочок сиру з грінкою, чай без цукру), діяв енергійно («якщо бажаєте, можна до обіду полетіти до мене на завод, потім мені треба до Вашингтона, а на обід повернемося сюди»). Вирізняли Хаммера у натовпі хіба що особливо ввічливі офіціанти й ресторанний «метр», який особисто сервірував нам стіл.

Є давня акторська істина про те, що «короля має грати оточення». В Америці це завжди правильно, бо людина тут визначається насамперед тим, з ким і де вона зустрічається, де працює, в яких готелях живе, де обідає, на якому автомобілі й куди їздить. Не знаю суспільства запрограмованого й поділеного навіть у подробицях немилосердніше за суспільство американське.

Тут все пізнання. Знайомий лікар казав мені, що він втратить клієнтуру, якщо не змінюватиме свій автомобіль на новий щодва роки: в Нью-Йорку є парадні двері, до яких непристойно під'їздити на старому й немодному авто. Якось я збирався зупинитися в Нью-Йорку всього

на три дні й спитав у аеропорту імені Кеннеді у спеціального чергового, який допомагає приїжджим з пошуками житла, де він порадить мені оселитися (при цьому я найперше пам'ятав про свої добові). Черговий поцікавився, що я роблю. Потім подумав-поміркував і дуже чітко сказав, що людині мого кола випадає селитися там і там. Коли я попрохав знайти щось простіше, черговий не те що зазнаважав мене, але поставився як до людини, яка в суспільстві поводить ся пеналежним чином.

Учора ввечері по телебаченню передавали репортаж з магазину одягу «Біжан». Костюми там коштують від півтори тисячі доларів і вище (в сусідньому, «звичайному» закладі, можна придбати на цю суму десять-дванадцять вовняних костюмів-трійок), ковдри з хутра — найдешевші по п'ятнадцять тисяч доларів (автомобіль класу нашої «Лади» коштує тисяч з п'ять). Власник магазину сказав репортерів: «Я працюю для людей, в яких є все, їм бракує лиш моєї фірмової етикетки на підкладці — свідоцтва приналежності до еліти. І вони готові платити за таку етикетку...»

Якщо ви завжди обідаєте в тому самому ресторані і вбираєтеся в того самого кравця, ви зустрічаєтеся щоденно з тим самим колом людей, і знамените американське «ланч-тайм» — «обідня перерва» стає порою скріплення колишніх зв'язків і налагодження нових. На цьому не заощаджують: суспільство розсортоване на всіх рівнях і за багатьма ознаками. Не ображайтесь, коли вже при знайомстві у вас спитають, де ви народилися, в якій школі та в якому університеті вчилися, де живете зараз і коли який автомобіль ви придбали. Якщо ви іноземець, запитання все одно будуть спробою звести вашу долю до спільного, зрозумілого по цей бік океану знаменника. Наприклад, у мене тут часто запитують, скільки я заробляю на рік; дуже дивуються, коли кажу, що колись був лікарем, а тоді кипув цей фак, питають про гонорари, про автомобіль, про те, шив я костюм чи купував готовий. Якщо починають шанобливо презиратися, то не тоді, коли я кажу, скільки книг і якими мовами в мене виходило, а тоді, коли з'ясовується, що на телебаченні у нас щомісяця є «моя» годинна програма. В Америці ведучий регулярної телепрограми заробляє дуже-дуже багато і займає в суспільній ієрархії одне з найпрестижніших місць.

Такий це світ: таким його робили і такий він вдався. Гроші регулюють чимало взаємин і репутацій, стають не тільки засобом придбання ковбаси у магазині, але й

твоєю характеристикою. Тут ніхто не повірить у твої розум та енергію, якщо ти заробляєш мало. На кожній посаді є система надвишок і премій — стимуляцій за ініціативність. Надвишки ці на всіх суспільних рівнях мають різний вигляд: деś вони є частиною заробітку, і якщо ти не заслужив їх — шукай іншої праці. Офіціанти, гардеробники, таксисти, покоївки взагалі головну частину свого бюджету формують з «типс» — чайових. Є навіть офіційні таблиці, якими пояснюється, кому й скільки давати. Швейцарові в готелі чи готельному кур'єрові належить платити не менш як 50 центів за перенесення одпієї валізи від ліфта до твого номера. Офіціантові належить 10—15 процентів понад загальну вартість замовлення чи, якщо, наприклад, сніданок включено у вартість номера (що в Америці трапляється рідко), все одно лишати чайові на столі. Покоївці належить давати не менш як п'ять доларів наприкіпці тижня, це мінімум — інакше вона може спитати, чим звинила. Моя покоївка звернулася до мене з іншим проханням: підняла торшер і попрохала, щоб я клав чайові під нього. «Ледь ви в суботу виходите з номера, — сказала вона, — а стара мимра-рахівниця вже відчуває, що у вас на столику — п'ятірка для покоївки, — вона біжить в номер, заки ще я заступлю на чергування, і цупить банкноту. Прошу вас, кладіть під торшер». Класти слід неодмінно. Тут є навіть легенди з приводу того, що буває з економії на чайових. Один журналіст цілком серйозно мене переконував, що в готельної обслуги є система секретних позначок-характеристик, якими непомітно класифікуються валізи гостей. В третьому або четвертому готелі речі нещедрого подорожнього можуть постраждати...

Перукареві годиться долар поверх рахунку, хоч нині в Нью-Йорку постригтися дешевше, як за шість доларів, не можна. Таксистам треба давати 15 процентів над рахунок з лічильника, хоч нью-йоркське таксі й так дороге.

Якщо тобі допоміг ліфтер, слід винагородити й ліфтера. А якщо тобі дозволили скористатися з телефону адміністратора в готелі чи у крампиці, слід ввічливо запропонувати гроші чи покласти 25 центів біля апарата. Слід засвоїти, що задурно тут особливих благ не здобудеш: як сказав мені один знайомий співак — «задурно лише пташки співають».

Коли в тебе немає зовсім нічого — не живи у готелях, не задивляйся на таксі, не телефонуй, не користуйся ліфтами. Втім, щодо ліфтів та безгрошів'я, то й тут виявився

можливим варіант нетиповий, про який я вичитав у «Нью-Йорк таймс» за 24 вересня. Цитую: «Мати з двома маленькими дітьми, одному з яких тільки 6 тижнів, учора виявлені в старому приміщенні для двигуна ліфтів. Вони жили там — під дахом в Брукліні. Поліцейський офіцер Джон Комтелло повідомив, що він наштотхнувся на них, виконуючи звичайний обхід дахів на Саттер-авеню». Але таке повідомлення — для різноманітності, дещо відступаючи від теми листа...

Єдині, кому тут можна не давати чайових, так це музейні екскурсоводи — вважається, що люди вони дуже інтелігентні, а значить, повинні задовольнятися малим. Але людині, яка, присвічуючи ліхтариком, проводить тебе в зал після початку кіносеансу, слід дати не менш як півдолара. Є навіть старий анекдот про глядача, що вирішив зекономити, втупився в екран і удав, що не помічає людини з ліхтариком. Той пом'явся поруч, а тоді нахилився до глядача, якого щойно привів, і сказав йому на вухо: «Убивця, якого шукають, — бухгалтер...»

Так що чайові треба давати. Розповідаю тобі про це, щоб ти теж знала, як тут багато чого стало відвертим. Тим більше, що доки не збагнеш усіх особливостей американського побуту, жити буде важко, а часом і небезпечно. А коли збагнеш ті особливості — теж не завжди легше. Втім, у Нью-Йорку чимало такого, до чого ніколи не звикнеш, але й це американці впрошують у свої логічні системи.

Кілька слів на закінчення

Хтось з американських публіцистів писав, що всі великі держави минулого — від Римської імперії до Британської — розпадалися від внутрішньої напруги, внутрішніх проблем, а не від нападів ззовні. Це точне спостереження: періоди розпаду й напіврозпаду є не тільки в радіоактивних елементів, але і в соціальних систем.

Я дуже хочу, щоб Америка вийшла з свого теперішнього страждання порозумнішавши, облагородившись і збагнувши, що відбувалося з нею. Не знаю, хто відкрив Америку, — офіційно вважається, що Колумб 490 років тому. Закрити себе Америка здатна тільки сама. Мені віриться, що сіячі ворожнечі не будуть всевладними над великим народом Америки, що сьогоднішня мука й біль стануть прийдешніми досвідом і розумом. До побачення, Америко!

ІГОР
СКРУТЕНЬ

Переступити межу

Телеграма: «Ваша мама вже не живе. 1 червня в Чикаго її збито автомобілем».

Лист перший: «Дорогі діти Олі — Галино і Сергійку! В суботу, 6 червня, поховали ми нещасну вашу маму на цвинтарі святого отця Миколая».

Лист другий: «Тепер опишу, як то було. Пополудню вона йшла до праці на нічну зміну. Стояла сама на тротуарі, чекала на автобус. Якийсь варіят в'їхав на тротуар, забив її на місці і, завернувши авто, переїхав через дорогу на другий бік...»

Ситуація: жителька Сокаля, що на Львівщині, у травні 1979 року поїхала погостювати до батькового брата, який проживає у США. Засліплена бутафорією примарного заокеанського раю, жінка залишилась у ньому назавжди, пов'язавши свою долю з першим-ліпшим «крайнином». По суті відмовившись від дітей, покинутих на Батьківщині. Від самої Батьківщини.

Їй залишилось одне: старіти на чужих хлібах і, старіючи, прозрівати поволі, болісно, караючись усвідомленням неоправданості допущеної помилки.

Сталось, однак, інакше: навіть старість обминула її.

Так, жінки про яку йдеться, немає серед живих. Обставини її загибелі, як і останні хвилини життя, не підлягають перевірці на достовірність. Автомобільний «хай-вей» Чикаго, де восьмициліндровою смертю була збита Ольга Ільківна Вітик, оповитий таємницями кривавих драм щільніше, ніж тамтешнім смогом.

Давайте спробуємо перекинути місток з нового Сокальського автовокзалу, з чепурних вулиць райцентру просто на «той берег» проблеми, принагідно зауваживши, що ні до цих любовно розквітчастих керамічною будинків, які виростили тут, мов гриби після дощу, ні до інших обнов

міста О. І. Вітик не мала жодного відношення, а якщо й будувала щось, то хіба свій поки що нехитрий план, про який ніхто не повинен був знати: ні оточуючі, ні діти, ані чоловік, на той час, правда, уже колишній.

Щоправда, на цій підставі ще не варто говорити про конфлікт з власною совістю. Просто справа в тому, що ця жінка ніколи «за так» не брала на себе ноші важчої, ніж сусід. Упершись, як стовп, пізачо не зрушила б з місця, доки не дочекалася найвигіднішого, знову ж таки для себе, моменту. До речі, розміри честолюбства в усіх вищезазначених ситуаціях, як правило, обернено пропорційні її здібностям і віддачі. Тому й хилилась у будь-який бік, як той же стовп, що не закріплений в основі...

Звичайно, найпростіше бачити в цій ситуації не просто закономірність, а трагедію людини, що так і не збагнула до кінця, в чому саме її помилка, чому «вільний світ», у який вона так поривалась, відмовив їй у взаємності, зім'яв і викинув, наче непотріб. Або, нарешті, в тому, що сталось, звинувачувати злу долю-мачуху, такий собі невідворотний фатум, на чому, до речі, наполягала старша сестра загиблої К. І. Джуман.

Та ось із напівмороку кімнати виринає мокре від сліз юне дівоче обличчя, як дві краплі води схоже на те, що дивиться на нас із фотографії у траурному обрамленні, притуленої в глибині серванта. Вечірні сутінки вже розмили зображення, але я бачу, як Галя невідривно вдивляється в рідні материні риси, ніби намагаючись розгледіти в них щось таке, що й досі залишається незбагненим, неосяжним.

— Не знаю, що говорила вам тітка, — нарешті озивається вона. — Зрозумійте й мене. Звичайно, я маю всі підстави ображатися на матір. Гадаєте, легко нам було, коли покинула нас, проміняла на своє примарне заморське щастя. Але якби хто знав, які листи писала вона про страшний той світ. Чує моє серце: її загибель не була випадковою. Найлегше зіпхнути все на якогось божевільного, що втратив контроль над машиною. А як розуміти слова тамтешнього її нового чоловіка, який передав знайомим, що на Україну дорога йому заказана? Чого він так поспішив зняти з маминого рахунку, як тільки її не стало, тяжким потом зароблені гроші? Зрештою, почитайте самі. Тут і від неї, і від стрийка, і від отого...

Вона простягає целофаном обгорнуті листи, і стає очевидним: усе, що досі було сказано про матір, — виношене, вистраждане чи кинуте спересердя, стане на свої мі-

сця лише тоді, коли до останнього рядка будуть прочитані ці короткі послання з чужини.

Ідемо в Белз — містечко, де тривалий час проживала О. І. Вітик. І одразу ж перша несподіванка. Люди, котрі добре знали її, за всіма ознаками цього тихого куточка, мали б о цій передвечірній порі відпочивати від денних турбот. Однак всі як один зібралися вони в кабінеті заступника директора тутешнього ІТУ В. Г. Чернявського.

— Телефон, — коротко пояснює Володимир Григорович. — До того ж майже всі працюють тут-таки, в училищі. Та й погодьтеся, що подібний випадок мало кого міг залишити байдужим.

Що ж, резонанс, тим більше такий, — це зрозуміло. Щоправда, не так уже й часто доводиться пересвідчуватися, який заряд громадянських пристрастей він у собі таїть. Адже йдеться про випадок, де все спресоване, як вікові кільця спилоного дерева: ось — життя, ось — смерть... От тільки звідки ще беруться уявлення, ніби людину, з якою «з'їдено» пресловутий пуд солі, можна читати, як детектив у переповненому трамваї: цю сторінку пропустити, а цю — одним залпом, до найближчої зупинки?

Хай вибачать Євстахія Григорівна Лисканич, але порівняння це вперто діймало, коли слухав її схвильовану розповідь. Очевидно, бажання бачити колишню свою подругу саме такою, якою праглося, щоб вона була, непомітно переросло в ілюзію, у солодкий самообман. До речі, це чудово усвідомлювала і сама Ольга Ільківна, бо ж не випадково майже кожний її листовний зойк із-за океану закінчувався словами: «Тільки не говоріть про це все Стасі». А Стася — Євстахія Григорівна — й досі не сумнівається у прекраснодушності намірів О. І. Вітик.

— Так, ми з Олею ніколи не мали секретів одна від одної, — розповідає вона. — З усіх родичів я з нею найбільше товаришувала. Жили душа в душу. Коли прощалися, пам'ятаю, запевнила: лиш подивлюся, як там стрийко живе, — і назад. Не могла ж вона дурити мене...

«Мені біда, що я ще не маю дозволу жити в Америці, бо не маю свідоцтва про розлучення, і вони кажуть мені чекати рік часу, аж тоді получу дозвіл. То я, якби мала всі документи, чорта б лишила і жила сама, а так мушу терпіти, бо щось може сказати, і все пропало тоді взагалі...»

У цьому уривку з листа О. І. Вітик не переставлено, як мовиться, й коми, але не будемо передчасно картати себе за мимовільне проникнення в чужу таємницю чи забарвлювати сарказмом риторичне, в даному випадку, запитання: то що ж воно тоді таке — жити душа в душу? Як виявилось згодом, уміло награна щиросердність утішачки ввела в оману багатьох її близьких і знайомих. Та й від рядків, процитованих з листа, вже аж занадто віс холодком далекоюсяжного розрахунку, щоб їх можна було розглядати як крик зболеної душі чи невдалу спробу пожартувати над тими самими близькими і знайомими. Що ж стосується «чорта», тобто, як ви вже мабуть здогадалися, нового заморського обранця матері двох дітей, кинутих напризволяще, якогось там Дмитра Пукаса, то він теж не остання фігура у цій відчайдушній грі «хто кого», сумний фінал якої нам уже відомий.

А втім, напризволяще — не зовсім точно. В нашому суспільстві неповнолітні його громадяни сам на сам із бідю не залишаються. Тим паче — з такою бідю. У якій же ж, справді, буйній уяві могла пародитися настільки холоднокровна за викопанням, але так не обтяжена моральністю операція, унаслідок якої були закладені, немов у ломбард, і запах трав отчої сторони, і сміх рідної дитини? Та й чи сама лишень відступниця-матір могла дійти такої бузувірської думки?

— Знаю одне,— це знову Євстахія Григорівна.— Діти як ніхто відчують, звідкіль іде несправедливість. Це я стверджую як педагог і матір. Якось ми їздили навідати тітку, яка живе в Латвії,— вона, до речі, й досі не знає, що сталося з Олею. І ось Сергійко, молодший її син, який їхав з нами, просто так і сказав: «Це вони там її обкрутили...» І слюзи на очах, немов дві великі горошини.

«Він, бестія, хитрий і нічого мені не дає. Я мушу давати свої гроші на вікт (харчі), і за комірне (квартиру) плачу половину — 80 доларів на місяць. Стрийко каже: ти дурна, не плати. Але як не платити йому, коли він вимагає. Якби інша була ситуація, то я не виходила б за нього, та інакше не можна лишитись було».

Це знову рядки з листа О. І. Вітик. І знову — різкий контраст. Адже просто неможливо не помітити роздвоєність її характеру, яка впливає перш за все із двозначності поведінки. З одного боку, піби переважають риси, що викликають співчуття: розпука людини, котра відчуває душевне сум'яття, шукає своєї правоти. Між цими рядка-

ми навіть вловлюється інтонація боротьби, прагнення будь-що утвердитися в умовах жорстокого практицизму, де навіть своєму чоловікові треба сплачувати належну суму за право подружнього співжиття.

А з другого,— від усього цього і сліду не лишається. Вірніше, щезає саме «я» як концентрований вираз колективістської природи людини. Є тихий, але впертий намір домогтися свого — залишитися «там». Яким чином, не має жодного значення. Аби тільки спробувати й собі відчинити браму примарного Ельдорадо, де стільки припасено добра, що тямковитому і небезталанному завжди перепаде ласий шматок. Кажете, його населяють підступні й облудні bestii? А хіба у нас клепки бракує!

Ось вона, відмичка, якою О. І. Вітик збиралася відкрити для себе цю браму, аби урвати «свою» частку скарбу, який так нетерпляче (аякже!) чскав на неї. І невтямки їй було, що століттями вивірений механізм під назвою «приватна власність» давно налагоджений тільки на зиск, на те, щоб дерти, а не давати. Врешті, трапилося те, що й повинно було трапитися, коли коса знаходить на камінь...

— Оля стояла на перших страхах,— розповідали мені в кафе «Сокальчанка».— Вона взагалі хотіла бути у всьому першою. І насамперед у моді. «Ви не вмієте подати себе»,— любила повчати наших дівчат. А в погляді зверхність, ніби й справді в тарілці не борщ, а весь її гонор.

«Не так мені в тій Америці мається, як вам гадається. Заманили сюди багатством, а воно не для мене. Рано встаю на роботу, а очі від плачу, як баньки. Ще такого дня не було, щоб я не плакала, а особливо вночі плачу, коли присняться діти. Пробуджуюсь, а їх нема, тоді знов плачу».

...А ось і перша розплата за самовпевненість, у якій падто пізно спрацювали гальма.

Та це ще було не прозріння, ні. Ще вірила вона, що, врешті, вдасться приборкати й «чорта», який методично її тероризував, і невіддатливий цей, дедалі незрозуміліший світ. Хоча все частіше звучали в листах нотки сумніву щодо чеснот заморського родича, щодо «хитрої» лінії чоловіка, котрий «щось може сказати, і все пропало тоді взагалі». І чи не велась тут приховано якась інша, невідома їй гра?

«Я проклинаю свою долю, кождий день, чого я тут. Не знаю мови, стою на роботі цілий день, як пень, ні до кого ні слова, а прийду додому — мій чорт старий теж не

говорить, а якщо і говорить, то намовляє всілякого. І хоч з моста та в воду...»

Стоп! А чи не тут розгадка? Намовляє — чого? Вимагати підвищення платні у хазяїна фармацевтичної фабрики, на яку пощастило влаштуватися? Скуповувати акції збанкрутілої компанії? Мовчить напір. Мовчатиме вже й авторка листа. «Нещасний випадок...»

Та звернімося, так би мовити, до очевидця. Ганна Іванівна Гайдук нещодавно повернулася з Чікаго. Там вона зустрічалася з Ольгою Іванівною незадовогу перед її трагічною загибеллю. Ось що вона розповідає:

— Якби я бачила, що моїми руками комусь забаглося болото місити, аби потім топити в ньому мою честь, честь моєї країни,— я би знайшла, що тому сказати. Правду вам оповідали: ми з чоловіком — він у мене шофер, директора заводу возить,— недавно у родичів у Чікаго гостювали. І коли верталися, в аеропорту через перекладача якийсь панок довго розпитував, хто ми, ким працюємо, а відтак зачав бідкатися, що ми, Радянський Союз тобто, не хочемо, мовляв, розвивати добросусідські відносини. Слухала я усе те, слухала, а далі без усіляких там дипломатій сказала йому дещо. Того панка як вітром здуло...

Але вас, певно, не те привело. Оля Вітик? А чого ж би не стрічатися? У родича мого, в його будиночку, обкладеному червоною цеглою, і стрілися. Як вона довідалася, що я приїхала,— то не моя справа, але, пам'ятаю, чоловік її, лисуватий такий субчик, все переконував: «Ви не думайте, я біди Олі не зроблю, я тихий і взагалі щирий ваш краєнин, хоч і приїхав сюди з Німеччини». А відтак пішли з Олею на кухню, бачу, вона сама не своя, все поривається щось сказати. Про дітей спитала, а потім сльозу пустила, попередила чогось, що не бавиться в політику, а сама на двері поглядає, ніби кого боїться. І подумала я, що не солодко доводиться моїй країні...

Більше ми з нею не бачились, але що ще хочу сказати. Брат чоловіка, Йосиф, той що в Америці, коли я, вже повернувшись додому, його в листі запитала, як там Оля, дуже коротко відповів. Знаєте, що він мені відписав? Не шукай, Ганю, мені таких знайомих. Ось так.

...Нарешті, переводимо дух. Інформація інформацією, та треба і їй дати лад. І простий, як ковток повітря, висновок раптом вигулькує сам собою. Ті дві жінки, що зустрілися там, на кухні в чікагському будиночку, обкладеному червоною цеглою, звичайно ж, ще не уособлювали

два різних способи життя в чистому, так би мовити, вигляді. Судячи з усього, Ольга Вітик не піддалася «всіляким намовлянням» «тихих» антирадянців-пукасів. Можливо, інстинкт підказав їй небезпеку, а може, прокинулася громадянська совість, до часу засліплена блиском вітрин багатої Америки. Це — важливо, але в даному випадку справа в іншому. Не можна бути патріотом своєї Вітчизни, водночас тримаючи за щокою підсолоджену пілюлю і пориваючись у позолочену пастку, позначену речовими символами західного благополуччя. «Не бавлячись у політику», виключаючи її із свого життя, така людина вважає, що і політика залишає її поза сферою свого впливу. Наївний самообман! І надто небезпечний, як це ще раз засвідчила трагедія, що розігралася на одній із вулиць Чікаго.

І останній візит — у партком Сокальського заводу хімволокна, де працює Галя Напора, дочка загиблої.

— Прізвище вона змінила недавно, — розповідає секретар комітету комсомолу Валентина Зівака. — Вийшла заміж. Надали квартиру. А коли приймали її в комсомол, вірите, я щиро раділа за товаришів: стільки виявили такту і розуміння того, що сталося... Зараз Галя збирається вступити у технікум. Брат її, Сергій, теж вчиться і працює одночасно. Загалом — усе нормально. Як і повинно бути.

Як і повинно бути!

СЕРГІЙ
КУЗІН

Пізнається у порівнянні

Різні зустрічі трапляються на журналістському шляху, але деякі з них особливо запам'ятовуються, бо дають багатий матеріал для роздумів, для співставлень. Останнім часом мені довелося розмовляти з кількома зарубіжними гостями Донецька, які приїжджали в наше місто як туристи, на запрошення родичів. Їх долі чимось схожі, а в настроях багато спільного. Всі вони пережили війну, постраждали від злочинів фашизму. Тому дорожать мирним життям, і про прагнення миру для людей говорять як про найсокровенніше своє бажання.

Мої співбесідники — громадяни капіталістичних країн: Нідерландів, Франції, Бельгії і ФРН. Їхні сім'ї, як кажуть, середнього достатку — не бідні, але й не живуть у розкошах. Тому усіх в однаковій мірі хвилюють проблеми добування хліба насущного, все зростаюча дорожнеча найбільш необхідних продуктів і товарів. Хоча дехто з них висловлювався з цього приводу досить стримано (що, звичайно, легко зрозуміти — зустрілися ми вперше), стурбованість, невпевненість у дні сьогоднішньому і завтрашньому була помітною у їх словах.

Долі всіх, про кого я пишу, так чи інакше пов'язані з нашою країною. Одних з Батьківщиною розлучила війна, батьки інших покинули Росію за царату. Та не тільки ностальгія і бажання побачити близьких є основою симпатій цих людей до нашої країни. Побувавши тут, вони багато чого зрозуміли. Не тільки подив, а й щире захоплення викликали у них наші досягнення. Адже у своїх країнах ці люди отримали надто скупу і, м'яко кажучи, неточну інформацію про Радянський Союз. Хоча проявляли щирий інтерес до життя у нашій країні.

Підданий Нідерландів Віллем Ван дер Енд у роки другої світової війни брав активну участь у русі Опору. У час суворих випробувань він познайомився з радянськи-

ми людьми і до цих пір з вдячністю згадує їх братню допомогу, душевну щедрість.

Незважаючи на роки, він по-спортивному худорлявий, підтягнений, чіпкий погляд з-під товстих скелець окулярів з цікавістю ловить кожен ваш жест. І хоча по-російськи Ван дер Енд розмовляє не досить вправно, нитку бесіди не губить. А такі слова, як «мир», «радянські люди», «дружба» вимовляє майже без акценту. Мабуть, тому, що добре знає ціну цим поняттям.

У Радянському Союзі він уперше — близько півтора місяця гостював у Донецьку на запрошення близьких родичів.

Не були до цього в СРСР і службовці з Франції Жорж і Роза Ланіни, але життям нашої країни цікавилися постійно. Батько Жоржа — Петро Ланін у період розгулу царської реакції емігрував з Росії і поселився у Франції. Але весь час тужив за Батьківщиною, багато розповідав про неї синові, а в 1966 році приїжджав у СРСР, зустрічався з близькими, які тут залишилися. У 1980 році він збирався знову побувати в нашій країні, але вже разом з сином і його дружиною, оформляв документи. Та смерть перешкодила. Жорж і Роза приїхали в Радянський Союз удвох і, виконуючи останню волю батька, прийшли вклонитися його рідній землі.

Валентина Олександрівна Медведєва народилася у робітничому селищі Моспіно, що розташоване у межах Донецька. У 1942 році дівчинку разом з матір'ю вивезли до «третього рейху». Після приходу американців 16-річній Валентині так і не вдалося виїхати на Батьківщину. Вона познайомилась з молодим військовополоненим з Бельгії Клаусом Ханеусом, вийшла за нього заміж і виїхала в його країну. Тут вона проживає і тепер. Та на Батьківщину, звичайно, тягне. За час, що минув після війни, вона не один раз відвідувала свою сестру А. Ф. Сорокіну, яка й досі живе у Моспіно.

Друга світова війна вплинула і на долю Марії Кушнарєнко — уродженки села Слов'янка Великоновосілківського району Донецької області. Фашисти також забрали її на каторжну працю до Німеччини. Марія працювала на заводах у Рурі. Тут у неї з'явилася сім'я, і вона так і залишилася у ФРН.

Нещодавно Марія Мінічна Фюре (Кушнарєнко) побувала в Донецьку як туристка. Зустріч з рідною землею після 37-річної розлуки справила на неї незабутні враження.

Розмови наші відбувались у різний час, але для зручності читацького сприйняття ми згрупували питання і відповіді на них, надаючи по черзі слово кожному із наших гостей.

На початку інтерв'ю попросили співрозмовників розповісти про найбільш сильні враження від перебування в нашої країні, у Донецьку.

Віллем Ван дер Енд, наприклад, сказав, що в першу чергу він би відзначив працелюбність донечап.

— Мої родичі,— пояснив він,— багато розповідали про те, ціною яких зусиль видобувають вугілля гірники. Люди моєї країни з не меншою наполегливістю вже декілька століть відвойовують землю у моря, щоб сіяти хліб, пасти худобу, будувати житло. Про це я згадую і тоді, коли дивлюсь на кущі троянд, якими засаджені донецькі проспекти. У моєму рідному місті також багато квітів і зелені. Я побував у краєзнавчому і художньому музеях. Дуже сподобались мені полотна Айвазовського. Хоча він і малював південне Чорне море, але під час шторму воно так схоже на наше, Північне. Ще я захоплююсь спортом, зокрема, футболом. Багатьох ваших відомих гравців, особливо Блохіна, в Голландії добре знають. Цікавлять мене російські пісні у виконанні Людмили Зікіної. Я сам граю на акордеоні, піаніно і з задоволенням підбираю деякі мелодії.

Жорж Ланін:— Я радий, що знаю тепер про радянську дійсність не з чуток і розповідей. Бо ж як у нас: береш до рук газету Французької Компартії «Юманіте» і знаходиш там матеріали про високий рівень життя трудящих в СРСР, їх миролюбність, про успіхи в різних галузях народного господарства. А, наприклад, газета «Орор» та інші праві видання, навпаки, поширюють різні плітки про жахи, що, мовляв, творяться у вашій країні, твердять про радянську воєнну загрозу. Безперечно, така суперечлива інформація породжує сумніви.

У СРСР ми з Розою пробули 17 днів, відвідали Сухумі, Сімферополь, Москву, Київ, Донецьк і переконалися, що у вас доволі високий рівень життя. Як парижани, з усією відповідальністю можемо стверджувати, що люди, яких ми бачили на вулицях, одягнені модно, мають добрий смак.

І привітність, миролюбність радянських людей не викликає сумніву. Та й як може хотіти війни народ, що заплатив 20 мільйонами життів, аби звільнити людство від фашистської чуми.

В. О. Медведєва:— Бувати у місцях, де вперше побачив сонце, провів свої дитячі роки — потреба моєї душі. Крім того, тут живуть моя сестра, племінниці, їх діти. Думаю, що кожний мій приїзд справді є приємним для Шури, її чоловіка, їх дітей. І я дуже вдячна моїм близьким за гостинність.

М. М. Фюре (Кушнарєнко):— Буквально кожен день, кожна година на рідній землі для мене дорогі і пріємні. Я спеціально їхала поїздом від Аахена, де я тепер живу, до Донецька, щоб знову таким чином подолати той шлях, яким у 1943 році везли мене до Німеччини, і якимось підготуватися до приїзду в рідні місця. Прибувши у Донецьк, який колись добре знала (жила і працювала тут кілька років), спеціально пройшла вулицею Артема, уважно придивлялась до будинків, зупинялась біля клумб з квітами, вдивлялась в обличчя перехожих. Все було і не подібне на те, що збереглося у моїй пам'яті з довоєнного часу, і разом з тим якимось дуже близьке мені, ніби я повернулась до батьківського дому після тривалої відсутності.

Місто розбудувалось, з'явилося багато висотних споруд, вулиці стали більш широкими, завітчаними. Та особливо вразили мене зміни у селі Слов'янка, де пройшло моє дитинство. Високоомеханізоване господарство, з яким мене познайомили, широкі заасфальтовані вулиці, гарні алеї, на яких посаджено дерева.

Кореспондент:— Що з побаченого у нас вам найбільше запам'яталось?

Ван дер Енд:— Мені дуже сподобалась ваша молодь. Здорові, веселі хлопці, багато з них — спортсмени. Три дні я мав нагоду перебувати в спортивному таборі «Юність» на Азовському морі, де відпочивають учні технікумів. Таких таборів, у яких молоді люди проводили б разом канікули, у Голландії немає.

М. М. Фюре:— Перш за все найбільше запам'яталися зустрічі з рідними. Я спеціально приїхала на весілля до моєї племінниці Тоні. Справа в тому, що мій брат — Іван Минович Кушнарєнко і тепер живе у селі Слов'янка Великоновосілківського району, працює пасічником у колгоспі «Перемога». У нього велика сім'я. Діти брата — допитливі, здібні молоді люди.

Взагалі, радянські юнаки і дівчата ввічливі, привітні, як і більшість людей в СРСР. Один хлопець їхав зі мною в купе. Допоміг мені і речі розкласти, і охоче відповідав на мої запитання. Ось такої поваги до літніх, щирого бажання допомогти дуже не вистачає багатьом молодим

людям на Заході. Вони мало читають, нічим серйозним не цікавляться. Дискотека, бар, «красиве життя», якщо є на це гроші,— ось що приваблює багатьох юнаків і дівчат. Якщо не маєш заможних батьків — про навчання у вузі нічого й думати.

Жорж Ланін: — Звернув увагу на те, що ваша молодь любить спорт, туризм. А це зближує людей. Гарні у вас спортивні комплекси, зокрема тенісні корти Палацу спорту «Локомотив», про які кажуть, що вони одні з кращих у Європі.

Кореспондент: — У вас, я думаю, виникало бажання порівнювати.

Ван дер Енд: — Так. Зокрема привертає увагу низька квартирна плата в СРСР. У Голландії ми в середньому щомісяця платимо за квартиру 210 гульденів (близько 70 карбованців). Надзвичайно дешевий у вас проїзд у міському транспорті. Порівняйте самі: за дорогу від фабрики переробки м'яса, де я працював механіком-наладником до виходу на пенсію, до мого будинку (12 кілометрів) я платив шість гульденів, тобто близько двох карбованців.

В. О. Медведєва: — Як господиня, що тривалий час працювала і вела справи великої сім'ї (у мене два дорослі сини), не можу не сказати, як подобається мені, що ціни на продукти харчування у вас стійкі. У нас же вони постійно зростають. Те ж саме стосується і квартплати, вартості медичного обслуговування, утримання дітей в дитячому садку і яслах. Досить сказати, що понад 70 процентів пенсії чоловіка і допомоги по безробіттю, яку я отримую, іде на оплату житла і харчування, хоч їмо ми й не багато. А пенсія у чоловіка не з найменших: він втратив здоров'я на вугільній шахті, тож промислова компанія відшкодовує йому і втрату працездатності. Я пропрацювала тридцять років на швейній фабриці у місті Бенше, де ми живемо. Але через серйозні економічні труднощі її закрили, а я опинилася «за бортом». Допомога ж по безробіттю мізерна, а незабаром стане ще меншою (з часом вона поступово «тане»).

До того ж необхідно регулярно відмічатися на фабриці. Якщо цього не зробиш, можуть запідозрити, що десь знайшов роботу, і взагалі позбавити допомоги. От і зараз я мушу залишити гостинний будинок сестри, аби встигнути прибути туди саме у визначений для цього день. Все це так принизливо...

У майбутньому поліпшення я не сподіваюся. Пенсію,

навіть за таким стажем, як у мене, починають платити після досягнення 60-річного віку. Виїхати на роботу в інше місто не можу, бо не маю на кого залишити хворого чоловіка. Від дітей чекати допомоги не доводиться: вони тільки спинаються на ноги, нещодавно одружилися. А ціни зростають, і жити стає все важче.

Кореспондент: — Ваші діти вчаться?

— Ні, мої сини працюють. Обидва — мулярі на будові. Навчання у вузі коштує занадто дорого. До того ж немає гарантії, що, здобувши освіту, вони знайдуть роботу по спеціальності. І врешті-решт, затративши стільки часу й коштів, хлопці все одно мусили б податися на ту ж саму будову. Отже, поки молодий і є сили, треба якимось себе забезпечувати, відкладати гроші на «чорний день».

Дуже дорого обходиться медичне обслуговування. Наприклад, виклик лікаря додому коштує 350 ф'ранків (це вартість семи десятків яєць або двох кілограмів вершкового масла). Увечері ціна візиту зростає до 500 ф'ранків. Ліки також дуже дорогі. Медичне обслуговування в лікарні підприємства (стаціонарне) надається тільки в тому випадку, коли пацієнт має певний трудовий стаж. Моя перша дитина померла у мене на руках. І хто знає, можливо, хлопчик залишився б жити, якби я мала можливість лягти разом з ним до лікарні...

М. М. Фюре: — Ми з чоловіком — інженером Генріхом Фюре — починали подружнє життя буквально з «нуля». І тільки на старість, ціною тяжкої праці, змогли побудувати будиночок. Сьогодні більшість громадян ФРН зі скромним заробітком прагнуть хоч на старість вибратися із злиднів, накопичити певну суму.

На житло і комунальні послуги у ФРН середній громадянин витрачає понад третину свого заробітку. А скільки коштує навчання дітей!

Кореспондент: — Які із спогадів про воєнні роки залишилися вам у душі?

В. О. Медведєва: — Спогади про дитинство завжди свіжі і чіткі. Але не всі вони приємні. Я, наприклад, не можу забути фашистської неволі. То була важка праця. Обходилися з нами не краще, аніж з худобою. Бараки на триста чоловік, нари з солом'яними матрацами, і на весь барак — одна піч. Фашисти зазнавали невдач на Східному фронті — і свою злість зганяли на нас, росіянах. Чимало жінок і дітей померли від голоду, хвороб, добоїв. Важко про це згадувати...

М. М. Фюре: — Коли мене привезли в Німеччину, йшов 1943-й рік. Працювали на заводі з п'ятої ранку до сьомої вечора. Та найбільше довелося вистраждати моїй семирічній дочці. Ще й сьогодні не перестаю дивуватися, як нам пощастило вижити.

Жорж Ланін: — Під час окупації Франції фашистами я був підлітком. Ці роки мені запам'ятались постійним голодом. Жити було важко: крім фашистів над вами зпущалися і колабораціоністи. Ці зрадники батьківщини, не маючи за душею нічого святого, легко входили в довір'я до співвітчизників і видавали їх.

Мої співбесідники говорили також про те, що вони, якщо дозволять обставини, обов'язково ще раз приїдуть до Радянського Союзу. І, звичайно, бажали усім мирного неба.

Ми звикли до того, що в нашій країні можна одержати будь-яку спеціальність — згідно зі здібностями і нахилами, що медична допомога у нас безкоштовна.

Плата за квартиру складає невеликий процент від середнього заробітку сім'ї. Те ж можна сказати про витрати на утримання дітей у садках і яслах.

До всього цього ми звикли настільки, що часом навіть забуваємо, що так було не завжди; що у країнах капіталу ще й досі люди живуть за іншими принципами і законами. З розмов із гостями чітко вимальовується життя в тому іншому світі, де так нелегко дається шматок хліба, задоволення елементарних людських потреб. А тут ще й «радянська воєнна загроза», якою постійно залякують свої народи керівники імперіалістичних держав, виправдуючи надмірно роздуті витрати на озброєння.

Але, побувавши в нашій країні, зарубіжні гості на власні очі переконуються: радянський народ не хоче війни. Головне для нас — мирна праця, зростання добробуту кожної людини.

АНАТОЛІЙ
МАСЛОВСЬКИЙ

День, як життя

Поїздка на Україну для Миколи Тодоровича Цибуляка почалася з неприємностей: дорогою пропала валіза. Вилітаючи з Едмонтона, здав її у багаж, а в Оттавському аеропорту залишився без речей. Тамтешні службовці лише руками розвели та пообіцяли розшукати. Але чекати не міг: літак до СРСР відправлявся вчасно, і клопотатися пропажею означало зірвати саму поїздку. А цього йому аж ніяк не хотілось. Надто вже довго збирався у ці відвідини, мало не півжиття виношував заповітну мрію.

Так, видно, влаштована людина, що під старість стає ностальгійно чутливішою, що в кінці життєвого шляху хочеться їй звернути на ту стежину, яка веде до рідного гнізда, аби бодай краєм ока глянути на благословенне місце. Особливо коли те місце лишилося за далекими морями-океанами.

Правда, Микола Тодорович народився уже в Канаді і не відав, як його дід і батько, рятуючись від голоду, в кінці минулого століття розпрощалися з рідним краєм, щоб знайти «цвіт папороті» на заокеанських землях. Вірніше, чув про це лише зі споминів. Зате добре знав, що десь там, на далекій Буковині, є село Топорівці, звідки почалися оті нелегкі батькові мандри.

Тодор Цибуляк давно хотів повезти сина у рідне село, але так і помер, не здійснивши обіцяного. Не вдалося грошей назбирати. А після смерті батька взагалі припинилися будь-які зв'язки з рідними місцями. Миколі було не до того. Життя крутило так, що тільки встигай оглядатись, аби самому не загубитися в ньому. Лишилася тільки мрія, але що з неї, вона доларів не родить.

Так і роки пролетіли. І лише тепер, на схилі віку, він твердо вирішив побувати на Буковині. Дуже вже хотілося побачити батьківське село. І ще плекав надію розшукати когось з рідних...

— Вам, певно, смішно буде, але от приїхав у чому бачите.— Микола Тодорович не навчений високої дипломатії, тож і говорить просто, ніби гвіздки забиває...— Добре, хоч документи при собі були. Правда, спочатку почувався незручно. Але цілу дорогу думав про інше: чи зможу розшукати когось з родичів. Чим більше міркував над цим, тим менше сам вірив у свою затію. Ще там, у Канаді, коли розповідав знайомим, чого їду на Україну, мало хто розумів мене. Казали, що доведеться витратити купу грошей і часу, що тут з підозрою ставляться до всіх приїжджих, чужих людей. Ні, ні. Страху не мав, але дорогою всіляке в голову лізло. Гадав собі так: я старий, чужий чоловік, хто мене там слухати захоче, кому потрібні мої клопоти. Але рішив: що буде, те й буде. Зрадив, коли дізнався, що в нашої групі їдуть на Буковину сестри Луїза Винничук, Ганна Гузька і Ганна Мотика. Вони, як і я, теж сподівалися знайти своїх родичів.

Микола Тодорович на хвилику змовкає, ніби збирається з думками, а далі продовжує з поспіхом, видно, що дуже вже йому хочеться усе висловити.

— Ніколи не думав, що мені все так файно піде. Звідки ж мені було знати, що у вас такі душевні, добрі люди. Серед них почувавш себе інакше — легше, вільніше. Ніхто мене тут і не думав ні в чому підозрювати. Зовсім навпаки. Як тільки у Чернівцях, в «Інтуристі», розповів про свій намір, мені відразу допомогли дістатися до Топорівців. А там взагалі прийняли як свого. Голова сілради Марія Герасим мною, як рідним батьком, заопікувалася. Файно прийняла мене, вислухала уважно. Якщо хтось з родичів залишився, каже, обов'язково знайдемо. Перевернула цілі стоси документів, познайомила мене зі старими жителями Топорівців.

По якомусь часі вже всі у селі знали про мої клопоти. І всі чимось старалися допомогти. Для мене то був ніби сон. Хто повірить, що люди так можуть ставитись до іншої людини. Чужі, незнайомі люди.

Я ніколи не зумію віддячити їм за їхню щирість. Бо ж таки знайшли мені родичку. Домка Карпо — тітка моя по матері — одна залишилася в селі з нашої родини. Вона вже літня жінка. Держава дає їй пенсію, має домашнє господарство, в хаті все, що треба. Ви не повірите, як я з того усього радів.

Потім я спитав Марію Герасим, скільки маю заплатити їй за поміч. А вона якось так дивно на мене подивилася і тільки засміялась:

— Мені,— каже,— за те держава платить, щоб людям допомагала. Та й вони мене для цього обрали.

Знаєте, тоді я чомусь не звернув уваги на її останні слова. Думав, жартує собі жінка. Тішився, що мені пощастило натрапити на неї — таку душевну людину, яка має владу в руках і серце в грудях. А те, що казала про свою роботу, згадав уже пізніше, коли довідався, що мої спутниці по групі також знайшли своїх родичів у Киселеві, що їм, як і мені, в сіл'раді допомогли, і вони теж за це ні цента не заплатили. Я говорив з багатьма, і мені пояснили, що ви до влади обираєте найкращих своїх людей. То справді гарні закони, і тепер я вже добре знаю, чому ви так поважаєте свою владу. Адже її просто не можна не поважати.

У нас теж є вибори. Але ми навіть звикли до того, що тоті депутати попервах людям золоті гори обіцяють. А коли вже допадуться до влади, то кожен тільки собі зиску глядить. Він з тобою навіть розмовляти не захоче, якщо в тебе гаманець тонкий. Хто б то у нас хотів так морочитися зі мною, як Марія Герасим?..

Я слухав Миколу Тодоровича і думав про те, що допомога у пошуку родичів, про яку він так захоплено, з таким подивом розповів, є у нас звичайною справою, проявом людської порядності, елементарною нормою людських взаємостосунків. Коли ж я спробував висловити цю думку, він запротестував.

— О ні, не кажіть! Я вже вік прожив, а з таким зустрічаюся вперше. І якби оце не приїхав до вас, певне, й не знав би, що так взагалі десь може бути. У Канаді на подібне не сподівайся. От і зараз згадую одну прикрість, яку колись пережив. Якось мій син не вернувся зі школи додому. Йшов йому тоді п'ятнадцятий рік, і жили ми з ним удвох. Ще раніше, перед тим, я розлучився з жінкою. Вона виїхала до Едмонтона, а я заплатив адвокату 1000 доларів — і син залишився при мені.

Так от, того дня він не прийшов. Я рознітував усіх, але ніхто його не бачив. Почекав ще добу і пішов заявити в поліцію, аби шукали... Але там зі мною і говорити не схотіли: сказали, що мають багато роботи і моєю справою зможуть зайнятися лише через десять днів. Від людей знав, що треба дати кількесот доларів, тоді почали б шукати швидше. Але в мене якраз грошей не було, що мав робити? Правда, того разу все обійшлося. Через тиждень син вернувся сам, виявилося, він їздив до матері в Едмонтон. Та за цей час директор викинув його зі шко-

ли. Тож довелося-таки позичити грошей і дати директорові, аби знов прийняв сина до науки. А ви кажете...

Ми ще довго говорили з Миколою Тодоровичем про життя-буття, про його враження від побаченого і почутого на Буковині. Він задоволений тим, що пощастило відвідати у Чернівцях краєзнавчий музей. Як з'ясувалося, Микола Тодорович збирає і колекціонує українські старожитності — пам'ятки народного побуту. Він був одним з ентузіастів створення поблизу Едмонтона українського музею під відкритим небом. Туди й віддав більшу частину своєї колекції. Потім ще чимало зробив для розширення та збереження його експозиції. А через кілька років провінційні власті купили музей.

— Відтоді ми вже стали непотрібні там, — каже Микола Тодорович. — З Едмонта прислали своїх управителів. Я й сам рідко навідуюсь до музею. Адже там зараз крутиться чимало націоналістів. Бачте, коли створили музей і він був громадським, а ми робили там все безплатно, то жоден з них не підрядився чим-небудь допомогти. А тепер вони злітаються як оси до меду. Як послухати їх, то виходить, що тільки такі, як вони, беруть українську культуру. Отож і мене лякали перед поїздкою до вас, що важко мені буде тут родичів шукати, бо не знаю по-російськи говорити, а якщо по-українськи, то ніхто слухати не захоче.

Та лихо з ним. Я дуже радий, що приїхав на Буковину, побачив, як живете і які у вас люди. І хочу, аби всі знали про мою радість. Я тільки за один день у Топорівцях дізнався і зрозумів більше, ніж знав за все своє життя. І ви, якщо будете десь друкувати нашу розмову, то так і напишіть про це, — закінчив свою розповідь Микола Тодорович.

Я пообіцяв виконати його прохання.

Зміст

ПРАВДУ НЕ ЗДОЛАТИ

Левченко Олександр. Палії «психологічної війни» . . .	6
Смирнова Валентина. «Яструби» рвуться на місяць . . .	13
Соломатін Микола. Ідеологи без ідеології . . .	18
Тороповський Микола. В обіймах «свободолюбців» . . .	32

ЗЛОЧИНЦЯМ НЕМАЄ ПРОЩЕННЯ

Камінський Євген. Для кого закони не писані . . .	38
Солодар Цезар. Коріння змови . . .	47
Дмитрук Клим. Змова приречених . . .	55
Шульмейстер Юліан. Співучасть у злочинах . . .	75
Шафета Полікарп. Свідки розказують правду . . .	81

СІОНІЗМ — ЗБРОЯ ІМПЕРІАЛІЗМУ

Гура Віктор. «Мир для Галілеї», або геноцид по-ізраїльськи	94
Курилов І. За те, що хвалить він зозулю . . .	98
Шаповалов Олександр. Що «критикує» і замовчує соціолог Серге . . .	104
Остроуценко Світлана. Привид, що став реальністю . .	111

«СВЯТЕННИКИ»

Вовк Олег. Уніато-націоналістичні міфотворці . . .	116
Деримов Михайло. Свідки Єгови в бруклінських тепцях .	128
Піддубний Олександр. Під маскою святості . . .	141

НА ДВОХ ПОЛЮСАХ

Коротич Віталій. Лице . . .	152
Скрутень Ігор. Переступити межу . . .	165
Кузін Сергій. Пізнається у порівнянні . . .	172
Масловський Анатолій. День, як життя . . .	179

ПОСТ ИМЕНИ ЯРОСЛАВА ГАЛАНА

Книга двенадцатая

Памфлеты, статьи, очерки

Составители:

Михаил Павлович Беспалько

Богдан Васильевич Зализняк

Львов, издательство «Каменяр», 1983

(На украинском языке)

Редактор Я. Ю. Мельничук

Художник М. С. Попов

Художний редактор Б. Р. Пікулицький

Технічний редактор Ц. А. Буркатовська

Коректори І. М. Микита, М. І. Ткач

Информ. бланк № 1038

Здано на складання 07. 06. 83.

Підписано до друку 28. 09. 83.

БГ 12124. Формат 84×108¹/₃₂.

Папір друк. № 1. Гарнітура звичайна нова.

Високий друк. Умов. друк. арк. 7

Умов. фарб.-відб. 11,61

Обл.-вид. арк. 9,92

Тираж 25000 пр. Замовлення 934-3.

Ціна 50 к.

Видавництво «Каменяр»

290006 Львів, Підвальна, 3

Львівська

книжкова фабрика «Атлас»

290005 Львів, Зелена, 20.

П63 Пост імені Ярослава Галана: Кп. 12; Памфлети, статті, нариси /Редкол.: Р. М. Федорів (голова) та ін.; Упоряд. М. П. Беспалько, Б. В. Залізняк.— Львів: Каменяр, 1983.— 183 с.

Це дванадцята книга збірника публіцистичних, науково-популярних статей та інших матеріалів, спрямованих проти буржуазної ідеології, зокрема проти українського буржуазного націоналізму, міжнародного сіонізму, клерикалізму. Багато уваги приділено проблемам ідеологічної боротьби на сучасному етапі.

П 0302030900-061 10.83
M214(04)-83

ББК 84.Ук7 + 63.3(2Ук)
У2